

HET LAND VAN NEVELE

DECEMBER
2009

JAARGANG
XL

AFLEVERING
4

Verantwoordelijke uitgever: J. LUYSSAERT, Veldestraat 26, 9850 Merendree

INHOUD

HET LAND VAN NEVELE

A. BOLLAERT	
Poesele en Poeselaars in het werk van Cyriel Buysse	3
A. MARTENS	
De grote tienden van Hansbeke	40
Y. T'SJOEN	
De drie seizoenen van de dichter Richard Minne in Bachte-Maria-Leerne	60
J. LUYSSAERT	
De ene Kale is de andere niet	67
A. BOLLAERT	
Nevelaar Gilbert Declercq maakte strip over 'Grootste Belg'	74
A. BOLLAERT	
Ook dit nog uit België...	75
Verslagen	76

MENSEN VAN TOEN

D. DE VLEESCHOUWER	
Over de molenaarsfamilie Van De Voorde	87
A. MARTENS	
Pachters van de abdijtienden te Hansbeke medio 18 ^{de} eeuw	104

POESELE EN POESELAARS IN HET WERK VAN CYRIEL BUYSSE

EEN LITERAIRE ERFGENAME VAN BUYSSE IN POESELE

De familiechroniek *Het gezin Van Puynbroeckx*, met de romans *Marguerite*, *De vermaledijde vaders* en *Celestien* van Monika van Paemel is niet enkel een familiechroniek maar ook een literair schilderij van het dorpsleven en stadsleven in Vlaanderen in het begin van de tweede helft van vorige eeuw. We mogen hier wel haar laatste roman niet vergeten, *De koningin van Sheba*, waarin de Poekestraat in Poesele als decor dient voor het verhaal van Siska, een dwarskopje dat opgroeit in het huis van haar pleegouders. Critici noemen *Het gezin van Puynbroeckx* het literaire antwoord van Monika van Paemel op Buysse maar toen hadden ze vermoedelijk haar laatste roman nog niet gelezen want dan hadden ze die zeker in één adem vernoemd. Uit voormelde werken blijkt duidelijk dat de Poeselse van Paemel qua scherpe pen en het tekenen van types een en ander heeft opgestoken bij haar grote Nevelse voorganger Cyriel Buysse.

Dat van Paemel met Poesele een hechte band heeft daar kan niemand omheen. Maar welke band of banden had Buysse met Poesele?

CYRIEL BUYSSE OVER POESELAARS

Het is Joris van Parys, met zijn eind 2007 verschenen onvolprezen biografie van Cyriel Buysse, die voor mij de aanleiding is geweest me te gaan verdiepen in de relatie van Buysse met Poesele.

Enkele jaren geleden werd ik door de heer van Parys getipt dat Buysse tijdens zijn laatste levensjaren een kort verhaal schreef over de Poeselse honderdjarige Vermeirsch en over het feest dat ter gelegenheid van deze gebeurtenis werd ingericht.

In de studies over het werk van Cyriel Buysse die tot op heden zijn verschenen, vinden we weinig directe sporen van een link van het werk van Buysse naar Poesele. Buyssses vierde verslag van de Nevelse gemeenteraad uit april 1885¹ en het kortverhaal Lafon uit 1930² over eeuweling August Vermeirsch zijn zowat de enige teksten waarin Poesele of een Poeselaar duidelijk te herkennen zijn.

---

¹ TAELEMAN J., *Monografiën van de Heemkundige kring "Het Land van Nevele" I*, Het Literaire leven in Het Land van Nevele, Nevele, 1972. blz. 87/95.

² J.v.P. (Joris van Parys), Onbekende verhalen van Cyriel Buysse, in *Mededelingen van het Cyriel Buysse Genootschap*, XVII, Gent 2001, blz. 7/8 en 29/34.

Nochtans hebben we redenen om aan te nemen dat er in Buysse zijn werk meer situaties beschreven zijn die hij ontleend heeft aan Poeselse gebeurtenissen of personen. Buysse en zijn familie kenden het reilen en zeilen in Poesele evengoed en misschien nog beter dan in de andere omliggende gemeenten. Ze hadden er niet enkel contact met bepaalde families maar de familie van Cyriel Buysse had ook een historische band met het dorp.

Bezoek van gouverneur Weyler aan de 102-jarige August Vermeirsch op 19 april 1932.

Zittend v.l.n.r.: Alice Buysse, gouverneur Karel Weyler, August Vermeirsch, arrondissementscommisaris De Vos, Cyriel Buysse.

*Staannde v.l.n.r.: Edmond De Keyser, Raymond De Boever, Julien Vermeirsch, X, René Vermeirsch, Adrienne Vermeirsch, Elza Vermeirsch, Celina Van Renterghem, Gabrielle Vermeirsch, E.H. Amatus Moens, schepen Alois Deolet, hoofdonderwijzer Pieter Mestdach, veldwachter Jules De Vriendt, burgemeester Triphon De Mulder en schepen René Van der Vennet.
(Verzameling Christine Vermeirsch, Dottenijs)*

Op 19 april 1932 brachten gouverneur Karel Weyler en arrondissementscommissaris De Vos een bezoek aan de 102-jarige August Vermeirsch op Poesele-Kerrebroek. Ook Cyriel Buysse en zijn zuster Alice met haar echtgenoot Edmond De Keyser waren op de afspraak. Dagblad Het Volk van 20 april en 21 april 1932 rapporteren uitvoerig over dit privaat bezoek. Het gaat hier over Buysse's laatste bezoek aan de familie Vermeirsch en ook zijn laatste bezoek aan Nevele en omgeving. Buysse zou drie maanden later op 25 juli te Afsnee overlijden. Buysse wordt in Het Volk *"de groote Vlaamsche schrijver en intieme vriend van Gustje Vermeirsch"* genoemd.

In zijn gelegenheidstoespraak richtte burgemeester Triphon De Mulder zich persoonlijk tot Cyriel Buysse: *"En gij, oude vriend en gewezen schoolmakker Mr. Cyriel Buysse, gij kwaamt hier vroeger, volgens mijne meening, op onze gemeente de stof zoeken voor een van uwe vroegere werken. Uwe tegenwoordigheid hier vandaag, doet ons genoegen, en doet ons hopen, dat een mooie Vlaamsche brok als uiting van uw gedacht over dit bezoek, ons te wachten staat. Eén ding vraag ik U, en gij zult het ons niet weigeren. In zulkdanig geval zult gij maken, dat wij van de eerste de uitdrukking uwer gevoelens hiervoor mogen genieten."*

Burgemeester De Mulder, die Buysse persoonlijk goed kende, is er dus van overtuigd dat minstens één van Buysse zijn werken ontleend is aan gebeurtenissen en/of personen uit Poesele. En wat zou De Mulder bedoeld hebben met 'op onze gemeente de stof zoeken'? Kwam de jonge Buysse misschien destijds ook in Poesele de herbergen bezoeken?

Tot op dit ogenblik hebben noch ikzelf noch iemand anders ontdekt welk werk burgemeester De Mulder hier zou bedoelen. De Mulder was een goede kennis van Buysse. Hij was een wijs en voorzichtig man die vermoedelijk zulke woorden niet zou uitgesproken hebben mocht er geen schijn van waarheid rond berusten. Ik wil hier wel nog aan toevoegen dat Buysse toen reeds het verhaal *Lafon* had geschreven maar dat het nog niet was gepubliceerd.

MOGELIJKE LINKS MET POESELE IN HET WERK VAN BUYSSE

Wie dacht dat de Poeselse Kongopionier Vincent Merchier model zou hebben gestaan voor Fortuné Massijn uit Akspoel in de roman *De Zwarte Kost* heeft het mis voor. Met de hulp van wijlen Antoine Janssens, conservator van het Rietgaverstedemuseum, menen we er destijds in geslaagd te zijn de nodige bewijzen te verzamelen om aan te tonen dat het hier gaat om de Nevelse postmeester Hono-

ré Meganck.³ Buysse en Meganck kenden elkaar goed. Ze kenden elkaar zelfs zo goed dat ze ook elkanders verblijfadres in het buitenland wisten. In het archief van het Museum Rietgaverstede wordt een briefkaart bewaard die Meganck naar Buysse stuurde in New York. Wanneer de kaart twee maand later bij Buysse arriveert is de onfortuinlijke Kongopionier al overleden.

Vincent Merchier trok in juli 1896 naar de Onafhankelijke Kongostaat. Samen met zijn familie had hij Poesele reeds in juni 1885 verlaten. Op het ogenblik van zijn vertrek woonde hij in Gent. Dat Poesele voor de inleiding van het verhaal model zou hebben gestaan is wel mogelijk.

“Het sloeg juist elf, die zondagmorgen, en in de enkele straat van het dorpje was alles stil en vreedzaam, toen, in een plotselinge opschudding, van huis tot huis de deuren openvlogen, en de bewoners met uitroepingen van verbazing op hun dorpels kwamen.

Er moest voorwaar geen gewichtige gebeurtenis in het rustig Akspoel plaatsgrijpen, om er terstond de lieden op de straat te lokken: de enkele voorbijtocht van een ongewoon rijtuig of de verschijning van een onbekende waren daartoe ruim voldoende. Doch ditmaal gold het iets zó buitengewoon ontzettends, dat het er terstond als een klein oproer werd.”

Poesele is en was duidelijk het kleinste dorpje in de omgeving van Nevele. Om aan te duiden dat Poesele een klein dorpje is, wordt in de volksmond ietwat smalend gezegd dat het maar één straat groot is.

Een naam die regelmatig opduikt in de werken van Buysse is boer De Waele. Deze familienaam komt in bijna gans de streek rond Nevele voor maar het viel me op dat Buysse in zijn kortverhaal *De koe van Dons* naast de naam De Waele in de onmiddellijke omgeving ook de naam Van Laecke vermeldt.⁴

---

³ BOLLAERT A., Kongopioniers uit het Land van Nevele, in *Het Land van Nevele*, jg. XIX (1988), afl. 4, p. 251-283. In zijn tweede verslag van de Nevelse gemeenteraad (9 februari 1885) verschijnt Honoré Meganck ook op het toneel bij het afgeven van een telegram aan Mulle de Terschueren waarbij hij zich zeer kruiperig gedraagt. Het postkantoor van Meganck bevond zich in de Tielstraat waar zich nu het bankkantoor bevindt van BNP Parisbas-Fortis. De familie van Meganck woonde op de Markt waar zich eertijds het Huis Dobbelaere bevond, naast de gebouwen van Residentie Axelle. Aan de kerkhofmuur is een gedenksteen bevestigd ter nagedachtenis van de Kongopionier.

⁴ BUYSSE C., *Uit de bron*, uitgave Willemsfonds nr 160, Van Rysseberghe & Rombaut, Gent, 1922, blz. 61.

- *Da zijn nou dijngen! Jammerde hij. 'k Miende da 't wijf op 't land was en Vloaksken zegt mij doar da ze verder op getrokken es noaer 't dorp toe, om commissies te doen.*

Vloaksken is in het dialect de vleinaam van Van Laecke. Baziel Van Laecke (°1884) was kort voor de Eerste Wereldoorlog slager langs de Bredeweg nr. 17 en na de oorlog woonde slager Camiel Van Laecke (°1870) langs de Bredeweg nr. 9. Sinds 1800 woonde in Poesele op het Goed ten Briele, langs de Bredeweg, de familie De Waele. Kort voor de Eerste Wereldoorlog had deze woning het huisnummer 20. Deze hoeve was samen met het Hof ter Walle, waarover we het verder hebben, een van de belangrijkste pachthoeven van het dorp. Op het einde van de 19de en het begin van de 20ste eeuw baatten Jean-Baptiste en daarna Joannes-Francies De Waele het landbouwbedrijf uit. In zijn verhaal heeft Buysse het over Guust De Waele, zijn vrouw en zijn dochter Valérie in het dialect *Falderie* genoemd.

Toeval? Ik vermoed het niet. Buysse kende haast zeker de familienamen en schakelde ze in zijn verhaal in. Misschien stond zelfs burgemeester De Mulder hier eventjes model. Bij het typeren van de burgemeester heeft Buysse het over een rijke boer, vrijgezel, jeneverstoker enz. De Mulder was een rijke herenboer, hij was een tijdje weduwnaar, hij was wel geen jeneverstoker maar was wel jeneverhandelaar.

Zo kunnen we vermoedelijk nog talrijke gelijkenissen ontdekken in het werk van Buysse die verwijzen naar Poeselse inwoners of Poeselse gebeurtenissen maar meestal ontbreken de harde bewijzen.

DE RELATIE VAN DE FAMILIE VAN CYRIEL BUYSSE MET POESELE

Enkele van Buysse's voorouders hadden, wat we zouden kunnen noemen, een historische band met Poesele. Marie Comparé (Nevele 1791-1879), de grootmoeder van Cyriel Buysse langs moederszijde, was gehuwd met Jacques Frédéricq die burgemeester was van Poesele van 1818 tot aan zijn dood in 1824. Uit dit huwelijk werden zes kinderen geboren. Na het overlijden van haar man hertrouwde Marie Comparé met Herman Anton Loveling, de vader van o.a. de schrijfsters Rosalie en Virginie Loveling en Pauline Loveling (Nevele 1832-1909), de moeder van Cyriel Buysse.

Emanuël Comparé, vader van Marie en overgrootvader van Cyriel Buysse was eveneens burgemeester te Poesele van 1806 tot 1808.

DE POESELSE KENNISSEN VAN BUYSSE

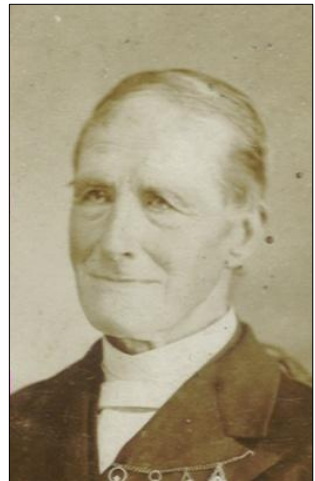
We vonden drie Poeselaars terug die Buysse zeer goed heeft gekend. De eerste was iemand waarvan hij niet hield. De tweede was een gewezen schoolkameraad en de derde noemde hij *'een wonder mensch'*. Wie waren nu die figuren?

Jacobus-Francies De Mulder, de man van wie hij niet hield

Buysse's litterair oeuvre begint eigenlijk in 1885 met enkele anonieme pamfletten over de Nevelse gemeenteraad waarin hij de draak stak met de Nevelse raadsleden en hun slaafse onderdanigheid aan de Nederlandsonkundige kasteelheer-burgemeester Leonce Mulle de Terschuieren.

Dat Buysse in zijn verslagen ook de Poeselse burgemeester Jacobus-Francies De Mulder graag belachelijk maakt, is gemakkelijk te begrijpen. De Mulder mocht als een der trouwste volgelingen van de Nevelse burgemeester Mulle de Terschuieren worden beschouwd. Hij was ondervoorzitter van het *Katholiek Kiescomiteit van het kanton Nevele* en tijdens de periode van de schoolstrijd (1878-1884) was hij een hartstochtelijk bestrijder van de officiële scholen.

Cobbe-Sies De Mulder, zoals hij in de volksmond werd genoemd, werd op 10 november 1809 te Poesele geboren als zoon van Petrus Franciscus en Maria Theresia Bisschop. Hij was burgemeester van Poesele van 1841 tot aan zijn overlijden op 1 juli 1894. De Mulder slaagde erin tijdens de moeilijke periode van het midden der 19de eeuw om het arme Poesele een moderner uitzicht te geven. Zo liet hij in een periode van tien jaar een nieuwe pastorie (1845), een nieuwe kerk (1850-1852) en een nieuwe school bouwen (1855). En was de provinciale overheid inschikkelijker geweest dan zou de kerk van Poesele nu langs de Bredeweg, schuin tegenover café 't Nieuw Kruisken staan. Maar de gouverneur gaf geen gehoor aan zijn voorstel om via het ruilen van gronden het dorpscentrum langs de weg van Nevele naar Lotenhulle te verplaatsen. De Mulder was een vooruitziend en verstandig man die als één van de weinige plattelandsburgemeesters van zijn tijd enorm veel belang hechtte aan het volksonderwijs in de dorpschool. Naarmate hij ouder werd, stel-

Burgemeester
Cobbe-Sies De Mulder in 1892
(Verzameling André Bollaert)

len we echter vast dat hij steeds meer betrokken raakt in conflicten die met de uitoefening van zijn lokale macht te maken hebben.

De Mulder bleef ongehuwd en woonde samen met zijn ongehuwde broers Carolus-Francies en Joannes-Baptist en de meid Amelia Pourquoi in de Oude Kerkstraat nr. 1.⁵ op Sint-Pietersdag 1891 (29 juni) werd zijn gouden jubileum als burgemeester in zijn geboortedorp met de nodige luister en praal gevierd. Aan vrienden en kennissen bood hij toen een gesigneerd portret aan van zichzelf wat voor de Poeselse volksdichter *Schijfken* de aanleiding was om ook zijn eigen portret aan de Poeselaars aan te bieden.

In zijn verslag van de Nevelse gemeenteraad van 9 april 1885 getiteld *'Een nikei-reiwkeiwtscheiw in de Congo'*, wat volgens Buysse een gemeenteraad in de Congo zou moeten betekenen, laat hij De Mulder als een wilde de trappen naar de Nevelse raadszaal opdraven terwijl hij oerwoudgeluiden uitstoot.

Het doet raadslid Minne verschrikt uitroepen: *"Oh! Oh! 't Es nen wildeman, 't es eenen van de Congo"*. Waarop veldwachter Rémi De Vos zijn sabel trekt, de deur opendoet en de raadsleden gerust stelt: *"Ei, godonke -'t es den burgemeester van Poesele"*.

De Mulder komt er de hulp inroepen van zijn Nevelse collega omdat er te Poesele op 25 maart 1885 een parodie zou zijn opgevoerd op de inhuldiging van Mulle te Nevele en dat men van plan was dit op de 20 mei opnieuw te doen. De passage luidt als volgt:

"Meneer oe-oe Léonce, den 25 Maart is er tot Poeheloe-oesee een echt schelstuk gebeurd; nen jongeling oe-oe-oe van een jaar of twintig oe-oe die altijd Mulle geheeten wordt oe-oe-oe, zonder oe-oe da'k ik kan zeggen oe-oe waarom, oe-oe meneer Léonce, es daar ingehaald oip spotsche wijze oe-oe-oe-oe mee een twintigtal kortewagens, oe-oe verscheidene hondekerren, oe-oe-oe mee commissarissen meénen hoogen hoed oe-oe-oe op en oe-oe witte strek aan den arm, oe-oe mee een muziek van schuiffeldinkskes en zoo voors, oe-oe-oe-oe den eerewijn es hem geschonken oe-oe-oe geweest, enfin alles es gebeurd oe-oe-oe op een manier om den spot te drijven oe-oe-oe met hetgene er ter gelegenheid oe-oe van uwe inhaling, tot Nevele is gebeurd."

De Nevelse raadsleden spreken schande over het voorval en De Mulder vervolgt: *"Het heeft mij onmogelijk geweest oe-oe-oe-oe van dat schandelijk spel te beletten, oe-oe omadt ik daar geen police aan d'hand en had-doe oe-oe maar ge moet weten oe-oe Meneer Léonce, oe-oe dat ze't op den 20ste Mei zijnde verjaardag oe-oe-oe wederom schikken in 't halen oe-oe-oe en 't es om da te kunnen beletten oe-*

---

⁵ Nu bewoond door Peter en Angelique Van Bruwaene-Carlier.

oe da'k u komme vragen oe-oe Meneer Léonce, of go-oe-oe mij voor dien dag uw gendarms zoudt willen zenden oe-oe."

Buyse laat de Nevelse burgemeester en raadsleden De Mulder bedanken voor zijn moedig optreden en ze beloven hem de gendarmes te zullen sturen.

Of deze parodie te Poesele werkelijk heeft plaatsgehadt konden we echter niet achterhalen.

In al zijn satirische verslagen wordt ook de Nevelse schepen Leo Diaz opgevoerd. Diaz was niet enkel schepen van Nevele maar hij was ook sinds 1840 gemeentesecretaris te Poesele. Na zijn overlijden in 1890 werd hij alhier opgevolgd door zijn zoon Prosper.

Triphon De Mulder, met wie Buyse verscheidene jaren samen school liep.

Triphon De Mulder werd op 10 mei 1859 te Poesele geboren als zoon van Charles Louis, landbouwer, en Rosalia De Meyer. Triphon De Mulder was dus een leeftijdgenoot van Buyse met wie hij samen school liep te Nevele bij meester De Booser. Daar was hij trouwens een van de beste van De Boosers leerlingen.

Na zijn lager onderwijs te Nevele bezocht Buyse in 1871 en 1872 de Rijksmiddelbare Jongensschool te Gent waar hij, zacht uitgedrukt, geen al te sterke prestaties liet optekenen. In 1873 trok Buyse naar de *Ecole Moyenne de l'Etat* in de Roskamstraat waar hij De Mulder opnieuw ontmoette.

Buyse was er een middelmatige leerling terwijl De Mulder steeds één der besten was van zijn klas. De Mulder eindigde het schooljaar 1876-1877 als eerste van zijn klas met tal van eervolle vermeldingen.

Dagelijks, zomer en winter, het traject Poesele-Gent afleggen lijkt ons uitgesloten maar we konden niet achterhalen waar De Mulder in Gent logeerde tijdens het schooljaar. Dat zijn ouders voor hun zoon de Middelbare School van het Rijk verkozen boven een college is gemakkelijk te verklaren als men weet dat Charles Louis De Mulder tijdens de periode van de schoolstrijd deel uitmaakte van het officiële schoolcomité dat liberaal getint was⁶. Triphon De Mulder

*Triphon De Mulder,
burgemeester van Poesele
van 1910 tot 1936.
(Verzameling André Bollaert)*

⁶ BOLLAERT A., Het volksonderwijs te Poesele, in voorbereiding voor 2010.

groeide thuis op in een liberale geest maar toch bleef de familie de katholieke godsdienst trouw. Tijdens de periode van de schoolstrijd stonden dus hier in Poesele twee De Mulders, in feite verre verwanten, lijnrecht tegenover elkaar.

*Postkaart van het Hof De Mulder in 1912.
(Verzameling André Bollaert)*

In 1910 werd Triphon De Mulder burgemeester van Poesele, in opvolging van zijn schoonbroer Jules Van Daele die gehuwd was met Eugenia Rosalie De Mulder. Triphon De Mulder was tweemaal gehuwd. Na zijn eerste huwelijk met Romanie De Vos (°Tielt 24 september 1869) bleef hij *ingetrouwd* op het ouderlijk hof. Daar werd op 15 augustus 1894 hun dochtertje Alice Louise geboren. Eind oktober 1894 verhuist het gezin De Mulder-De Vos naar Merendree, Kerkwijk nr. 80, een woning die bewoond was geweest door de Merendreese onderwijzer Modest Van Hecke. Romanie De Vos overlijdt te Merendree op 22 maart 1896 en op 14 mei van hetzelfde jaar keert Triphon De Mulder met zijn dochtertje terug naar het *Hof De Mulder* in Poesele. Op 1 augustus 1896 overlijdt ook zijn tweejarig dochtertje. Hij hertrouwt op 29 januari 1898 in Zeveren met Sylvie Rutsaert (°Aalter 24 maart 1870). Sylvie Rutsaert werd in 1921 de eerste voorzitter van de katholieke vrouwenwilde 'Boerinnenkring Mariabond', vandaag gekend onder de naam KVLV. Hun twee dochters Hedwige en Maria bleven ongehuwd en leidden een leven voor en in dienst van de kerk. Zijn dochter Maria vertelde me dat haar vader kort voor de Eerste Wereldoorlog gestopt was met *boeren* omdat hij dit niet graag deed. Hij

rentenierde dan maar en verdiende wat bij als handelaar in jenever die hij aankocht bij *Likeuren Snoeck* in Huise. Triphon De Mulder overleed te Poesele na een slepende ziekte op 16 februari 1936.

Van Maria De Mulder weten we dat Cyriel Buysse zijn vroegere schoolmakker nog is komen bezoeken op het Hof De Mulder in de Paepestraat. Na het overlijden van Maria, de langst levende van de twee zussen De Mulder, vonden de erfgenamen vele tientallen doodsbriefjes waaronder die van de families Buysse, Loveling en alle liberaal gezinde families uit het omliggende waaruit we mogen besluiten dat de band van Triphon De Mulder met de liberale families uit de streek tot aan zijn dood is blijven bestaan.⁷

In zijn autobiografische roman *Zoo als het was* waar Buysse het heeft over het wel en wee in een fabriek ergens te lande heet de hoofdfiguur, eigenlijk Buysse zelf, *Triphon*. Misschien koos hij wel voor die naam omdat die hem herinnerde aan zijn vroegere schoolmakker.

Buysse's goede vriend August Vermeirsch

Toen de lokale verslaggever van de krant *De Landwacht* in april 1932 aan Buysse vroeg wat voor iemand Vermeirsch was antwoordde Buysse in slechts drie woorden: *'Een wonder mensch'*⁸

"Aan 'Peetje' Vermeirsch heeft Buysse de voorbije halve eeuw een levende brok dorpsgeschiedenis gehad, een onuitputtelijke bron van verhalen over kleurrijke figuren uit de oude tijd. Omdat de honderdjarige de laatste levende band is met het verleden dat een groot deel van zijn werk heeft geïnspireerd, zakt Buysse tijdens zijn korte bezoeken in Nevele nog geregeld af naar Poesele ..." aldus Buysse-biograaf Joris van Parys in *Het leven, niets dan het leven. Cyriel Buysse & zijn tijd*⁹.

Wie was nu August Vermeirsch en wat vertelde hij allemaal aan de pers over zichzelf en over hetgeen hij had meegemaakt.

---

⁷ Medegedeeld door Luc Rutsaert die op het hof De Mulder woonde naast de twee zusters De Mulder.

⁸ De honderdjarige van Poesele, in *De Landwacht*, 15 april 1932.

⁹ VAN PARYS J., *Het leven niets dan het leven. Cyriel Buysse en zijn tijd*, Houtekiet/Atlas, Antwerpen/Amsterdam 20007, blz.692.

*De 102-jarige August Vermeirsch naast de vijver van het Hof ter Walle in 1932.
(Foto: Het Laatste Nieuws, Verzameling Christine Vermeirsch, Dottenijs)*

August Vermeirsch werd op 20 juni 1830 in Meigem geboren als vierde kind van zeven in het gezin van Francies Vermeersch en Rosalie Van Hee. Drie van de zeven kinderen overleden voor ze de volwassen leeftijd bereikten. Door een fout van de ambtenaar van de burgerlijke stand in Meigem werd hij, net als zijn broer Bernard, als Vermeirsch genoteerd.¹⁰ Hij liep school te Zeveren, bij zijn oom Karel Frans Verhoeve, en te Vinkt in de *oordjesschool* van meester Armand Scheppers. Hij leerde ook weven en thuis hadden ze, net als op de meeste boerderijen, een weefkamer. Toen hij jong was, liep men op zijn paasbest gekleed met een zwarte laken broek, een blauwe kiel en een *chapeau buse*.

Tot aan zijn huwelijk woonde hij op de ouderlijke hoeve aan Varizele-brug. Als jongeling maakte hij de 'slechte boerenjaren' 1845-1848 mee, toen drie jaar na elkaar de aardappel oogst mislukte. Tijdens de interviews die zijn viering als 100-jarige vooraf gingen vertelde hij meermaals hierover. Zo oogsten ze slechts drie kleine karren eetbare aardappelen van vijf gemeten aardappelen (= +/- 2,25 ha).

---

¹⁰ BOLLAERT A., Vermeirsch: een rasechte Poeselse familie in 't *Gazetje van Poesele*, jg.2, nr. 1, blz.12/13.

Gelukkig waren de 300 roeden erwten toen goed gelukt. In 1848 deelde hij met zijn vader rapen en wortelen uit aan de armen die niets te eten hadden.

Vóór 1850 kwam hij regelmatig naar Poesele naar de oude kerk om er de mis bij te wonen. Toen de kerk bouwvallig was verklaard werd aan de oude pastorie, toen kosterwoning, een houten barak gebouwd die als noodkerk dienst deed. Op zondag werd de mis opgedragen in de kapel rechtover de jongensschool. De mensen zaten geknield op straat. Hij was erbij toen een paard op hol sloeg en zich een weg door de misvierders baande, doch niemand werd gewond.

Hij zag de werklieden bezig die het kanaal van Schipdonk hebben gegraven 'op water en brood' en vertelt hoe sommige ploegbazen er met het geld van hun arbeiders van door gingen. Hij was 22 toen zijn vader stierf en de verantwoordelijkheid van de boerderij op zijn schouders kwam te rusten.

Tijdens de loting voor de dienstplicht had hij er zich met het nummer 10 uitgeloot. Zijn broer lootte er zich in maar kocht zich vrij voor 900 frank, een zeer groot bedrag voor die tijd.

In zijn jonge jaren was Vermeirsch een verwoed paardenliefhebber en organiseerde hij te Meigem paardenkoersen. Hij was er ook een tijdlang gemeenteraadslid en lid van het Weldadigheidsbureau.

Over de eerste trein die hij zag, doet hij laagdunkend: *“Och, gottekkes, ik stel me nog altijd dat eigenaardig machientje voor, dat voor de eerste maal een paar wagens van Gent naar Kortrijk moest sleuren. Daar werd gelachen! De machinist had zooveel moeite met de nieuwsgierige, spottende kijkers, dat hij het volk diende uiteen te spuiten met het smerige water uit den stoomketel. Zoo’n slekkegagetje!...”*

Hij vertelde over de cholera in Gent in de jaren 1865 en 1866 toen de mensen schrik hadden om naar de stad te gaan. Ook in Vinkt was er cholera maar Meigem werd gespaard.

Hij huwde op 8 september 1869 met Charlotta Peirens en beiden vestigden zich op het 'Hof ter Walle' op Poesele-Kerrebreek. Het echtpaar kreeg één zoon: René, geboren te Poesele op 22 augustus 1871.

Hij was, als één van de belangrijkste landbouwers van het dorp, ook lid van het katholiek schoolcomité van Poesele dat in 1879, tijdens de periode van de schoolstrijd, werd opgericht.

Charlotta Peirens overleed op 3 december 1906, twee dagen na het huwelijk van haar zoon René met Céline Van Renterghem. Ze was toen al 22 jaar gebrekkelijk na een hoornstoot van een stier en kon sindsdien haar huishouden niet meer doen. Uit het huwelijk van René en Céline werden vier kinderen geboren: één zoon, Julien, en drie dochters Adrienne, Gabrielle en Elza. De familie stond bekend als zeer katholiek.

Tijdens het slotoffensief van de Eerste Wereldoorlog bleef de 88-jarige Vermeersch alleen op zijn hoeve achter. Hij kreeg er tijdelijk het gezelschap van enkele Franse officieren waaronder generaal Degoutte, bevelhebber van het 6de Franse Leger. De rode randen rond zijn ogen waren het gevolg van de gifgasaanvallen van de Duitsers, vertelde hij.

Tot zijn 94 jaar ging hij nog regelmatig te voet naar Gent, heen en terug. Hij vertelde dat hij nooit op reis was geweest maar alle uitstappen te voet deed. Hij was een vaste klant op de paardenmarkten van Brugge, Torhout, Ename, Binche, Schellebelle, Waarschoot en Sint-Lievens-Houtem.

In De Landwacht van 30 december 1925 wordt hij vermeld als de oudste kiezer van België. Toen men hem vroeg of hij zijn bril had meegebracht om te gaan stemmen, antwoordde hij *“O! Niet nodig, ik zal ze zo wel passen.”* Er staat nog bij dat hij te voet naar de hoogmis gaat, een kwartier ver, en daarna gaat hij kaarten in de dorpsherberg. Hij houdt niet van lekkernijen maar zijn lievelingskost is boerenpap, patatten en een stukje spek met wat roggebrood en een pijpje.¹¹

Hij werd vier keer berecht: op zijn 37^e jaar (hij had toen windroos en de pokken) en op zijn 75^e jaar, zijn 78^e jaar en toen hij 100 jaar werd, lag hij een tijdlang in bed van de nieuwe ziekte die men griep noemt.

Hij was nog 1m80 groot toen hij 100 was en hij droeg nog hemden en gebruikte nog lakens waarvan hij de stof zelf had geweven. Zijn 100ste verjaardag werd over gans het land in de kranten aangekondigd. Toen hij 102 werd, kreeg hij via 't Getrouwe Maldeghem felicitaties uit de Verenigde Staten van uitgeweken Poeselaars. De tekst luidde als volgt: *“Hier in South Bend en Misahawaka wonen verschillende Poeselenaren en met de gelegenheid der feestviering van den 102-jarige M.Vermeersch, wenschen de alhier verblijvende Poeselenaren geluk en een goede gezondheid voor nog vele jaren aan de jubelaris M.Vermeersch.”*¹²

---

¹¹De oudste kiezer van België, in *De Landwacht*, 30 december 1925. Het artikel is een reactie op een eerder verschenen bericht waarin stond dat de oudste kiezer van het land een 92-jarige was uit Ciney. Het werd vermoedelijk ingestuurd door Karel De Paepe.

¹²P.H. V.T. – Brieven uit Amerika. Uit South-Bend, Ind., 't *Getrouwe Maldeghem*, 19 juni 19320. (Met dank aan Camiel Morthier uit Drongen voor het ter beschikking stellen van deze informatie).

*25 mei 1930: het verlaten van de kerk. Hier is duidelijk te zien dat de 100-jarige August Vermeirsch (in het midden) één van de grootste personen op de foto is.
(Verzameling Christine Vermeirsch, Dottenijs)*

Naar aanleiding van deze 102de verjaardag vertelde hij de navolgende levenswijsheid aan een 25-jarige journalist die hem bij deze gelegenheid kwam interviewen:

- *Gedenk, dat gij het u nooit beklagen zult te weinig gezegd te hebben, maar wel van teveel gepraat te hebben.*
- *Geld, waar gij niet voor gezweet hebt, bewaart niet.*
- *Denk nooit, jonge vriend, dat de menschen er zedelijk beter op geworden zijn, in een wereld van cinema, radio en mecanisatie.*
- *Doe wel en zie nooit om.*
- *Door 't werken komt men elken tegenslag te boven.*

August Vermeirsch overleed in zijn woning op 19 november 1932, hij werd 102 jaar en 5 maanden.

Bijna drie jaar later, in de maanden april en mei 1935, verliet de familie Vermeirsch Poesele en verhuisde naar de Doorniksestraat 13 te Helkijn in Henegouwen.¹³

DE RELATIE VAN VERMEIRSCH MET BUYSSE EN DE LOVELINGS

De families Buysse en Loveling kwamen vroeger blijkbaar regelmatig in Poesele. In haar oorlogsdagboek wijdt Virginie Loveling op donderdag 7 september 1916 hier een korte passage aan: *"Weet gij het nog, hoe wij wekelijks meer dan eens in onzen gezelligen kring naar de omliggende dorpen gingen spelen met de bol?" - "O ja, naar Poesele, Meygem, Sint-Martens-Lerne. O Lerne, liefst naar Lerne, allen samen naar de landelijke herberg: 'In de Barrière'..."*

Op het einde van de 19de en in het begin van de 20e eeuw was er hier een boldersvereniging gevestigd langs de Bredeweg (de weg van Nevele naar Lotenhulle) bij barbier-herbergier Eduard De Boever op zo'n 150 meter van het Goed ten Briele waar de familie De Waele woonde.

In Het Laatste Nieuws van 19 april 1932 gaat Abraham Hans¹⁴ uitvoerig in op de relatie van de familie Vermeirsch met de familie Loveling en de familie Buysse. Het is een interview met zoon René en vader August Vermeirsch.

---

¹³ G.A.N. - Bevolkingsregister Poesele 1930-1940, blz. 57.

¹⁴ Abraham Hans (1882-1939) - Zoon van de Hollandse onderwijzer Bastiaan Hans, ingeweken in Horebeke vanuit Den Briel. Ingevolge de schoolstrijd moest de familie uitwijken naar Roeselare, maar Abraham kwam tijdens de vakanties nog regelmatig terug naar zijn geboortedorp om te werken bij boer Blommaert. Nadat Abraham in 1903 zijn onderwijzersdiploma haalde in het Nederlandse Doetinchem gaf hij les op verschillende plaatsen in België en Nederland. Abraham Hans was sterk Vlaamsgezind, dit kwam door de confrontatie met de ellende van de Vlaamse seizoenarbeiders die naar Frankrijk trokken en de verfransing van het onderwijs. Hij behoorde bijvoorbeeld tot de stichters van de eerste vereniging voor Beschaafde Nederlandse Omgangstaal en zette zich in voor het gebruik van het Nederlands aan de Universiteit van Gent. Hans verdiende na de Eerste Wereldoorlog zijn brood als journalist bij Het Laatste Nieuws, maar hij kreeg zijn bekendheid vooral door zijn volksromans, waarvan hij er meer dan 170 schreef. In de wijk Corsele, ook wel de Geuzenhoek genaamd, bevindt zich nu het Abraham Hans Museum dat aan deze grote figuur een blijvende herinnering zal zijn. (Bron: www.rlva.be)

*Het bezoek van Abraham Hans aan August Vermeirsch in april 1932.
V.l.n.r. Abraham Hans, René Vermeirsch, Elza Vermeirsch, August Vermeirsch,
Julien Vermeirsch, Adrienne Vermeirsch, Gabrielle Vermeirsch.
(Foto: Het Laatste Nieuws, Verzameling Christine Vermeirsch, Dottenijs)*

Over de familie Loveling schrijft hij:

"- Vader was zeer bevriend met de Lovelings, vervolgt de zoon.

Dat bevestigt de grijsaard. De 'Leuvelings' noemt hij ze. Vader Loveling was vroeg gestorven.

- O, we hebben de zusters hier dikwijls zien wandelen, zoo hooren we. Ze hielden zoo van de natuur, in winter en zomer, bij zon en onweer. Tusschen Meigem en Nevele stond toen de molen van Steyaert; die is nu afgebroken. De zusters Loveling vroegen dikwijls den molen 's avonds open te laten. Dan kwamen ze er heen om daar de natuur bij nacht te zien, maanverduistering, sterrenregen, de streek bij maneschijn en zoo meer. En als wij later hun verhalen en gedichten lazen, hadden we daar bijzonder genot van. We herkenden menschen en typen, toestanden, en het was zoo schoon en boeiend geschreven. De Lovelings waren brave lieden, door ieder geacht. Ze waren ook bevriend met den h. en mevr. De Deurwaarder, van Nevele, rijke lieden, die zooveel goed hebben gedaan.

- We hebben eens het Rusthof beschreven, dat ze te Nevele gesticht hebben.

- Een schoone inrichting. Maar hoeveel goeds is onbekend gebleven. Veel families, die nu flink boeren, zijn door hen opgekomen."

Over Cyriel Buysse schrijft hij:

"We hooren dan dat Cyriel Buysse, de boeiende verteller van dit land, hier meermalen een bezoek brengt.

- O, ja, zegt de zoon (René Vermeirsch: hij is een vriend van vader. Soms komt hij met zijn boot daar over de Poekebeek. Vader kent om zoo te zeggen heel zijn leven al de Buysse's, die van Nevele afkomstig zijn."

De Poekebeek stroomt zo'n tweehonderd vijftig meter voor het Hof ter Walle en scheidt Poesele van Poesele-Kerrebreek en Nevele-Kerrebreek. De enige plaats waar Buysse, komende uit de richting Nevele, zijn bootje kon aanleggen was ofwel na het brugje over de beek waar langs de linkeroever een laaggelegen weide was die 's winters altijd overstroomde ofwel vóór het brugje in de strook tussen de plaats waar de Neerschuurbeek uitmondt in de Poekebeek en de Poekebeek zelf. Deze plaats heet *Poesel(e Walle* of *Poesel(e) Buize*. Deze scheidende buis werd (en wordt soms nog) in de volksmond de *Schijtbuize* genoemd, gelegen in den *Scheidende hoek* in de volksmond de *Schijthoek* genoemd.

"Vader en moeder Buysse waren lieden, die gaarne den werkenden mensch zagen en minzaam met 't volk omgingen. C.Buysse zei dat hij vader heel zijn leven wil onderhouden van tabak. En hij doet het.

- Dus vader rookt nog gaarne ?

O, ja, 's morgens steekt hij dadelijk zijn pijpje aan. En Buysse's tabak is zoo straf, dat wij er soms moeten voor buitengaan.

- Maar ik heb er veel deugd van, zegt de honderdjarige vroolijk.

- De laatsten keer, dat Cyriel Buysse hier geweest is, zei hij ons, dat hij niet goed was. Hij wordt ook van jaren, merkt de zoon op.

- Hij heeft toch pas een groot en flink boek laten verschijnen 'Van twee Werelden', over Vlamingen die naar Amerika trokken.

- Hij zou over vader ook een boekje willen schrijven.

Wie het leven van August Vermeirsch uitbeeldt, geeft een eeuw geschiedenis van ons volksbestaan. En we hopen dat Cyriel Buysse dezen kloeken Vlaming van zijn eigen streek nog zal beschrijven.

Toen hij bezocht werd naar aanleiding van zijn 102^e verjaardag schrijft De Landwacht van vrijdag 22 april 1932: *"En toen iedereen getikt had, zat Cyriel Buysse, in zijnen hoek, hem star te bekijken en sloeg aandachtig iedere beweging van den ouderling na. Mevr. De Keyser-Buysse, gemeenteraadslid te Gent, met toestem-*

ming, omhelsde den ouden man, en drukte twee malsche kussen op zijn wangen. "Merci Madame, de die komen uit den trog, en smaken naar nog" zegde August."

Buyse stierf nog voor Vermeirsch. In de De Landwacht van 3 augustus 1932 'Wat België's oudsten inwoner ons vertelde' lezen we: "Allen vrienden en kennissen en verwanten gingen van heen ... van over verre jaren; deze dagen stierf die andere goede vertrouweling van hem, Cyriel Buyse, de Vlaamsche schrijver, die zoo dikwijls 't Hof ter Walle, waar hij gaarne vertoefde, eer aandeed ... Vermeirsch blijft."

AUGUST VERMEIRSCH IN HET WERK VAN BUYSSE

Fotokaart August Vermeirsch uitgegeven op 750 exemplaren naar aanleiding van zijn 100ste verjaardag. (Verzameling André Bollaert)

Vouwblaadje met aankondiging van de eeuwfeesten en de 100ste verjaardag van August Vermeirsch in Poesele. (Verzameling Christine Vermeirsch, Dottenijs)

Het boek over August Vermeirsch waarover zijn zoon René het had tijdens het interview met Abraham Hans heeft Buysse nooit meer geschreven. Twee jaar eerder schreef hij het kortverhaal *Lafon*, een leuk verhaaltje dat op sommige momenten zeer nauwkeurig het verhaal vertelt van de viering van de 100-jarige Vermeirsch. We vergeleken Buysse's verhaal met hetgeen toen in de kranten verscheen en met het beschikbare fotomateriaal van de viering van de eeuweling. Het meest uitvoerige verslag over de viering vonden we in De Landwacht van 28 mei 1932 .

LAFON

25 Mei

Vandaag is Lafon jarig...

Dat schijnt niet veel te zeggen, maar het zegt wel veel: vandaag bereikt Lafon den leeftijd van honderd jaren! Lafon is heden niet alleen jarig; hij is honderdjarig; hij is 'eeuwig'!

*Het Hof ter Walle in 1930
(Verzameling Christine Vermeirsch, Dottenijs)*

August Vermeirsch werd op 20 juni 1830 geboren. Zijn eeuwfeest werd omwille van geplande organisaties in omliggende gemeenten verplaatst naar 25 mei 1930, de dag waarop te Poesele ook het eeuwfeest van België werd gevierd.

Toen op 7 juni 1930 de eindafrekening werd gemaakt van deze viering, bleek er een overschot van 6,85 frank te zijn. De omhaling bij de inwoners van de gemeente bracht 2.338,75 frank op en de verkoop van foto's van de 100-jarige bracht 850,50 frank op. Van deze foto's werden er 750 aangekocht aan een eenheidsprijs van 0,75 frank per foto. Tot op 7 juni waren er 486 exemplaren verkocht aan 1,75 frank 't stuk. Er waren dus 3.189,25 frank inkomsten tegenover een totaal uitgavenpakket van 3.182,40 frank.

Lafon bewoont een van de mooiste, oude hofsteden in Vlaanderen. Ruige gebouwen, een boomgaard als een Bosch, een vijver die spartelt van visschen. De vette, malsche landerijen er omheen, als een gulle uitspreiding van weelde.

Vermeirsch woonde op het historische Goed of Hof ter Walle ook vroeger het Goed ter Lucht genoemd. We vonden deze laatste naam enkel terug in de geschiedenis van Poesele door De Potter en Broeckaert uit 1867 en in het weekblad ABC van 21 augustus 1932.

De Potter en Broeckaert laten uitschijnen dat de hoeve voor het eerst vermeld werd in de 15de eeuw doch geven geen exacte datum. De vroegste gegevens waarover wij beschikken dateren van 1639. In 1750 was de landbouwuitbating 23,50 ha groot en bestond ze uit 25 percelen. Het grootste deel was op het grondgebied van Nevele gelegen maar de woning stond op grondgebied Poesele. Op 10 juni 1905 werd de hoeve door notaris Van Roy openbaar verkocht in de herberg van Bernard Voet te Nevele. Het landbouwbedrijf was toen verdeeld in 8 kopen samen 8 ha 99 a en 50 ca groot. August Vermeirsch was de koper.¹⁵ Het was een tweewoonst. Naast de familie Vermeirsch woonde in het oudste gedeelte van de woning de familie Cocquyt waarvan Cyriel, na zijn huwelijk met Maria De Waele, later de uitbater zou worden van het Goed ten Briele. Tot eind de jaren zestig lag er rechts van de oprit een grote vijver die verdween tijdens de ruilverkavelingwerken van begin de jaren zeventig. De familie Baudouin en Kathy Hubené-Holvoet bewonen en baten thans het Hof ter Walle uit. Het is al lang geen boerderij meer maar als toerist kan je er terecht voor bed & breakfast.

---

¹⁵ BOLLAERT A., De oudste Poeselse hoeven, deel 3, in 't *Gazetje van Poesele*, jg. 4, nr. 2, september 2003.

't Is feest in Oelegem, omdat Lafon honderdjarig is. Oelegem is een eigenaardig dorp, met een eigenaardige bevolking. Oelegem is Oelegem en de vreemdeling wordt er niet graag gezien. De lui van Oelegem kunnen kijven en vechten onder elkaar; maar tegenover den vreemdeling staan zij als één man, onwankelbaar solidair.

Het echte Oelegem was tot eind 1976 een onafhankelijke gemeente met een oppervlakte van iets meer dan 13 km² en ongeveer 3200 inwoners. Vandaag telt de ex-gemeente bijna 5000 inwoners en maakt ze deel uit van de gemeente Ranst in de provincie Antwerpen. Voor wie er eens naartoe wil: je bereikt Oelegem via de autosnelweg E34, afrit 19 (Ranst-Zandhoven- Schilde).

Het echte Oelegem in 1905.
(Verzameling Het Land van Nevele)

In zijn artikel getiteld *Lotenhulle in het werk van Cyriel Buysse* uit 1999 sluit onze ondervoorzitter Arnold Strobbe, 'als een Lootse met een hart voor en kennis van het eigen dorp', zoals hij zichzelf graag noemt zich maar al te gemakkelijk aan bij de visie van Wouter Verkerken omtrent de situering van de plaats Oelegem. In zijn inventaris van de realiteit en het fantasierijk realisme in de topografie van het oeuvre van Cyriel Buysse dat in 1994 bij het Cyriel Buysse Genootschap verscheen onder de titel *Het Land van Buysse volgens Cyriel Buysse* stelt Verkerken: "Oele-

gem is de wijk in Lotenhulle bij Veronica's Kruis, tegen Bellem." Verkerken bedoelt dus het gebied dat wij kennen onder de naam 'de Malsem'. Op het moment dat Verkerken zijn studie publiceerde, had hij geen weet van het bestaan van het kortverhaal Lafon en Arnold Strobbe in 1999 ook niet.

Er zijn inderdaad twee toponiemen door Buysse vermeld (*De grave van Halfvasten en de kapel van Veronica's Kruis*) die zich in die wijk bevinden maar daar stoppen alle gelijkenissen. In *De 'republiek' Oelegem* schrijft Buysse over een gehucht of dorpje in Vlaanderen waar een gemeenschap leeft die niet van pottenkijkers houdt en hij projecteert er enkele plaatsen in uit het Land van Nevele die hem goed in de oren klinken. Hij schrijft aan de bevolking eigenschappen toe die je terugvindt in vele kleine dorpen of wijken in Vlaanderen en zeker ook in Poesele en de Hul in Nevele als hij het heeft over "*Op het gebied der republiek Oelegem woonden en verkeerden alleen de bewoners van Oelgem-zelf...*" en "*Het waren bezembinders, konijnenfokkers, houthakkers; en stroopers waren ze allemaal...*"¹⁶. Blijft het woord tussen aanhalingstekens REPUBLIEK. Hier meen ik dat Buysse wil aantonen dat het hier gaat over een apart gehucht of dorp dat zijn eigen leven leidt. En hier wijst hij zeer sterk in de richting van Poesele, een der weinige dorpen in Vlaanderen die gedurende gans zijn geschiedenis nooit het bestuur van een kasteelheer of grootgrondbezitter heeft gekend. Poesele had hierdoor een aparte zelfstandige mentaliteit ontwikkeld waar de interne solidariteit groot was en de Poeselaars wilden zeker nooit als een deel van Nevele beschouwd worden. Na de fusies van de gemeenten in 1976 deed ook de grote politiek hier zijn intrede. Poesele raakte gedeeltelijk *vernevelst* maar het aloude solidariteitsgevoel bleef bestaan, ook al was het sluiten van het dorpschooltje in 1988 voor het verenigings- en gemeenschapsleven een serieuze opdoffer.

Maar er is nog iets meer doorslaggevend. Tot aan het einde van het Ancien Regime maakte Poesele als vrije heerlijkheid deel uit van de baronie Nevele. Al waren de heer en de baljuw van de baronie en de heer en de baljuw van de vrije heerlijkheid dezelfde persoon, toch was er juridisch een belangrijk verschil. De heer kon namelijk met twee petten optreden: éénmaal met de pet van de baronie en éénmaal met de pet van de vrije heerlijkheid. Het verhaaltje van de misdadigers die in Nevele vervolgd werden en die door de Nevelse wetheren niet op Poesels grondgebied mochten achtervolgd of gearresteerd worden, was sinds het verschijnen van de geschiedenis van de gemeenten van Oost-Vlaanderen door De Potter & Brouckaert in Nevele en Poesele algemeen gekend. Kort gezegd hield het statuut van vrije heerlijkheid in dat de inwoners van Poesele dezelfde rechten

---

¹⁶ BUYSSE C, *Uit de bron*, uitgave Willemsfonds nr. 160, Van Rysselberghe & Rombaut, Gent, blz. 30-31.

genoten als de inwoners van Nevele-binnen of de Stede van Nevele, m.a.w. Buysse Oelegem en Poesele waren een *republiek* apart.

Was het niet te Oelegem dat, dat een boer, langs een eenzamen weg zijn aartsvijand ontmoetend, er met volle kracht begon op te ranselen met zijn stok, tot hij aan den ingang van het dorp gekomen, den stok weggooidde en zijn vluchtenden vijand toeriep: "K geef mij verloren! G'hebt den weddenschap gewonnen! Ge kunt sneller rennen dan ik!"

Een bijna identiek verhaal werd mij in september 1983 verteld over handelaarvoerman Nestor Madou (°1883) die met een stok een wanbetaler achterna zat tot plots twee rijkswachters aan de hoek van de straat opdoken en Madou verschrikt naar de man die hij achterna zat deden uitroepen: "Ge kunt zeerder lopen dan mij!". Madou was een kleurrijk figuur. Voor de Eerste Wereldoorlog vinden we hem terug als wielrenner. Hij was lid van de COO en kwam in die functie na de Tweede Wereldoorlog in aanvaring met de Poeselse pastoor Roegiers. Toen hij verbod kreeg om nog met de armenschaal rond te gaan in de kerk deed hij met succes de omhaling met zijn *klak*. Hij weigerde sindsdien ook zich neer te zetten in de kerk. Toen een pater-predikant hem voorstelde toch plaats te nemen, antwoordde hij laconiek "Eerwaarde pater, ik ben ontzeteld". Hij stierf aan de gevolgen van een ongeval waarbij kwaad opzet vermoed werd. Toen het parket ter plaatse kwam, werden de kinderen van de jongensschool naar huis gestuurd en vond een autopsie plaats in een van de lokalen van de school.

En was het ook niet te Oelegem, dat een onderzoeksrechter, bij zijn pogingen om een beruchte moordzaak op te helderen, van een boer die er alles af moest weten, op zijn vraag wat de boer wel van die zaak 'gepeinsd' had, dit monumentale antwoord kreeg: "Meneer de rechter, ik ben soms wel een week dat ik geen gepeinze heb en dat was nu juist het geval toen die moord vóór mijn deur plaats greep!"

Zoo is Oelegem, de geest van Oelegem, het dorp dat afgezonderd in de wijde, weelderige velden ligt en waar ter eere van Lafon wordt feest gevierd.

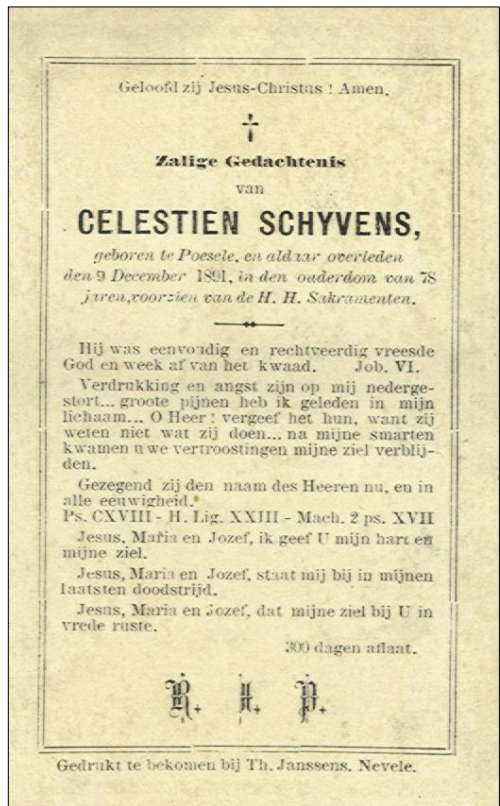
Bovenstaande fragmenten lijken sterk op wat Buysse schrijft in *De 'Republiek' Oelegem*. "...en wanneer veldwachters, koddebeiers of gendarmen zich bij toeval op het gehucht vertoonden om een of ander onderzoek te doen of een misdrijf op te sporen, kon men gerust en bij voorbaat voorspellen, dat zij onverrichter zake zouden terugkeeren."

“De 'republiek' Oelegem lag diep en van alles afgezonderd in het hart van Vlaanderen. O, die wijde uitgestrektheid, die weergaloze stilte en eenzaamheid! ....”¹⁷

Tot voor enkele jaren geleden wisten de oudste Poeselaars nog te vertellen dat *Doomke Schijve*, het eerder geciteerde *Schijfken* vermoord werd en dat de moordenaar nooit werd gevonden. *Schijfken* heette in feite Celestien Schijvens. Hij werd in Poesele geboren en overleed er op 9 december 1891 in zijn woning in de Poekestraat. Hij was 78 jaar. Een zinnetje op zijn doodsprentje wijst er inderdaad op dat hij op een gewelddadige manier om het leven is gekomen. *‘Verdrukking en angst zijn op mij nedergestort... groote pijnen heb ik geleden in mijn lichaam ... O Heer! Vergeef het hun, want zij weten niet wat zij doen ... na mijne smarten kwamen uwe vertroosting en mijne ziel verblijden.’*

Bij het doornemen van de kranten uit die periode lezen we dat er tijdens de laatste drie maanden van 1891 nogal veel diefstallen en geweldplegingen werden gepleegd in de streek van Nevele. Zo werden bij burgemeester Cobbe-Sies De Mulder tijdens de nacht van 18 op 19 oktober 1891 de vensterluiken verbrijzeld en daarna de ruiten stuk geslagen.¹⁸ Minder goed verging het *Schijfken*.

Hij werd het slachtoffer van een aanslag en overleed enkele weken later op 9 december 1891 aan zijn verwondingen vermoedelijk zonder nog bij bewustzijn te zijn

*Doodsprentje van Celestien Schijvens.
(Verzameling André Bollaert)*

¹⁷ BUYSSE C, *Uit de bron*, uitgave Willemsfonds nr. 160, Van Rysselberghe & Rombaut, Gent, blz. 29-31.

¹⁸ Bibliotheek Universiteit Gent, Fondsenblad, jg. 22, nr. 249, 24 oktober 1891.

gekomen. Kort daarop kwam het parket opnieuw ter plaatse om het onderzoek over de misdaad verder te zetten.¹⁹ Een persoon die als getuige van deze moord werd verhoord, was *Moagerken De Clercq*. Theophiel De Clercq,²⁰ zoals zijn werkelijke naam luidde, woonde in 1891 in de Poekestraat nr. 5 en *Schijfken* woonde in de Poekestraat nr. 12. In het bevolkingsregister 1890-1900 staat hij ingeschreven als *dagloner*, *rondleuder* en *kleine winkelier*. Hij was, op zijn zachtst uitgedrukt, een merkwaardig figuur. Van Jules De Boever geboren en getogen Poeselaar langs de Bredeweg, met zijn 93 jaar op dit ogenblik de oudste Poeselaar, kreeg ik het volgende verhaal over De Clercq te horen toen ik hem vroeg of hij ooit van de moord op *Schijfken* had gehoord. Toen *Moagerken De Clercq* voor de dood van *Schijfken* als getuige ondervraagd werd door de onderzoeksrechter, verscheen hij met aan de ene voet een schoen en aan de andere voet een pantoffel aan. Op de ene helft van zijn gezicht was zijn baard afgeschoren en de andere helft was onaangeroerd. En toen de onderzoeksrechter hem vroeg wat zijn gedacht eigenlijk was over de dood van *Schijfken* antwoordde hij "*Mijnheer de juge 'k ware altijd al zonder gedachten*".

Het is wel merkwaardig dat Buysse dit verhaal, dat toen bijna 40 jaar oud was, nog kende. Het kan niet anders dan dat het vele decennia lang voor veel hilariteit heeft gezorgd in Poesele en de omliggende gemeenten.

Aan alle huizen hangen vlaggen en papieren bloemen. Veel opschriften, meestal met banale heilwensen, maar toch ook een, boven een eerepoort, dat van gevoel getuigt:

***Strooien wij nu bloemen rond
Lente mag dees dag wel geven
Aan de man die in dit leven
Ook honderd winters vond***

---

¹⁹ Bibliotheek Universiteit Gent, Fondsenblad, jg.22, nr. 293, 14-15 december 1891.

²⁰ In het bevolkingsregister 1900-1910 staat Theophilus De Clercq (° Poesele 22 april 1858) ingeschreven in de Beentjesstraat nr. 13. Hij was gehuwd met Marie Rosalie De Boever (°Poesele 13 december 1861). Kinderen uit dit huwelijk waren o.a. Marie Elodie (° 1889), Franciscus Laurentius (° 1892), Alphonsus (°1894), Camillus Gustavus (°1895), Cyrillus (°1900), Martha (°1901), Alicia Germana (°1902), Mauritius (°1905). Hij verhuist daarna naar Nevele, Braamdonk 2 maar komt in juli 1919 terug in Poesele wonen langs de Bredeweg nr. 4, naast veldwachter Theophiel Ryckaert. Zijn dochter Martha huwt op 23 januari 1925 te Poesele met Arthur Joseph De Clercq. Ze gaan naar Lotenhulle wonen in de Cannegatstraat 41 waar Maegerken hen in december 1930 komt vervoegen.

De Landwacht van 28 mei schrijft: "Alle huizen, zonder onderscheid waren prachtig versierd en bevlagd. Passende jaarschriften en gedichten (zelfs koddige) werden opgehangen. Vier praalbogen waren opgetimmerd, aan het Kruisken, aan de jongensschool, voorbij het dorp en een op de wijk Kerrebrouck, waar de vriend August woont."

Een andere bron, AC (in vermoedelijk Het Getrouwe Maldegem), schrijft: "Het eenzame dorpje had al zijn beste kleeren aangetrokken. Op alle huizen flapperde de nationale vlag onder dewelke wimpels, festoenen, kleine vaantjes en jaarschriften prijkten. De menigvuldige opschriften, waren natuurlijk de een beter gelukt dan de andere, maar alle getuigden van de ware achtung en genegenheid van de bevolking ten opzichte van den eerbiedwaardigen jubilaris."

Honderd winters! En honderd zomers! En evenveel lenten en herfstten! Die man leefde reeds toen Holland en België nog één waren! Hij is precies zo oud als België zelf! Men vraagt zich af: Is het geen sprookje? Is het wel mogelijk!

Buyse zijn verslag begint in de namiddag. Ofwel was hij 's morgens nog niet in Poesele aangekomen ofwel verzweeg hij wat in de voormiddag gebeurde omdat het in hoofdzaak ging om een kerkelijke plechtigheid.

In De Landwacht van 28 mei 1930 lezen we het volgende: "Reeds van Zaterdag avond werd het feest aangekondigd door kanongebulder en klokkengelui. August had er aan gehouden den Zondag morgend vroeg, ten huize de H.Communnie te ontvangen om God te loven en te danken voor de weldaden hem verleend gedurende eene volle eeuw. De ruiters van Poesele in kledij van 1830 haalden hem af en geleidden hem ter kerke waar om tien ure de plechtige jubelmis (van Perosi) plaats had. Deze werd opgedragen door den E.H. De Poorter, pastoor te Erondegem en neef van de heer Vermeirsch, bijgestaan door de EE. HH. Ryckaert en Colpaert, onderpastoors van Nevele als diaken en subdiaken.

Na het Evangelie beklom de E.Heer Moens, Pastoor der parochie, den predikstoel en schetste het leven van onze honderdjarigen af als jongeling, echtgenoot, vader, christen en burger, wat diepen indruk op al de aanwezigen maakte, immers hij stelde hem als toonbeeld zijner parochianen.

Na de mis werd het blijde Te Deum aangeheven, om God te bedanken. Na deze plechtigheid werden op de kiosk op het dorp vaderlandsche liederen gezongen door de schoolkinderen."

Het is geen sprookje. Het is een tastbaren werkelijkheid. Ginds in de verte, langs den landweg tusschen het groenblonde, reeds hooge koren, dat zacht onder het briesje heen en weer wuift, nadert de stoet. 't Is jammer dat de lucht zoo grijs is, dat geen zonnestraal in blauwen hemel het pittoresk tafereel verlevendigt. Maar de kleuren zijn zoo fel dat zij toch tintelen en stralen uit zichzelf.

De Landwacht 28 mei 1930 schrijft: *"Slechts één deed met ons niet volkomen mee. Sint Pieter had vergeten de sluizen van den hemel zeer dicht te sluiten, en daardoor werden de aanwezigen gedurende den stoet met wat hemeldauw besproeid. A.C. in (vermoedelijk Het Getrouwe Maldegem): Het volk, niettegenstaande het ongunstige weder, was zoo talrijk toegestroomd dat men van aan het 'Kruisken' tot aan het dorp de modderige straten niet zien kon, vermits zij waren overdekt met een hollende menschenzee. - Van s'menschens geheugen is er nog nooit zoveel volk te Poesele te zien geweest."*

't Zijn rood-en-witte ruiters, en wit-en-blauwe ruiters in dubbele rij op hun sterke, zware boerenpaarden. Het is de schetterende dorpsmuziek, met haar groote koper-instrumenten en het is de praalwagen met de maagdekens! Eigenaardig symbool: een maagdekens-wagen ter eere van een honderdjarige! Zij zijn in 't wit gekleed met licht-roze en licht-blauwe sjerpen en de frissche kopjes zijn omkransd met bloemen. Zij hebben ook mandjes met bloemen op den schoot en die strooien zij uit met kleine greepjes, over den weg dien 't rijtuig van den honderdjarige moet volgen.

De Landwacht 28 mei 1930 schrijft: *"Om 2.30 ure werd een prachtige stoet gevormd waaraan een 20-tal maatschappijen deelnamen, welke onze achtbaren ouderling afhaalden en hem ten gemeentehuze leidden, gezeten in een landauer. De wagen der onafhankelijkheid in de stoet dwong de bewondering van iedereen af."*

Uit de foto's die van de stoet genomen werden, blijkt dat de *maagdekenswagen* van Buysse eigenlijk de wagen is van de onafhankelijkheid.

*De ruiters in de stoet van de honderdjarige Vermeirsch.
De vele regenschermen bewijzen dat de aanwezigen gedurende de stoet
met wat hemeldauw besproeid werden.
(Verzameling Christine Vermeirsch, Dottenijs)*

*De wagen van de onafhankelijkheid van België
werd door Buysse de 'Maagdekenswagen' genoemd.
(Verzameling Christine Vermeirsch, Dottenijs)*

De honderdjarige! Daar komt hij! Daar is hij! Hij zit, met den burgemeester en schepenen van 't dorp, in den deftig-ouderwetschen, met twee mooie vossen bespannen open landauwer van meneer den baron. Hij is in 't zwart gekleed, zonder overjas, met een zwart bolhoedje. Hij houdt zich fiksrecht en glimlacht. Ware 't niet dat hij geen tanden meer heeft, - hoegenaamd geen tanden meer, - en dat zijn ogen ziekelijk-rood omrand zijn, men zou hem zeventig jaren geven, vijf en zeventig op zijn allerhoogst.

De menigte juicht. Hij glimlacht; heel kalm, heel gewoon. Waar iemand voor hem den hoed afneemt, neemt hij ook dadelijk als tegen-beleefdheid, zijn hoedje af. Het kost hem geen inspanning, geen aarzeling, 't gaat zoo natuurlijk als 't maar kan. Een lange stoet rijtuigen en automobielen volgt; en dat alles begeeft zich naar 't Gemeentehuis, waar de plechtige, officieele ontvangst plaats heeft.

't Gemeentehuis is tevens herberg. De raadzaal, waar de ontvangst plaats zal hebben, is naast de gelagkamer. Alles is pro-en-propvol. De honderdjarige, heel even steunend op zijn stokje, wordt naar binnen geloodst en in een splinter-

nieuwen leunstoel neergepoot. Die leunstoel is een geschenk van den Gemeenteraad. Dat wordt den honderdjarige duidelijk gemaakt door de redevoering welke den burgemeester hem van een papier voorleest. Meneer de burgemeester zegt onder meer, dat hij wel hoopt dat Lafon nog menigvuldige jaren in dien feauteuil zijn pijpje zal rooken, want, zegt hij, het is alom genoeg bekend welk een hartstochtelijke rooker Lafon is! Handgeklap, gejubel, muziek van het fanfarekorps daarbuiten op de straat (men heeft de ramen wijd geopend zodat de foule kan naar binnen kijken) en op zijn beurt nu treedt mijnheer de baron naar voren, met een vrij lijvig pak in de hand.

*De landauer met August Vermeirsch op Poesele dorp.
(Verzameling Elisa Haerts, Aalter)*

Zoals we reeds eerder aanhaalden waren de roodomrande ogen van August Vermeirsch het gevolg van de gifgasaanvallen tijdens de Eerste Wereldoorlog.

De Landwacht 28 mei 1930 schrijft: *"Op den doortocht werd hij door de ontelbare menigte geestdriftig toegejuicht en August groette hartelijk en vriendelijk.*

Aangekomen, werd hem de eerewijn aangeboden door den heer burgemeester De Mulder, alsook een prachtige zetel namens het gemeentebestuur.

In een korte doch kernachtige rede wees hij er met fierheid op, vriend August als de beste zijner medeburgers te mogen begroeten en drukte tevens de wens uit hem nog lang frisch in ons midden te mogen behouden.

Vriend Vermeirsch dankte hartelijk en zegde te hopen zijnen zetel nog te mogen verslijten.

Daarna werd hem zijn eereteken (landbouwdecoratie van 1^e klas) overhandigd door M.Maenhaut, volksvertegenwoordiger, namens het ministerie. Verder werden hem nog schoone geschenken aangeboden: een prachtig portret door de heer Mestdagh onderwijzer, namens het feestcomiteit, door de E.H. Pieters, namens de Boerengilde van Lootenhulle, (waarvan de familie Vermeirsch deel maakt) een prachtig beeld den H. Isidorius voorstellenden, door den heer Claeys, secretaris, namens het landbouwcommissie, een bloemenschoof."

Meneer de baron heeft een aristocratisch voorkomen; groot, zwaar, hoog van kleur, het type van een heereboer, maar toch wel echt aristocratisch. Zoo iets van geboorte en traditie over hem. Gewoonlijk spreekt hij Fransch, maar hij kent ook Vlaamsch; en in die taal, die iedereen daar verstaat, drukt hij zich uit om eraan te herinneren met welken moed Lafon de 'gruweelen' van den oorlog heeft doorstaan en hoe hij, ondanks zijn hoogen leeftijd, steeds bereid was om zijn medemenschen met woord en daad te helpen. "Meneer de burgemeester", zoo besluit hij zijn gloedvolle rede, "heeft daar zoo-even gezegd dat hij hoopte dat gij nog vele pijpjes zult rooken in den schoonen zetel die u door den gemeenteraad aangeboden werd. Dat hoop ik insgelijks, maar, om een pijpje te kunnen rooken is er wel tabak noodig, en daarom heb ik voor u dit pakje meegebracht, hetwelk, naar ik durf hopen, in uw smaak zal vallen. Handgeklap, uitbundig gelach, vlugge beweging van Lafon tot inbezitneming! "Dames en Heeren!" eindigt meneer de baron met flinke stemverheffing "ik uitnoodig u allen om met mij te roepen: Lang leve Lafon, onze gevierde honderdjarige!"

De muziek gaat weer aan 't schetteren, de menigte juicht en de staatsie-koets van den baron komt vóórgedraaid.

De Landwacht 28 mei 1930 schrijft: "*Verder werden hem geschenken aangeboden door den heer Graaf 't Kindt de Roodenbeke, van Bachte Maria Leerne, door den letterkundige Cyriel Buysse, welke uitdrukkelijk uit Holland gekomen was om zijn ouden gebuur benevens een geschenk, hulde en liefde aan te bieden. Ook ontving August verscheidene bloemtuilen. Ten slotte hieven beide muziekmaatschappijen van Nevele en Machelen de Brabançonne aan waarmede de plechtigheid eindigde.*"

Mijnheer de baron die Buysse hier opvoert in zijn verhaal is graaf Juan I t'Kindt de Roodenbeke de grootvader van de huidige graaf Juan II t'Kint de Roodenbeke, eigenaar en bewoner van het kasteel van Ooidonk.

Lafon stijgt er in. Hij heeft al dadelijk het lijvig pak tabak geopend en zijn pijpje dampt dat het een lust is. Hij glundert. Zijn ziekelijke oogjes lachen van genot in zijn guitig gezicht. En, zooals hij aan zijn boerderij gehaald was, met de rood-en-wit- en blauwe ruiters, met de dreunende muziek, met de talrijke rijtuigen en automobielen en met den 'maagdekens-wagen' van waaruit de jonge meisjes bloemen strooiden, zoo wordt hij, door een lange, dubbele rij geestdriftige toeschouwers, naar zijn schoone, ouderwetsche pachtroeve teruggebracht.

Daar zijn, in de geweldig-ruime woonkamer-en-keuken, drie tafels gedekt, voor meer dan zestig gasten. Ik wordt verzocht mee aan te zitten en men wijst mij mijn plaats, een eereplaats, naast Lafon.

Hoe lang heeft het daar wel geduurd; en wat is er al gegeten en gedronken! 't Was formidabel! Ik herinner mij stapels zwijnsarbonaden en saucijsen als kabels op reusachtige platte teilen in elkaar gerold. Er waren ook rijstpakkommen groot genoeg om in te duikelen en appeltaarten als karrewielen. Er werd overvloedig roode en witte wijn geschonken en daarna koffie gedronken, met volle bakken.

Uit het menu van die dag blijkt dat de genodigden een zeer uitgebreide feesttafel kregen aangeboden. Na het voorgerecht werd groetensoep van 't Hof ter Walle opgediend, daarna koetong met vaderlanders, rundslende met groenten, kip met salade, slagroom met ananas en aardbeien, taart, gebakjes, een fruit nagerecht en koffie. Het menu eindigt met cognac en hoe kan het anders: met leute.

*Spijskaart van de feesttafel die aan de honderdjarige en de genodigden waaronder Cyriel Buysse werd aangeboden op het Hof ter Walle op 25 mei 1930.
(Verzameling Christine Vermeirsch, Dottenijs)*

Lafon bleef mee aanzitten dacht niet aan opruimen. Herhaaldelijk kwamen zijn kleinzonen en kleindochters hem aanmanen om te gaan rusten (zijn eigen kinderen waren reeds lang overleden) hij wilde er maar niet van hooren. Hij zat van innige pret te glimlachen en te blozen en telkens moest ik in mijn eigen handen knijpen om mij ervan te overtuigen, dat ik niet droomde, dat daar een man van honderd jaren naast mij zat, een man die at en dronk als een van veertig, een man die onophoudelijk pijpjes rookte, een man die niet doof was en niet beefde, een man die nog zonder bril met zijn roodomrande oogjes zijn dagelijks courantje kon lezen, en man die nog volkomen helder van geest was, een man die reeds levend op de wereld bestond toen Nederland en België nog één waren.

Hier neemt Buysse bewust en loopje met de werkelijkheid over het gezin Lafon/Vermeirsch Hij weet maar al te goed dat Vermeirsch één zoon heeft die nog leeft. In het verhaal heeft hij het enkel over kleinkinderen.

Over de rookgewoonten van Vermeirsch werd in Poesele gezegd dat *'zijn pijpke niet droge stond'*. Vermeirsch was inderdaad een verstokte roker. Dat lokte op 19 april 1932 bij provinciegouverneur Weyler de volgende reactie uit: *"Laat nu al de geneesheeren maar preeken van tabak, als ik dat zie, geloof ik niets meer van hunne aanbevelingen: ge kunt met een goeden druppel en wel tabak algelijk honderd en twee jaar worden."*²¹

In een krantenartikel dat we niet konden dateren noch situeren naar aanleiding van zijn 102de verjaardag vertelt Vermeirsch: *"Mijn oogen die rood omzoomd zijn dragen nog steeds de sporen van dat vuil goedje, dat de officieren stikgas noemden."* Verder staat: *"Het lezen van het dagblad ging dan ook slechter van dag tot dag. Ik vind het dan ook zeer jammer dat ik de boeken van Hendrik Conscience, Stijn Streuvels en Cyriel Buysse missen moet."*

Dit laatste komt er met wat weemoed uit."

't Was zoowat elf uur geworden toen wij eindelijk van hem afscheid namen. Lafon was geenszins vermoeid, beweerde hij, maar hij kreeg slaap: hij zou nu eens lekker gaan slapen.

De Landwacht 28 mei 1930 schrijft: *"Tot laat in den avond, bleef een aanzienlijke menigte te Poesele, en onze nering doenders mochten zich allen verheugen in een onverwachte ontvangst.*

August bleef dan nog tot elf uur, den smakelijke tabak van Cyriel Buysse, in zijn welverdienden zetel rooken.

Dat hij nu nog leve, den braven man, den kloeken ouderling, die, gelijk de heer Cyriel Buysse nog heden zegde, een oprecht 'prachtmens' mag genoemd worden."

Ikzelf sliep dien nacht zoo goed als niet. De saucijsekabels lagen mij wellicht zwaar op de maag, maar wat mij nog zwaarder woog en drukte was het verwijtend besef dat ik dien ouden man had helpen mishandelen. Want was 't geen mishandelen zoo met een eeuweling te sollen? Zou hij er de gevolgen wal van overleven? Ik was al heel vroeg op den volgenden morgen en zoodra ik ontbeten had nam ik mijn rijwiel en reed naar de hoeve.

---

²¹ Het Volk, 21 april 1932, Nog het bezoek bij den ouderdomsdeken van België.

Of dit laatste stuk van het verhaal op waarheid berust, valt te betwijfelen. Buysse zal vermoedelijk niet de volgende dag met de fiets naar Poesele gereden zijn. Vermoedelijk heeft het voorval zich vroeger eens voorgedaan.

Er scheen daar een stilte te heerschen, die bijna op verlatenheid leek. Ik kwam op het erf dat baadde in zon, ik duwde stil de voordeur open en vroeg, met aarzeling:

- Is er geen belet?

Geen antwoord. Het kwam mij vreemd en eenigzins angstwekkend voor. Ik herhaalde mijn vraag, kreeg nog steeds geen antwoord, stapte schoorvoetend binnen.

Volkomen stilte en leegte. De lange tafels, waaraan wij den vorigen avond gezeten hadden, waren verdwenen; de roode tegelvloer was net geschuurd; het tin en koper blonk langs de muren. In den breeden haard smeulde nog iets van vuur en op het kussen van den leunstoel, waarin Lafon gewoonlijk zat, lag een wit-zwart gevlekte poes in elkaar gerold te slapen.

Daar stond ik, roerloos, met strakke oogen. Blijkbaar was er iets ongewoons gebeurd, maar wat?... Waar was Lafon? Waar waren zijn kleinzonen en -dochters? Waar waren de talrijke knechts en meiden van de groote hoeve? Angstig-benaauwd staarde ik door de ramen naar buiten, waar ook geen levend wezen te bespeuren was. Toen zag ik eensklaps, bij de stallen, een schaduw, die vlug uit een deur kwam en ijlings door een tweede deur verdween. Ik rende die achterna, stond vóór een vrouw met verwilderd gezicht, die heftig schrikte toen ze mij ontwaarde en gilde:

- Meniere! Meniere! Hedde gij voader nie gezeien? We zoeken 't al af! We zijn hem al een guet ure kwijt! We vrezen dat hij zal verongelukt zijn!

't Was een van de kleindochters. Zij schreide en snikte; zij vertelde mij in angstige gejaagdheid dat Lafon goed geslapen had, dat hij met smaak zijn ontbijt had gebruikt, dat hij daarna als elken dag in zijn leunstoel een pijpje was gaan rooken, zoodat eenieder rustig aan zijn werk was gegaan, tot een der jongens, toevallig in de keuken komend, zijn leege plaats gezien had naast den haard. Hij was weg, verdwenen, misschien in een sloot gedompeld en verdronken. Men zocht hem nu reeds meer dan een uur; er was bijna geen hoop meer hem nog levend terug te vinden.

Eensklaps, terwijl we daar als verslagen stonden, weerklonk in 't veld een schelle kreet.

- Wat es er? Gilde de keindochter naar buiten rennend.

- W'hén hem! riep duidelijk een stem.

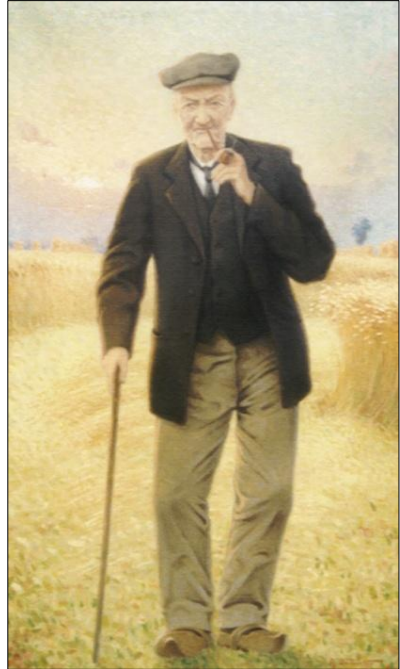
- Dued? Kreet de vrouw.

- Nie, zulle! Springleven!

**- O! snikte zij jubelend. Woar was hij?
 - Hij stond aan 't Zevenbunder!
 De vrouw stampde, als in rage, met haar
 beide voeten op den grond.
 -'t Zevenbunder, meniere! Ons verste
 partije land! Meer dan twintig minuten
 goans! Hè-je da nog oeit geweten? Gilde
 zij met uitpuilende oogen.**

Buyse kende de namen niet van de percelen land die deel uitmaakten van het grondgebruik van het Hof ter Walle en noemde dus maar het *Zevenbunder* uit Vosselare, zowat één van de bekendste toponiemen in het Nevelse.

*Eeuweling August Vermeirsch,
 een schilderij uit 1930 van de
 Aalterse kunstschilder Adhemar De Poorter.
 (Verzameling Christine Vermeirsch, Dottenijs)*

**Daar kwam de schuldige, de onbetrouwbare, de honderdjarige weglooper.
 Doodkalm, glimlachend, zijn dampend pijpje in den tandloozen mond, tusschen
 twee van zijn kleinzonen die nog bleek zagen van angstige ontroering!**

**- Moar, voader, hoe es 't toch meugelijk! Ons azue de dued op 't lijf joagen! Hoe
 zij-je gij zueverre gerocht? kreet de kleindochter, bevend van ontsteltenis.**

**- 'K ben nen keer op mijn gemak noar onz' hoaver gaan kijken! Antwoorde leuk
 de oude.**

De vrouw sloeg haar handen ten hemel.

**- Ouwe menschen zijn toch precies kleine kinders! Ge meug ze geen minuut uit 't
 ueg verliezen! jammerde ze.**

**We gingen binnen. Lafon joeg met zijn stok de poes van den zetel en zette zich in
 zijn plaats**

**- Geef ons een dreupelken! verzocht hij zijn kleindochter. Hij hijgde heel even,
 nauwelijks merkbaar.**

**Zij haalde de jeneverflesch en schonk met bevende hand de glaasjes vol. Wij
 klonken aan, de honderdjarige en ik**

- Azue ne meinsch de schrik op 't lijf joagen! herhaalde de kleindochter nog eens, zuchtend-hoofdsschuddend.
En zij schonk zich ook een borreltje in "om haar altoassie af te spoelen...."

André Bollaert
Poesele

BRONNEN EN LITERATUUR

- ABC, 21 augustus 1932.
- De Deinschen Burger, zondag 24 april 1932.
- De Leye, 23 maart 1930.
- De Eendracht, zondag 17 april 1932.
- De Landwacht, 23 juni 1930, 15 april 1932, 22 april 1932, 22 juni 1932, 3 augustus 1932, 22 november 1932.
- De Zondag, 25 mei 1930.
- Het huisgezin, 1 mei 1932.
- Het Laatste Nieuws, 7 april 1930, 19 april 1932, 20 april 1932.
- Het Volk, 20 april 1932, 21 april 1932.
- La Libre Belgique, 15 mei 1932.
- Ons Land, 12 april 1930.
- Krantenartikels uit het familiearchief Vermeirsch zonder bronvermelding en/of datering: Een honderdjarige te Poesele, De honderdjarige van Poesele, De eeuweling van Poesele (A.C.) - Op bezoek bij den Honderd-en-twee jarigen August Vermeirsch te Poesele - August Pieter Vermeirsch van Poesele, 102 jaar oud geworden. Een bezoek van Z.H. Excellentie Mgr. Coppieters, bisschop van Gent (De Landwacht, z.d.) – De ouderdomsdeken van België – L'évêque de Gand chez le plus vieux de ses diocésains à Poesele - De Eeuweling van Poesele. – De eeuweling van Poesele. Oudste inwoner van België overleden. (A.C.) 27 november 1932.
- J(oris) v(an) P(arys), Onbekende verhalen van Cyriel Buysse: 'Volder', 'Wat mij niet loslaat. Halleloeial!', 'Miniatuurtjes. De hengelaar', 'Lafon' in *Mededelingen van het Cyriel Buysse Genootschap XVII*, Gent 2001, 206 pp.
- Van Parys, J., *Het leven, niets dan het leven. Cyriel Buysse en zijn tijd.*, uitg. Houdekiet/Atlas, Antwerpen, 2007.

Met dank voor hun gewaardeerde medewerking aan Luc Rutsaert, Adhemar Mestdach (†), Jules De Boever en vooral aan Renée Vermeirsch (†) en Christine Vermeirsch, achterkleindochters van August Vermeirsch.

DE GROTE TIENDEN VAN HANSBEKE

TIENDHEFFING

Om de parochiepriesters en de kerken van voldoende inkomsten te voorzien, stelde Karel de Grote (768-814) in zijn *capitulari* van 811-813 de betaling van kerkelijke tienden verplichtend in geheel West-Europa.

De landbouwers moesten *een tiende deel* van diverse voortbrengselen afstaan. Een derde van *de tienden* werd besteed aan de eredienst en het onderhoud van het kerkgebouw, een derde aan het levensonderhoud van de parochiepriester, en het laatste derde aan de armenzorg.

Men onderscheidde:

- de *grote tienden*, geïnd op graangewassen: tarwe, rogge, gerst, haver en boekweit,
- de *kleine tienden*, geïnd op moeskruiden (groenten),
- de *novale tienden*, geïnd op nieuw ontgonnen (tevorens tiendvrije) gronden zoals gerooide bossen, braakliggende gronden die (opnieuw) ontgonnen werden, meersen en oude (onbehuiste) steden die tot landbouwgrond herschapen werden,
- de *vleestienden*, geïnd op lammeren, biggen, ganzen, eenden en kippen.

Van de invallen van de Noormannen (835-892), die in West-Europa de bestaande orde grondig verstoorden, maakten de wereldlijke heren gebruik om zich kerkelijke bezittingen en rechten (o.a. de tienden) toe te eigenen. De pastorale tienden, die aan de pastoor toekwamen, ontsnapten nochtans veelal aan deze wederrechtelijke inbezitting.

In de 11de eeuw ontstond een kerkelijke beweging tot restitutie. Aan leken werd formeel verboden tienden te verwerven. De landheren gingen uiteindelijk over tot restitutie van de tienden, die meestal in handen kwamen van grote kerkelijke instellingen: kapittels van seculiere kanunniken en abdijen¹.

---

¹ A. De Vos, *Geschiedenis van Ertvelde*, Ertvelde, 1971, *Tienden*, p. 156, 157.

DE GROTE TIENDEN VAN HANSBEKE

De tienden van Hansbeke bleven lange tijd in grafelijk bezit. Ze werden in de 12de en 13de eeuw deels aan het O.L. Vrouwkapittel van Doornik, deels aan de O.L.Vrouwabdij van Drongen overgedragen.²

De X^{de} penningkohier, daterend van 1575, vermeldt als tiendheffers te Hansbeke: het *cappittel van doernicke*, de *prelaet van dronghene*, de *ker-cke van hansbeke* en Lieven Weyns *pasteur van hansbeke*.³

Het gehele grondgebied van de parochie Hansbeke, met uitzondering van de tiendvrije gronden, was aan tiendheffing onderworpen.

Het tiendgebied werd in verschillende tiendbelopen (tiendwijken, tiendkavels, tiendblokken) onderverdeeld. Sommige tiendbelopen werden verder in twee of drie delen opgesplitst.

In het tiendboek van de abdij van Drongen⁴, waarin de *verpachtingen der thieden van Hansbeke* geboekt werden, worden de verschillende tiendwijken van Hansbeke vermeld.

Medio 18de eeuw was Hansbeke in 23 tiendblokken onderverdeeld, namelijk:

Hammestraete thiende

- 1 Hammestraete thiende, 1ste deel
- 2 Hammestraete thiende, 2de deel
- 3 Hammestraete thiende, 3de deel
- 4 Hammenacker thiende
- 5 Voorde thiende

Doorenbusch thiende

- 6 Doorenbusch thiende, 1ste deel
- 7 Doorenbusch thiende, 2de deel

Heystacke thiende

- 8 Heystacke thiende, 1ste deel
- 9 Heystacke thiende, 2de deel

---

² R. Moelaert, Uit vijf oude oorkonden over tienden te Hansbeke, in *Het Land van Nevele*, jg. XII, afl. 1, p. 389.

³ Rijksarchief Gent, fonds Oud Nevele, nr. 1182.

⁴ RAG, fonds abdij Drongen, nr. 162.

Rowijck thiende

10 Rowijck thiende, 1ste deel

11 Rowijck thiende, 2de deel

12 Rowijck thiende, 3de deel

Tusschenstraete thiende

13 Tusschenstraete thiende, 1ste deel

14 Tusschenstraete thiende, 2de deel

15 Groote St.-Pieters thiende

Damput thiende

16 Damput thiende, 1ste deel

17 Damput thiende, 2de deel

18 Vissenhaeghe thiende

19 Hullewijck thiende

Kerckacker thiende

20 Kerckacker thiende, 1ste deel

21 Kerckacker thiende, 2de deel

22 Romeye thiende

23 Veldstraete thiende

De *contouren* van de verschillende tiendwijken worden in het vernoemde tiendboek uitvoerig omschreven. De beschrijvingen dateren vermoedelijk van 1740 of daaromtrent.

De tekst betreffende de tiendkavels wordt hiernavolgend integraal opgenomen. Hij beschrijft de contour van iedere kavel vanaf een beginpunt in wijzerszin. Ter verduidelijking wordt de tekst aangevuld met referentiepunten (in hoofdletters), perceelnummers en enkele voetnoten.

Aan de hand van deze omtreklijnen kunnen de tiendkavels op de *figuratieve caerte* van Hansbeke⁵ geschetst worden.

1 Hammestraete thiende, 1ste deel

Dese thiende ligt op de noort zijde van de Brugsche Vaert, ende begint oost (aan het beginpunt A) met het partijken land, genaemd het slofken bij Schipdonck (perceel nr. 167 in het IV^{de} beloop, Velde en Ham, IV/167), zuyd loopende langs den

---

⁵ Een fotografische afdruk van deze kaart (opgemaakt anno 1700 door de gezworen landmeter Joos De Deken senior) bevindt zich in de bibliotheek van de heemkundige kring Het Land van Nevele.

*Leye baerm*⁶ van de voorseyde Brugsche Vaert, west ende noort d'aude Caele, ofte ghescheed der prochie van Somerghem.

Zoals beschreven paalde de wijk *Hammestraete thiende I* ten noorden aan de meander van de Dorma (Oude Kale, grens tussen Hansbeke en Zomergem Ro), ten zuiden aan de (berm van de) Brugse vaart.

2 Hammestraete thiende, 2de deel

Dese thiende ligt op de zuyd zijde van de Brugsche Vaert, ende begint oost aen den Leye baerm ende dreve (punt B), commende van Schipdonck tot aen Hammeveldt (IV/235, het oostveldt), van daer oost ende zuyd al drayende langs het selve veld tot aen het begyn (alias einde) van hammestraete, west voorts loopende langs de voorseyde straete tot op de straete die gaat van de kercke naer de voornoemde vaert (de Leystraete, de huidige Vaartstraat), noort vervolgens langs de voornoemde straete tot op de voormelde Brugsche Vaert, eyndelynghe voorts loopende langs den Leye baerm tot de bovenschreven dreve (IV/237) bij Schipdonck.

Of anders gezegd de wijk *Hammestraete thiende II* paalde ten noorden aan (de berm van) de Brugse vaart, ten oosten aan de dreef komende van Schipdonk naar het Hammeveld (het Oostveld) en aan de oostergrens van dit veld, ten zuiden van de zuidergrens van het Oostveld en aan de Hammestraat, ten westen aan de *Leystraete* lopende van de kerk naar de Brugse vaart (de huidige Vaartstraat).

Tot de *Hammestraete thiende II* behoorden ook *diversche hofsteden, partijen van lande ende deelen van diere liggende op de zuyd zijde van de Hammestraete ende van westen jegens het ghescheed van Hammenacker thiende tot neffens de straete loopende van de kercke naer de vaert.*

3 Hammestraete thiende, 3de deel

Beginnende oost aen de dreve (IV/237) (punt C) die loopt van Schipdonck naer Hammeveld, van daer oost waert jegens het ghescheed van Somerghem tot de Cruyscaelene, van daer zuyd waert langs de selve caelene ende jegens het ghescheed der thiende van Merendre tot in het Bunderstraetjen (alias de Sleestraete), jegens het Bunderken van Jan Van Nevel tot ontrent vijfthien roeden ende zes voeten van den zuydoosthoek van den oosterschen Fieshoek van de kinderen

---

⁶ *Leye baerm*: berm, aarden ophoging langs een water, hier langs een *leye* (een gegraven waterloop), de Brugse vaart.

van de heer Frans Poelman (IV/302), van daer westwaert langs het selve straetjen tot in het Lockstraetjen, noortwaert al drayende voortsloopende langs het selve straetjen ende het ghescheed van de Hammenacker thiende, mitsgaeders het Hammeveldt tot ende langs de voormelde dreve loopende naer Schipdonck.

Met andere woorden de wijk *Hammestraete thiende III* paalde ten noorden aan de grens tussen Hansbeke en Zomergem, ten oosten aan de Kruiskale, ten zuiden aan het Bunderstraatje, ten westen aan het Lockstraatje, het Oostveld en de dreef naar Schipdonk.

De *twee veldekens* (perceelnummers IV/155 en IV/156) van de weduwe van Jan Maenhaut, die tevoren begrepen waren in de *Hammestraete thiende III* waren overgegaan naar de *Voorde thiende*. En het *Lockxken* (IV/358) van Gillis Braet gaf voortaan de *volle thiende* aan de pastorie van Hansbeke.

4 Hammenacker thiende

Beginnende in het Lockstraetjen aen den noordoost hoeck (punt D) van het Locxken (IV/358) van Gillis Braet, zuyd langs het selve Locxken tot het goedt der abdij van Dronghen, zuyd het goedt van de selve abdij tot op de straete loopende van de kercke naer de Brugsche Vaert, alsoo noordwaert langs de selve straete tot jegens het ghescheed van Hammestraete thiende tweede deel⁷, also al schaeke-lende voorts loopende langs het selve ghescheed tot op de Hammestraete, vandaer oostwaert langs de selve straete ende het hammeveldt tot jegens het ghescheed van hammestraete thiende derde deel, alsoo zuydwaerts omme keerende langs het voornoemde ghescheed tot den voornoemden noordoost hoeck van het Locxken van Gillis Braet.

M.a.w. de wijk *Hammenacker thiende* paalde ten westen aan de huidige Vaartstraat, ten noorden aan de *Hammestraete thiende II*, aan de Hammestraat en het Oostveld, ten oosten aan het Lockstraatje, ten zuiden aan (de dreef langs) het goed van de abdij van Drongen.

---

⁷ Dit ghescheed van de *Hammestraete thiende 2de* deel betreft de voornoemde hofsteden en partijen land op de zuidkant van de Hammestraat, maar werd niet nader omschreven.

5 Voorde thiende

Beginnende in het Lockstraetjen aen de caelene ofte waterloop (punt E) bij den Lockstraetebosch der abdije van Drongen (I/154), alsoo westwaert langs de voorseyde caelene ofte waterloop tot aen de sluysbrugghes⁸, west de straete die loopt van de kercke naer de Brugsche vaert tot jegens Hammenacker thiende, noort de voorseyde thiende ende het Loccken (IV/358) van Gillis Braet met het Lockstraetjen, eyndende aen de bovenschreven caelene ofte waterloop.

M.a.w. de wijk *Voorde thiende* paalde ten zuiden aan de Grote Beek, ten westen aan de *Leystraete* (huidige Vaartstraat), ten noorden aan de wijk *Hammenacker thiende*, de partij *het Loccken* en het *Lockstraetjen*, ten oosten aan het *Lockstraetjen*.

6 Doorenbusch thiende, 1ste deel

Beginnende aende caelene ofte waterloop inden noorthoeck (punt F) vanden meersch (I/161) van Jan Van Nevel achter zijn hofstede (I/160) loopende oost jegens het ghescheed van de Heystacke thiende 1ste deel tot op de schauwe van het huys van den voornoemden Jan Van Nevel, vandaer tot op den westhoeck van sijn hof aende Voordestraete, west voorts loopende langs de voorseyde straete tot aen het speelgoedt (I/80, buitenverblijf) van heer Hamelinck, zuydwaert schietende door het cauterken der kinderen van heer Frans Poelman tot op het Laeckstraetjen, langs het selve straetjen al drayende tot jegens het sonnebulckken (I/70) van Pieter Braet, zuyd het gemelde bulckken, d'aude hofstede (I/67) van Pieter Braet, ende het cleyn hofstedeken (I/65) van Christoffel De Muijnck, tot in de Doorenbuschstraete, van de selve straete langs de dreve naer den meulen⁹ tot in de straete die loopt van de kercke naer de vaert, van den selven meulen (I/211) al drayende langs de voornoemde straete tot aen de sluysbrugghes, eyndende noort langs de bovenschreven caele ofte waterloop tot aen den hoeck van den boverghemelden meersch.

M.a.w. de wijk *Doorenbusch thiende I* paalde ten westen aan de *Leystraete* (de huidige Vaartstraat), ten noorden aan de Grote Beek, ten oosten aan de wijk *Heystacke thiende I* (onder meer aan de Voordestraat en aan het *Laeckstraatje*),

---

⁸ *Sluysbrugghes*: gewelfde stenen brug met opwaarts sluishoofd, duiker van de Grote beek (caelene) onder de huidige Vaartstraat, alwaar vermoedelijk het (beek)water met schotbalken desgevallend opgehouden werd, tot voeding van de omwalling van het neerhof en het aloude kasteel van de heer.

⁹ *De dreve naer den meulen*: het *meuledrefken*, de huidige Lindestraat.

ten zuiden aan de partij *het sonnebulcxken* (I/70), de oude stede (I/67) van Pieter Braet en het *meulendrefken* (het huidige Lindestraatje).

7 Doorenbusch thiende, 2de deel

Beginnende in het Laeckstraetjen¹⁰aenden noord oost hoeck (punt G) van het sonnebulcxken (I/70) van Pieter Braet, zuydwaert loopende neffens het ghescheed van Heystacke thiende eerste ende tweede deel tot aen het lindeken te Sande op den auden Brugschen herwegh, zuyd den voorseyden herwegh tot de vierwegsche aen de vijf gemeten (I/244), west de straete die loopt vande selve vierwegsche tot ende met den meulen (I/211), noort het ghescheed van Doorenbusch thiende eerste deel tot aen het bovenschreven Laeckstraetjen.

M.a.w. de wijk *Doorenbusch thiende II* paalden ten noorden aan de tiend wijk *Doorenbusch I* (ondermeer aan het huidige Lindestraatje), ten oosten aan de tiendwijk *Heystacke* (aan het Laeckstraatje naar en van het Goed ter Elst), ten zuiden aan de Donkerstraat en de Kapellenstraat (*den auden Brugschen herwegh*), ten westen aan de Dorpsstraat.

8 Heystacke thiende, 1ste deel

Beginnende oost in het Bunderstraetjen ontrent 1 roede en 5 voeten vanden noort oost hoeck (punt H) van het bunder van Jan Van Nevel (hetwel-cke met de twee volgende partyen light op de prochie van Merendre) zuyd west waert omdrayende door het selve bunder ende een ettynghe (nu twee partyen van de voorseyde Van Nevel) tot den noort oost hoeck van eene partye landt (I/147, I/148) (hier geheel mede gaende) van d'hoirs Christoffel De Muynck fs Pieters, alsoo van daer tot in ende zuydwaert langs het Lockstraetjen en de straete die loopt jegens Merendre tot den zuyd oost hoeck van d'hofstede (I/130) vande heer Lichtervelde, west al schaekelende langs eenen voetwegh tot op het Laeckstraetjen, noort van daer noch al drayende langs het voormelde straetjen ende het ghescheed van Doorenbusch thiende eerste ende tweede deel tot op de Voordestraete voor het speelgoedt (I/80) vande heer Hamelynck alsoo keerende langs de voormelde straete tot den zuyd west hoeck van d'hofstede (I/160) van Jan Van Nevel tot op de schauwe

---

¹⁰ Het *Laeckstraetjen* was een veldweg lopende vanuit de *Doorenbuschstraete* naar het *Goed ter Elst* (nu Merendreestraat 16). De huidige toegangsweg naar dit pachtgoed was eertijds een zijweg van de *auden Brugschen herwegh* (aan de Donkerstraat) en werd vroeger ook *Laeckstraetjen* geheten. Hij werd geamputeerd door de spoorweg Gent-Brugge.

van het huys tot inden noort hoeck vanden meersch (I/161) achter sijn huys, van daer langs de caelene tot op het Lockstraetjen, alsoo langs het selve straetjen tot in ende langs het voorseyde Bunderstraetjen tot sijn voorseyde begin.

M.a.w. de wijk *Heystacke thiende I* paalde ten westen aan de tiendwijk *Doorenbusch* (aan het Laeckstraatje naar en van het goed ter Elst), ten noorden aan de Voordestraat en de Grote Beek, ten oosten aan het Lockstraatje (grens tussen Hansbeke en Merendree), ten zuiden aan de noordergrens van de tiendwijk *Heystacke II*.

9 Heystacke thiende, 2de deel

Beginnende aen den weghel ofte zuyd oost hoeck (punt I) der hofstede (I/130) van den heer Lichtervelde, oost de straete ofte gescheed van Hansbeke en Merendre, zuyd de prochie van Landeghem, zuyd west den slagh ofte dreve commende van Landeghem naer Hansbeke tot op den zuyd oost hoeck van het Lindebulcxken (II/35) van Jan Verstraeten, ghelegen aen den Vijverbosch (II/31), ende voorts langs den oostcant van het gemelde Lindebulcxken tot het Lindeken ofte auden Brugschen herwegh achter het paelken (II/36), van daer voorts loopende noortwaert langs het ghescheed van Doorenbusch thiende tweede deel tot aen den voornoemden weghel, commende op het Laeckstraetjen, noort den voorseyden weghel ofte ghescheed jegens de Heystacke thiende eerste deel, eyndende aen den boverschreven zuyd oost hoeck vande hofstede vanden voornoemden heer Lichtervelde.

M.a.w. de wijk *Heystacke thiende II* paalde ten oosten aan Merendree, ten zuiden aan Landegem en de dreef komende van Landegem naar Hansbeke, ten westen aan de partij het *Lindebulcxken* (II/35) en aan de tiendwijk *Doorenbusch II*, ten noorden aan de tiendwijk *Heystacke I*.

10 Rowijck thiende, 1ste deel

Beginnende oost aenden slagh ofte dreve (punt J), die loopt van Hansbeke naer Landeghem jegens het ghescheed van het voornoemde Landeghem, zuyd west loopende langs het ghescheed van Landeghem ende Nevel, tot ende met de partije (II/174) van den heer Sanselyn, ghelegen op den oostcant vanden Haentjensbulck (II/175) van den voorseyden Sandelyn, vandaer noortwaerts al drayende langs het Stooversstraetjen tot op de Ro-straete, alsoo west ende noort langs de Sandestraete voorbij d'herberghe het Paelken (II/36) tot aen het Lindeken, ofte auden Brugschen herwegh, van daer zuydwaert loopende jegens het ghescheed van Heystacke

thiende tweede deel, ende alsoo langs den slagh ofte dreve tot aen het bovenghemelde ghescheed van Landegem.

M.a.w. de *Rowijck thiende I* paalde ten oosten aan Landegem en Nevele, ten zuiden aan het Stooversstraatje, ten westen aan de Sandestraete (nu Palestraat geheten), ten noorden aan de landweg lopende van de herberg *het Paelken* naar Landegem.

11 Rowijck thiende, 2de deel

Beginnende (punt K) aen de partij (II/174), ghelegen aen den oostcant van den Haentjensbulck (II/175) van den heer Sandelyn jegens het ghescheed van Nevel, zuyd ende west het ghescheed van het voorseyde Nevel, oock west d'hofstede (II/207) van Jan Coddens, noort de Rostraete ende het Stooversstraetjen tot de boverschreven partije aen den oostcant aen den Haentjensbulck.

M.a.w. de *Rowijck thiende II* paalde ten oosten, ten zuiden en ten westen aan Nevele, ten noorden aan de Rostraat en het Stooversstraatje.

12 Rowijck thiende, 3de deel

Beginnende op het oosteynde van de Lae(r)straete (punt L), oost de straete die loopt van daer naer Sande tot op den oosthoeck van d'hofstede (II/215) van Joannes en Joanna Willems, zuyd oost de straete neffens Griecxacker (II/237 e.a.), zuyd de Rostraete tot aen de westhoeck van d'hofstede (II/207) vanden heer Boehaute, van daer zuyd waert oploopende tot het ghescheed van Nevel, zuyd het voor-noemde ghescheed tot den waterloop aende Hauwen (II/295, 296, 297, 298), west den selven waterloop tot de Daelestraete, omkeerende langs de voorseyde ende den westhoeck van het Fort (II/315), noort ende noort oost het ghescheed der Grootte St Pieters thiende, oock west tot de Lae(r)straete, noort de ghemelde Lae(r)straete tot het eynde der selve.

M.a.w. de *Rowijck thiende III* paalde ten oosten aan de toenmalige straat naar Nevele (nu deel Rostraat en deel Palestraat), ten zuiden aan de Rostraat en aan de gemeente Nevele, ten westen aan de tiendwijk *St- Pieters*, ten noorden aan de Boerenstraat (eertijds *Lae(r)estraat* en Laagstraat geheten).

Het vernoemde *ghescheed van de Groot St-Pieters thiende* werd niet nader omschreven en kan derhalve niet precies in kaart gebracht worden.

13 Tusschenstraete thiende, 1ste deel

Beginnende oost aen het Lindeken (punt M) op den auden Brugschen herwegh, zuyd ende west de Sandestraete tot aen de Lae(r)straete, noort langs een ander straete tot op de vierweghsche bij de vijf ghemeten (1/244) ofte voorschreven Brugsche herwegh, van daer voorts loopende langs den voornoemden herweg tot aen het voorghemelde Lindeken.

M.a.w. de wijk *Tusschenstraete thiende I* paalde ten zuidoosten aan de huidige Palestraat, ten zuiden en ten westen aan de huidige Rostraat (de toenmalige straat naar Nevele) en ten noorden aan de huidige Kapellenstraat en Donkerstraat (eertijds *den auden Brugschen herwegh*).

14 Tusschenstraete thiende, 2de deel

Beginnende oost aen de vierweghsche (punt N) op den auden Brugschen herwegh bij de vijf ghemeten (1/244), van daer zuydwaert loopende langs een straete tot de Lae(r)straete (punt L) , westwaert langs de voornoemde Lae(r)straete tot ende met aen de vierweghsche jegens het Ostijnstraetjen, noort waert langs het voorsejde straetjen tot aenden ghemelden Brugschen herwegh, alsoo langs den herwegh die loopt van Reybroeck naer Sande tot aen de bovenschreven vierweghsche.

M.a.w. de wijk *Tusschenstraete thiende II* paalde ten oosten aan de huidige Rosstraat, ten zuiden aan de huidige Boerenstraat (eertijds *Lae(r)straat* geheten), ten westen aan het *Ostijnstraatje* (huidige Driesstraat), ten noorden aan de huidige Reibroekstraat en Kapellenstraat (*den auden Brugschen herwegh*).

Enige partijen, gelegen op de noordzijde van de *Laerstraat*, behoorden echter tot de Grote St.-Pieters thiende.

15 Groote Sint-Pieters thiende

Beginnende aen de Lae(r)straete in het dreefken (punt O), wesende het losgat van de Griecxacker (11/237 e.a.), oost ende zuyd het ghescheed van de Rowijck thiende derde deel, west langs de Daelestraete tot aen de vierweghse bij het Ostijnstraetjen, noord de Lae(r)straete voorseyt tot aen het losgat vanden Griecxacker. Hier mede gaende eenige partijen ende deelen ghelegen op de noordzijde van de ghemelde Lae(r)straete jegens het ghescheed der Tusschenstraete thiende tweede deel.

M.a.w. de wijk van de *Groote Sint-Pieters thiende* paalde ten oosten en ten zuiden aan het *gescheed* van de Rowijck III, ten westen aan de Dalestraat, ten noorden aan de Boerenstraat (eertijds Laerstraet).

De omschrijving van de Sint-Pieters tiendwijk in het tiendboek van de abdij van Drongen is onvolledig. Vooral het *ghescheed* tussen de Sint-Pieters tiende en de Rowijck tiende is onduidelijk.

Ook in de kerkrekeningen van Hansbeke vindt men slechts summierlijke beschrijvingen van de Grote Sint-Pieterstiende¹¹, namelijk:

- *bestreckende binnen de prochie,*
- *in den wijck van roo genaempt ten daele,*
- *in den wijck ten daele ende daer ontrent,*
- *bestreckende in de prochie van wedersijts de Lae(r)estraate.*

De Grote Sint-Pieterstiende kwam toe deels aan de abdij van Drongen, deels aan de kerk en de pastorie van Hansbeke. Het tiendrecht van de Drongense abdij en van de pastorie van Hansbeke bestond in *den sesden schoof, bandt ofte struyck doorgaende*, hetzij uit de zesde deel van de tiende. De kerkelijke tiende bestond in *de vier schooven van sesse* hetzij uit de twee derden van de tiende.

16 Damput thiende, 1ste deel

Beginnende in de Daelestraete aen den waeterloop (punt P), alsoo langs den selven waeterloop zuydwaert tot jegens het ghescheed van Nevel, van daer westwaert omdrayende jegens het gescheed van het selve Nevel tot op de straete aen den Damput, noch westwaert loopende al schaekelende jegens het ghescheed der thiende van Nevel tot op de Crommestraete, west de selve straete tot de dreve van den Drijveldbosch (IV/181) ofte Leen-straetjen, noord langs het voornoemde straetjen tot op de Reybroeckstraete, oost de ghemelde straete en de Daelestraete tot den bovenschreven waeterloop.

M.a.w. de wijk *Damput thiende I* paalde ten zuiden aan Nevele, ten westen aan de Crommestraat, ten noorden aan het Leenstraatje te Ro (Drijveldenbosdreef), ten oosten aan de Reibroekstraat (Boerenstraat), de Dalestraat en de Grote beek.

De zogenaamde *Teirlynckwijk*, gelegen tussen de Boerenstraat, de Reibroekstraat en het *Ostijnstraatje* (nu Driesstraat) maakte deel uit van de *Damput tiendewijk I*.

---

¹¹ A. Martens, Pachtters van de Sint-Pieterstienden te Hansbeke in de 16de, 17de en 18de eeuw, in *Het Land van Nevele*, jg. XXII, 1991, afl. 1, p. 55, 56.

17 Damput thiende, 2de deel

Beginnende oost in de Reybroeckstraete aen het Leenstraetjen (punt Q), zuyd het voorseyde straetjen ende de Drijvelddreve tot op de Crommestraete, west de voornoemde straete, noord den auden Brugschen herwegh ofte Carmhoekstraete, oost de ghemelde Reybroeckstraete tot aen het voorschreven Leenstraetjen. Hierin niet begrepen ontrent d'helft van een partije van d'hoirs van de advokaat Kerckhove, ende ontrent een vierde vande Robosch van Baudewijn Maenhout, ende daer neffens de geheele partije liggende in den hoeck vande Crommestraete ende Carmhoekstraete, competerende d'hoirs vanden voornoemden advokaat Kerckhove, wesende tsaemen het ghescheed der thiende van Bellem.

M.a.w. de wijk *Damput thiende II* paalde ten zuiden aan het Leenstraatje (Ro) en de Drijveldenbosdreef, ten westen aan de Krommestraat, ten noorden aan de Karmenhoekstraat (*den auden Brugschen herwegh*), ten oosten aan de Karmenhoekstraat en de toenmalige Reibroekstraat (nu Boerenstraat).

18 Vissenhaeghe thiende

Beginnende bij de Kippendonckstraete op de Reybrouckstraete aen de drijweghsche (punt R), zuyd den auden Brugschen herwegh ofte Carmhoekstraete, west ende noord het ghescheed der thiende van Bellem ende het Catschootstraetjen, oost de voorseyde Kippendonckstraete tot de voornoemde Reybrouckstraete.

M.a.w. de wijk *Vissenhaeghe thiende* paalde ten zuiden aan de Karmenhoekstraat (*den auden Brugschen herwegh*), ten westen aan de grenslijn van de tiende van Bellem, ten noorden eveneens aan de tiende van Bellem en aan het Catschootstraatje, ten oosten aan de Kippendonckstraat.

19 Hullewijck thiende

Beginnende in het Meulenstraetjen neffens de partye ghenamt den schoonen man (III/221) van Pieter Sutterman, tot ontrent drij roeden op den oostcant van den weghel (punt S) die loopt van daer door de Romeyen, oost het ghescheed vande Kerckacker thiende eerste deel, zuyd den auden Brugschen herwegh ofte Reybrouckstraete, west de Kippendonckstraete, noord het voornoemde Meulenstraetjen tot neffens den ghemelden schoonen man.

M.a.w. de *Hullewijck thiende* paalde ten noorden aan de Molenstraat, ten oosten aan de grenslijn van de *Kerckacker thiende* eerste deel, ten zuiden aan de Rei-

broekstraat (*den auden Brugschen herwegh*), ten westen aan de Kippendonkstraat.

20 Kerckacker thiende, 1ste deel

Beginnende in het Meulenstraetjen aende waterloop op den noord west houc (punt T) vanden Meulenmeersch (I/229), oost de Kerckacker thiende tweede deel, ofte den selven waterloop tot de Bekebruggh¹², zuyd den auden Brugschen herwegh ofte Reybrouckstraete, west het ghescheed vande Hullewijck thiende, noord het voorseyde Meulenstraetjen tot den noord west houd vande ghemelden Meulenmeersch.

M.a.w. de wijk *Kerckacker thiende I*, paalde ten oosten aan de Grote Beek (grenslijn van de *Kerckacker thiende II*), ten zuiden aan de Reibroekstraat (*den auden Brugschen herwegh*), ten westen aan de grenslijn van de *Hullewijck thiende*, ten noorden aan de Molenstraat.

21 Kerckacker thiende, 2de deel

Beginnende in de straete loopende van de kercke naer de vaert, ontrent acht roeden in ende langs d'oostzijde van d'aude hofstede ofte hoveken (III/334, punt U) van Pieter De Beer, oost de selve straete die loopt van de vaert voorbij de kercke tot de vierweghsche aende vijf ghemeten (I/244), zuyd den auden Brugschen herwegh tot de Bekebruggh, west het ghescheed vande Kerckacker thiende eerste deel, ofte den waterloop tot op het Meulenstraetjen, soo al drayende westwaert langs het voorseyde straetjen tot bij den voetwegh (punt S) loopende door de Romeyen, van daer noord oostwaert voortschietende neffens het ghescheed van de Romeye thiende, tot op de voornoemde straete commende van de kercke naer de vaert.

M.a.w. de wijk *Kerckacker thiende II* paalde ten oosten aan de huidige Vaartstraat, Hansbekedorp en Nevelestraat, ten zuiden en deels ten westen aan de Kapellenstraat (*den auden Brugschen herwegh*), ten westen aan de grenslijn van de *Kerckacker thiende I* (aan de Grote beek en verder aan de Molenstraat), ten noordwesten aan de grenslijn van de *Romeyewijck thiende*.

---

¹² *Bekebruggh*: duiker van de Grote beek onder de Reibroekstraat.

22 Romeye thiende

Beginnende aen de Dicke Linde (punt V) bij den Rullenbergh (IV/451), oost de straete loopende vande vaert naer de kercke, zuyd oost het ghescheed vande Kerckacker thiende tweede deel tot op het Meulenstraetjen bij den voetwegh van de Romeyen (punt S), zuyd west het voorseyde Meulen-straetjen, west de Kippendonckstraete, noord west het ghescheed der thiende van Bellem, noord de Veldtstraete tot aen de voornoemde Dicke Linde.

M.a.w. de *Romeye thiende wijck* paalde ten oosten aan de huidige Vaartstraat, ten zuidoosten aan de grenslijn van de *Kerckacker thiende II*, ten zuidwesten aan de Molenstraat, ten westen aan de Kippendonckstraat, ten noordwesten aan de grenslijn van de tiende van Bellem, ten noorden aan de Veldstraat (de huidige Warandestraat).

23 Veldstraete thiende

Beginnende aen d'herberghe van Geerolf Mattheus (IV/102, De Koning van Spanje, punt W) staende aenden Brugschen vaert, oost de straete loopende vande vaert naer de kercke tot de dicke Linde (punt V), suyt de Veldtstraete, noord west 't ghescheed der thiende van Bellem, noort den waeterloop (Bellembeek) tot op de voorseyde straete die loopt vande vaert naer de kercke. Hier mede gaende het rondt Leen ende d'aude hofstede vande weduwe Jan Maenhaut, zuyd het langhe stuck (IV/73), west den eekant van de weduwe van Pieter Van Renterghem, noord den heer Baereldonk, de ketelaers (IV/88 e.a.) en het Leenstraetjen.

M.a.w. de *Veldstraete thiende* paalde ten oosten aan de huidige Vaartstraat, ten zuiden aan de huidige Warandestraat, ten noordwesten aan de grenslijn van de tiende van Bellem, ten noorden aan de Bellembek.

BELASTING OP DE TIENDOPBRENGST

De tiendopbrengst in de verschillende tiendwijken werd *belast in de prochieon-costen* met een evenredig aantal *roeden*.

Het bedrag van deze (grond)belasting was uiteraard afhankelijk van de uitgestrektheid van de tiendwijk, van het aantal en de grootte van de in de tiendwijk gelegen tiendbare landbouwgronden, van de vruchtbaarheid van deze landbouw-

gronden, van het aantal en de grootte van de in de tiendwijk gelegen tiendvrije gronden, zoals weiden, heide, bosgrond.

De hiernavolgende tabel geeft een overzicht van deze belastingaanslag (in roeden) in de verschillende tiendwijken.

Tiendwijk	Belastingaanslag
1 Hammestraete I	46r
2 Hammestraete II	111r
3 Hammestraete III	170r
4 Hammenacker	800r
5 Voorde	183r
6 Doorenbusch I	226r
7 Doorenbusch II	127r
8 Heystacke I	142r
9 Heystacke II	200r
10 Rowijck I	197r
11 Rowijck II	316r
12 Rowijck III	269r
13 Tussenstraete I	229r
14 Tussenstraete II	500r
15 Sint-Pieters	132r
16 Damput I	158r
17 Damput II	196r
18 Vissenhaeghe	208r
19 Hullewijck	116r
20 Kerckacker I	248r
21 Kerckacker II	497r
22 Romeye	330r
23 Veldstraete	229r

De belastingaanslag in de verschillende tiendwijken liep sterk uiteen.

Zo werd de *Hammestraete thiende I* slechts belast met 46 roeden, een minimum. Deze tiendwijk was immers beperkt in oppervlakte. Binnen de meander van de Dorma lagen vooral zompige tiendvrije weiden en maar enkele zaailanden.

Ook in de wijk *Hammestraete thiende II*, waarin het *oostveld* (een grote onvruchtbare vlakte, tiendvrij) lag, werd weinig belast.

Daartegenover werd de wijk *Hammenacker thiende* belast met 8020 roeden, een maximum. Deze tiendwijk was uitgestrekt en bevatte talrijke vrij vruchtbare zaai-

landen en *den hammen cauter* (of *Hamacker*), vermoedelijk de eerste akker die te Hansbeke door de eerste nederzetting ontgonnen werd.¹³

TIENDRECHT VAN DE DRONGENSE ABDIJ

De Onze-Lieve-Vrouwabdij van Drongen was één van de tiendheffers te Hansbeke. Het tiendrecht, dat ze er bezat, verschilde van wijk tot wijk.

Ze bezat de volle tiende in de tiendwijk *Voorde*, waarin haar eigendom lag namelijk *het Goed te Voorde*, bestaande in *mersche, weeden ende winnende land*, dat volgens het *gebruyckboek* van 1643 samen 15 bunders (ca. 21,5 ha) groot was. Volgens de *caerte figurative* van 1700 telde het pachtgoed 17 percelen: de hofstede, tien partijen zaailand, vier meersen, een bos en een *cauterken*.¹⁴

In de tiendwijk *Hammenacker* bezat de abdij vijf zesden van de tiende (*de vijf schoven van ses doorgaende*) en de helft van de tiende in de tiendwijken *Doorenbusch*, *Rowijck*, *Tussenstraete* en *Kerckacker*.

Van de *Grote Sint-Pieters thiende* en in de overige tiendwijken *Hammestraete*, *Heystacke*, *Damput*, *Vissenhaeghe*, *Hullewijck*, *Romeye* en *Veldstaete* kwam haar het zesde deel van de tiende toe (*den sesden schoof*).

De Drongense abdij was de belangrijkste tiendheffer te Hansbeke.

TOPONIEMEN

In de omschrijvingen van de tiendwijken worden talrijke toponiemen en enkele familienamen vernoemd. Deze toponiemen kunnen veelal precies gesitueerd of gelokaliseerd worden.

Ze werden grotendeels reeds geattesteerd vóór 1600 en worden vermeld in de monografie van de Hansbeekse toponiemen, bijeengezant door Achiel De Vos en Luc Stockman, aangevuld en verklaard door Jan Luys-saert.¹⁵ De overige toponiemen echter dateren pas van jaren later.

Een groepering van de vernoemde plaatsnamen kan misschien iets bijbrengen tot de landschapsgeschiedenis van Hansbeke.

---

¹³ A. Martens, Lag de Middeleeuwse dorpskern van Hamsebeke (Hansbeke) op de wijk Hamme?, in *Het Land van Nevele*, jg. XXXIV, 2003, afl. 3, p. 389.

¹⁴ A. Martens, *Hansbeke in 1700. Grondgebruik, grondbezit, bewoning*, uitgave van Oud-Hansbeke, 2001, p. 48.

¹⁵ *Meetjeslandse toponiemen tot 1600. Hansbeke*, uitgave van Stichting Achiel De Vos, 1995.

Wijken

den Hullewijck
de Romeyen
den Teirlynck

Waterlopen

d'aude caele
de caelene ofte waterloop
de cruyscaelene
den damput
de Brugsche vaert
den waterloop aen de Daelestraete
den waterloop aen de hauwen

Straten

de dreve commende van Schipdonck tot aen het Hammeveldt (IV/237)
de straete die gaet van de kercke naer de vaert
de straete die loopt van de vierweghsche tot den meulen
de slagh ofte dreve commende van Landeghem naer Hansbeke
de straete die loopt van de Lae(r)straete naer Sande
de Sandestraete tot aen de Lae(r)straete
een straete tot op de vierweghsche bij de 5 ghemeten
een straete van de vierweghsche bij de 5 ghemeten tot aen de Lae(r)-straete
den herwegh die loopt van Reybrouck naer Sande
het dreefken wesende het losgat van de Griecxacker
de dreve van den drijveldbosch ofte Leenstraetjen
den weghel die loopt van den schoonen man door de Romeyen
den voetwegh loopende door de Romeyen
de straete die loopt van de vaert voorbij de kercke tot de vierweghsche aen de 5
ghemeten
de veldtstraete tot aen de dicke linde
de dreve naer den meulen
den auden Brugschen herwegh
de straete die loopt jegens Merendree
een voetwegh tot op het Laeckstraetjen
de straete aen den damput
de Hammestraete
het Bunderstraetjen
het Lockstraetjen
de Voordestraete

het Laeckstraetjen
de Doorenbuschstraete
het Stooversstraetjen
de Rostraete
de Sandestraete
de Lae(r)straete
de Daelestraete
het Leenstraetjen
het Ostijnstraetjen
de Crommestraete
de Reybrouckstraete
de Drijvelddreeve
de Carmhoeckstraete
de Kippendonckstraete
het Catschootstraetjen
het Meulenstraetjen

Vierwegen

de vierweghsche jegens het Ostijnstraetjen
de vierweghsche bij de 5 ghemeten

Hofsteden

d'hofstede van de heer Bochaute (II/207)
d'hofstede en landt van Gillis Braet (IV/76)
d'hofstede van Jan Coddens (II/207)
d'hofstede van Jan Van Nevel (I/160)
d'hofstede van de heer Lichtervelde (I/130)
d'hofstede van Joannes en Joanna Willems (II/215)

Oude hofsteden

d'aude stede van Pieter Braet (I/67)
d'aude stede ofte Hoveken van Pieter De Beer (III/334)
d'aude hofstede van de weduwe Jan Maenhaut

Herbergen

d'herberghe van Geerolf Mattheus aen den Brugschen Vaert (IV/102)
d'herberghe het Paelken (II/36)

Buitengoed

het speelgoedt van de heer Hamelinck (I/80)

Duikers

de bekebrugghe
de sluysbrugghe

Zaailand

het slofken bij Schipdonck (IV/167)
de hammenacker
het bunderken van Jan Van Nevel (gelegen Merendree)
den oosterschen fiesbroeck van de kinderen van den heer Frans Poelman (IV/302)
het loccken van Gillis Braet (IV/358)
het hammeveldt (IV/235)
de veldekens van de weduwe Jan Maenhaut (I/155, I/156)
het goedt der abdije van Dronghen
het cauterken der kinderen van de heer Poelman
het sonnenbulcxken van Pieter Braet (I/70)
de heystacke
de vijf ghemeten (I/244)
het lindebulcxken van Jan Verstraeten (II/35)
de partije van den heer Sandelyn (II/174)
de griecxacker (II/237 e.a.)
de hauwen (II/295, 296, 297, 298)
het fort (II/315)
den haentjensbulck van de heer Sandelyn (II/175)
den schoonen man van Pieter Sutterman (III/221)
het langhe stuck (IV/73)
den eeckant van de weduwe Pieter Van Renterghem
de ketelaers (IV/88 e.a.)
een partije van d'hoirs van advokaat Kerckhove
de kerckacker
het rondt leen
een partije landt van d'hoirs Christoffel De Muynck fs Pieters (I/147, 148)

Meersen

de meers van Jan Van Nevel (I/161)
den meulenmeersch (I/229)

Bossen

de lockstraetebosch (I/154) der abdije van Dronghen
den doorenbosch
de vijverbosch (II/31)

de robosch van Baudewijn Maenhaut
de drijveldbosch (IV/181)

Linden

de dicke linde bij den rullenbergh (punt V)
het lindeken te Sande op den auden Brugschen herwegh (punt M)

Varia

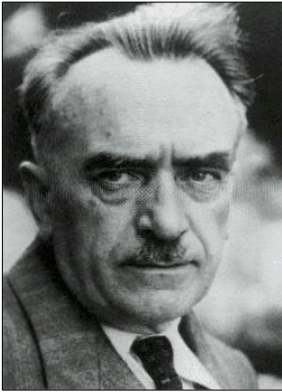
den Leyebaerm van de Brugsche vaert
den rullenbergh (IV/451)
den meulen (I/211)

BIBLIOGRAFIE

- R. MOELAERT, Uit vijf oude oorkonden over tienden te Hansbeke, in *Het Land van Nevele*, jg. XII, 1981, afl. 1, p. 387-392.
- L. STOCKMAN, De tienden van Zomergem, Waarschoot en Oostwinkel, in *Appeltjes van het Meetjesland*, jaarboek nr. 50, 1999, p. 9-25.
- A. MARTENS, Pachters van de Sint-Pieterstienden te Hansbeke in de 16de, 17de en 18de eeuw, in *Het Land van Nevele*, jg. XXII, 1991, afl. 1, p. 55-68.
- A. MARTENS, Inkomsten en lasten van kerk en parochie te Hansbeke, anno 1786, in *Het Land van Nevele*, jg. XXII, 1991, afl. 2, p. 155-159.
- A. MARTENS, Gezante familienamen en toponiemen uit een novaalbrief Hansbeke anno 1597, in *De Levensboom*, jg. 6, 1993, nr. 2, p. 27-34.
- A. MARTENS, Strubbelingen aangaande de pastorele vleestiende te Hansbeke, in *Het Land van Nevele*, jg. XXV, 1994, afl. 2, p. 113-119.
- A. MARTENS, Rechtsgeding betreffende novale tienden te Hansbeke, anno 1690, in *Appeltjes van het Meetjesland*, jb nr. 46, 1995, p. 117-132.
- A. MARTENS, Pachters van de abdijtienden te Hansbeke, medio 18de eeuw, in *Het Land van Nevele*, jg. XL, 2009, afl. 4, p. 104

Albert Martens
Gent

DE DRIE SEIZOENEN VAN DE DICHTER RICHARD MINNE IN BACHTE-MARIA-LEERNE

Richard Minne.
(Boekbeeld vzw)

In Bachte-Maria-Leerne zijn flarden literaire geschiedenis geschreven. Ja, natuurlijk zijn er de bekende Poëziedagen van Merendree en van Bachte-Maria-Leerne onder impuls van pastoor Basiel de Craene. Enkele jaren tevoren duikt de naam van het dorp ook al op in onze vaderlandse literatuur; die episode is minder gekend. Sta me toe ter inleiding van deze tentoonstelling de band tussen Minne, 't *Fonteintje* en Bachte-Maria-Leerne toe te lichten.¹

De *route de passage* van Richard Minne in Bachte-Maria-Leerne ging niet over rozen. In het voorjaar van 1923 arriveerde Minne in dit rustieke dorpje. Drie seizoenen, tot begin november 1923, woonde hij er samen met zijn verloofde Julienne Rowland, in

een wat benepen en uitsluitend met een trapladder bereikbare kamer boven een boerenherberg. Zes, zeven maanden signeerde hij zijn brieven met 'R. Minne/bij de Wwe. Bouckaert/89 Meulenstraat/Bachte-Maria-Leerne'. Hoe pastoraal zijn woonst in de herberg van mevrouw Bouckaert wel was, beschreef hij in een brief aan zijn vriend Raymond Herreman. De redacteurs van het literaire periodiek 't *Fonteintje* hadden een eerste bijeenkomst georganiseerd ten huize Minne in Bachte-Maria-Leerne en Minne achtte het raadzaam zijn kompanen tot voorzichtigheid aan te manen: "Ik wil u echter waarschuwen dat ge, vooraleer mijn 'home' te bereiken, een Kiekenladder op en twee aardappelzolders door moet. Neem dus voorzichtigheidshalve eerst een verzekering op uw leven".²

Minne en Bachte-Maria-Leerne. Het is een niet onbelangrijke periode in het leven van de dichter gebleken. Teneinde u daar een beeld van te schetsen, moet ik u meenemen naar het voorjaar van 1922. Dit is een jaar vóór Richard en Julienne Gent verlieten en 'op den boer' gingen. Minne had net een betrekking op het Ministerie van Economische Zaken in Brussel verworven. In november 1921 had

---

¹ Deze tekst werd op 25 augustus door prof. Dr. Yves T'Sjoen voorgelezen ter gelegenheid van de opening van een tentoonstelling over Minne in Bachte-Maria-Leerne georganiseerd door de Gentse organisatie vzw BOEKBEELD.

² Pand op de hoek Molenhuisstraat en Mulderstraat bestaat nog steeds maar werd verbouwd.

Minne met succes deelgenomen aan een toelatingsproef voor het ambt van klerk-opsteller op de vertaaldienst van het Ministerie van Justitie. Dat examen is naar verluidt in de gevangenis van Sint-Gillis georganiseerd. De locatie bleek achteraf een omineus voorteken voor Minnes kortstondige bestaan als ambtenaar in de hoofdstad.

Hoewel hij dus geslaagd was voor de proef van kantoorbediende, bleek er geen plaats vacant bij Justitie. Wel op het Ministerie van Economische Zaken, waar Minne vanaf mei 1922 op proef in dienst trad. De biograaf Marco Daane wist te achterhalen dat de Gentenaar daar werkte op het Bureau voor Oorlogsschade, gevestigd op een zolderkamertje op de Kunstlaan, en dagelijks formulieren, namen en kapitaalsbedragen diende in te vullen. Minnes onderchef bij Economische Zaken was de Gentse collega-schrijver Paul Kenis, net als Minne gefascineerd door de Franse schrijvers en met een verleden in de socialistische partij.

Economische Zaken bleek maar een tijdelijke aanstelling voor Minne. Half augustus 1922 kon hij dan uiteindelijk op het Ministerie van Justitie aan de slag. Justitie bood ambtenaren niet alleen betere voorwaarden, de vertaaldienst bleek een nest van schrijvers die zo kort na de Eerste Wereldoorlog vooral wat bestaanszekerheid zochten. Onder de directie van de oud-Van Nu en Straks'er Toussaint van Boelaere werkte een groep jonge literatoren op de dienst: Maurice Roelants, Minnes coredacteur van *'t Fonteintje*, de oud-Frontdichter en socialist Daan Boens, de toneelauteur Willem Putman, Hendrik Coopman (die al eerder in *'t Fonteintje* had gepubliceerd) en Albert van Hoogenbemt. Voor Minne was de belangrijkste figuur van dat literaire gezelschap zonder enige twijfel Jan van Nijlen. De dichter-ambtenaar was op de vertaaldienst dienstoverste en verkeerde als chef meer in literaire sferen dan in ambtelijke documenten. Ook de dichter Minne, die aanvankelijk voorbestemd leek voor het beroep van handelsreiziger (in de voetsporen van zijn vader), voelde zich ontheemd op de dienst. In een van zijn autobiografische notities bestempelde hij zichzelf als 'ministerieele bediende', met het volgende veelzeggende addendum: '(maakt verzen)'.

GENTSE LITERAIR TIJDSCHRIFT 'T FONTEINTJE

In mijn praatje heb ik al enkele keren gewag gemaakt van *'t Fonteintje*, het Gentse tijdschrift dat in de zomer van 1921 is opgericht en waar naast Minne en Roelants ook Raymond Herremans en Karel Leroux deel van uitmaakten. Het blad was gericht op literatuur die niet per se vernieuwend of sociaal geëngageerd wilde zijn. Neen, in de lijn van het 'estheticisme' van *Van Nu en Straks*, en met de ironie van

de Franse fantaisisten, wilden de Fonteiniers over de dagelijkse besognes des levens schrijven, over geluk en verdriet, over liefde en wanhoop. De Fonteintjesmannen waren esthete van de vorm, die overwegend klassieke (of gebonden) parlandistische gedichten schreven. Van de vier redactieleden was Minne de meest talentrijke.

Minnes coredacteuren waren van dat besef helemaal doordrongen en moedigden Minne daarom ook ononderbroken aan nieuw werk te creëren. Méér nog, 't *Fonteintje* kreeg een bescheiden weerklank in Vlaanderen (en in Nederland) precies dankzij de literaire productie van de non-conformistische Richard Minne.

Ook het bestaan van 't *Fonteintje* ging niet over rozen. Toen de tweede jaargang aanvatte, in juni 1922, beleefde het periodiek een dieptepunt. De verkoop viel tegen, de erkenning bleef uit en de redacteurs oordeelden dat de samenwerking met drukkerij Erasmus in Ledeberg moest worden stopgezet. Voortaan zou Pieter Céoen in Vilvoorde instaan voor typografische vormgeving en drukwerk. Herremans, Roelants en Leroux woonden in die jaren al in Brussel, en aangezien ook Minne beroepshalve geregeld in de hoofdstad aanwezig was, bleek dat een betere optie voor het opvolgen van de productie van het tijdschrift. Achteraf zal blijken dat Herremans en Minne zich de betrokkenheid van Céoen bij de druk van Minnes enige dichtbundel *In den zoeten inval* hebben beklagd. Maar dat is een ander verhaal dat ik al eerder neerschreef.

Het ging in 1922 niet goed met 't *Fonteintje*. De redactie overwoog de handdoek te gooien. Niet alleen de afzetmarkt in Vlaanderen was nogal beperkt uitgevallen en de publieke belangstelling bleef achterwege, Minne slaagde er als redacteur-secretaris in een hele oplage (ongeveer 200 exemplaren) van een aflevering zoek te maken. Zo moest Céoen het tweede nummer van jaargang twee een tweede maal drukken. Dergelijke onachtzaamheden joegen de financieel weinig bemiddelde redacteurs op kosten. Er sprak ook weinig groepsgeest uit of geloof in de plannen voor 't *Fonteintje*. In die omstandigheden wenkte maandenlang de stopzetting van het blad. Paradoxaal op het ogenblik dat de dichters werden gevraagd door A.W. Grauls voor de bloemlezing *Het jonge Vlaanderen* en ook de prins der eigentijdse Vlaamse poëzie Karel van de Woestijne een enthousiaste kritiek plaatste in de Nederlandse *Nieuwe Rotterdamsche Courant*.

*Prof. Yves T'Sjoen bij de opening van de tentoonstelling
'De terugkeer van Richard Minne naar Bachte-Maria-Leerne'
op zaterdag 26 september 2009 in Galerij L'Oeil, donc te Bachte-Maria-Leerne.
(Foto: Boekbeeld vzw)*

MINNE WORDT EEN GEZONDHEIDSKUUR OP HET PLATTELAND AANGERADEN

Belangrijker dan de calamiteiten die ik zonet opsomde (tegenvallende verkoop, redactionele laksheid, opzegging van het contract met de drukkerij), was wat de bedrukte stemming betreft de zwakke gezondheidstoestand van twee Fonteiniers. Karel Leroux kampte met gezondheidsproblemen – het hele gezin was door kinkhoest getroffen – en hij zette zijn medewerking aan het blad op een laag pitje. Ook Minne, de dichter die 't *Fonteintje* wat symbolisch kapitaal wist te bezorgen, verdween uit beeld. Nog maar drie weken na zijn indiensttreding op Justitie meldde hij zich ziek bij zijn werkgever. Toussaint gewaagde van 'zenuwzwakte'. En nadat een eerste periode van betaald ziekteverlof was verlopen, bleek Minne nog lang niet hersteld. Hij zou zelfs niet meer komen opdagen op de vertaaldienst. De diagnose was duidelijk: Minne leed aan (met een verouderde term) 'neurasthenie'. Daane sloeg er de medische handboeken op na en oordeelde dat het 'een somatoforme stoornis' betrof, 'geestelijke en lichamelijke uitputting na gewone werkzaamheden, gepaard met prikkelbaarheid, hoofdpijn en andere klachten'. Hij

spreekt, voor de kenners onder u, ook over een zachte vorm van ‘conversie’. In ieder geval: het kantoorbestaan was Minne slecht bevallen en de hectiek van de grootstad, ook het dagelijks heen en weer reizen en de beslotenheid van het kantoorbestaan, hadden tot ‘geestestroebelen’ en ‘pleinvrees’ geleid.

Depressiviteit, prikkelbaarheid, geestelijke vermoeidheid bleken de symptomen van enkele weken pendelen tussen Gent en Brussel. De ambtenaar diende op doktersadvies dringend rust te nemen. Alleen het platteland kon soelaas bieden, ver weg van het gejaagde en geestelijk afmattende kantoorbestaan in Brussel.

Bachte-Maria-Leerne. Dat is het plattelandsdorp waar Minne die rust dacht te kunnen vinden. Na maanden van werkonbekwaamheid en met de bevrijdende diagnose van zijn huisarts op zak arriveerde hij in de lente van 1923 met wat huisraad aan de boerenherberg in Bachte.

Richard Minne zou er een rustkuur genieten in een stil dorpje in de vrije natuur. In brieven aan zijn Brusselse vrienden van ‘*t Fonteintje*’ sprak hij over een boomgaard met wat kippen, een rustieke woonstede, een omgeving waar hij niet veroordeeld was tot afmattende ‘geestesarbeid’.

Ook zijn redactionele betrokkenheid bij ‘*t Fonteintje*’ was tot een minimum herleid. Roelants en Herreman wilden Minne wel aanzetten tot het schrijven van nieuwe gedichten, maar de Gentenaar hield die boot aanvankelijk af. Zij beseften dat alleen door de medewerking van Minne ‘*t Fonteintje*’ een nieuwe start kon nemen na het dieptepunt van de tweede jaargang. In juni 1923, enkele maanden later, had Minne zich al laten vermurwen. Daane gewaagt van ‘een van de belangrijkste nummers van ‘*t Fonteintje*’ in juni 1923. Naast de novelle ‘Sabbat’ van Joris Vriamont en een kritische bijdrage van Roelants over Jan van Nijlens dichtbundel *Het aangezicht der aarde* zijn vier gedichten van Minne afgedrukt: het lange, apocrief bijbelse gedicht ‘Noë’, ‘Einde goed, alles goed’, ‘Gedicht’ en het hyperindividualistische ‘Ode aan den eenzame’. De slotstrofe van dat gedicht staat op de grafzerk van de dichter, op het nieuwe kerkhof van Latem.

Ode aan den eenzame
Gelijk een bron
zijt ge in de zon
op de hoogvlakte van Pamir.
Geen herder zelfs
die in 't gewelf
van zijne hand uw klaarheid schept.
Van heinde en ver
alleen een ster
schiet toe en geeft zich gewonnen.

Minne schreef, opgelucht over het geesteskind dat hij mee op de wereld had geholpen: "Ik dacht oprecht dat het F. sinds geruimen tijd naar 't Piereland was. Dat het echter ook de hoedanigheid van den heiligen Lazarus bezit, doet me waarlijk plezier".

Vanaf dat ogenblik, zomer 1923, en op uitdrukkelijke vraag van Minne zelf vergaderden de Fonteiniers af en toe in Gent, waar hij wel eens in het weekend verbleef, en in Bachte-Maria-Leerne, op de bedompte zolderkamer van het plattelandscafé. Zo is een brief overgeleverd waarin Herreman en Roelants voornemens zijn naar Bachte af te zakken, maar waarin Herreman nog terughoudend is (gezien de vlagen van mismoedigheid van de geadresseerde): "Natuurlijk als het u niet vermoeien zou en als het mogelijk is dat nest 's morgens te bereiken en 's namiddags te verlaten, daar onze burgerlijke bezigheden ons niet toelaten een nacht de sterren te tellen die aan de takken van de Bachtensche boomen groeien". In zijn antwoord sprak Minne de hoop uit dat "het F. nieuw leven moge komen putten onder den Bachtenschen hemel. We zitten hier bij de Leie-oevers en 't is een uitgelezen gezelschap dat in een uitgelezen midden zal samenzijn". Heel bijzonder zijn de wegbeschrijving naar het afgelegen dorpje en de raadgevingen die Minne voor Herreman en Roelants neerschreef: "Ter inlichting, een tram vertrekt te Gent (Begijnhoflaan) om kwart voor negen ongeveer, en komt te Bachte (Centraal), om 9.31 aan waar de delegatie officieel ontvangen wordt. (Dit is het eenig geschikte trampje daar het volgende slechts om 12 uur Gent verlaat). 's Namiddags kunt ge gemakkelijk weer Gent bereiken. Vraag bij het vertrek uw kaartje aan den trambediende tot statie: Leerne-dorp".

Dat Minne in dat Bachtense nest, turend door het zolderraam met zicht op 'den Bachtenschen hemel', niet alleen de voorgeschreven mentale rust vond, maar ook wel eens in een bui van melancholie terecht kwam, geïsoleerd op het platteland, lezen we in de volgende briefpassage: Het komt er m.i. op aan elkander een geut vertrouwen en geestdrift op te gieten. Af en toe schijnt dit helaas wel nodig. Het heeft nochtans ook zijn goeden kant, n.l. ons samen te brengen, en het heilig vuur der *vriendschap* te onderhouden. (En dat is zooveel in een menschenleven).

VIA GENT NAAR WAARSCHOOT

Die 'geut vertrouwen en geestdrift' heeft ertoe geleid dat 't *Fonteintje* uiteindelijk weer regelmatig kon verschijnen. Nog één jaar, tot de zomer van 1924. Minnes kuur in Bachte had ook voor de gedepimeerde stadsmens wonderen verricht. Althans, de tijdelijke gemoedsrust bracht er Richard en Julienne toe eind oktober/begin november 1923 terug te keren naar Gent.

Minne ging weer bij zijn ouders in de Phoenixstraat wonen. De zwartgalligheid, wat dokters vroeger neurasthenie noemden, bleek echter niet helemaal geweken. In 1925 zouden Richard en Julienne weer verhuizen, nu naar een hofstede in Waarschoot, voor ze in augustus 1928 buiten de stad, in Sint-Martens-Latem, een definitieve stek vonden. Minne verbleef dus maar kort in Bachte-Maria-Lerne. Hoewel hij hier is gekomen om te kuren, heeft hij vooral een nieuw elan als schrijver gevonden. Dat elan situeerde zich niet zozeer op professioneel niveau. De ambtenaar hield het voor bekeken en informeerde bij Herreman alleen nog naar zijn stofjas, die ergens in de wandelgangen van het ministerie was blijven liggen. De geestdrift leidde naar een nieuw geloof in dichterlijk kunnen.

De literaire productie die in Bachte is ontstaan, heeft 't *Fonteintje* definitief op de literaire kaart van Vlaanderen geplaatst. En ofschoon de publicatie van een eerste dichtbundel door tal van omstandigheden moest worden opgeborgen, kreeg het plan almaar duidelijker vorm.

Uiteindelijk zal de definitieve eerste druk van *In den zoeten inval* in mei 1927 verschijnen. In een editie van Herreman en Roelants, gedrukt op de handdrukpers van Maurice Roelants in Brussel. Op dat ogenblik was de *route de passage* van Minne in Bachte-Maria-Lerne al lang een afgesloten hoofdstuk.

Prof. Dr. Yves T'Sjoen

DE ENE KALE IS DE ANDERE NIET

INLEIDING

Aan de brug over de Kale in Landegem werd door de provincie Oost-Vlaanderen ten gebruike van de toeristen een bordje geplaatst met uitleg over die Kale. Jammer genoeg heeft de auteur zich deerlijk vergist en twee verschillende waterlopen met de naam Kale met mekaar verward en hun loop dooreen gehaspeld. Hierna volgt de tekst van het bordje (zie fig. 1):

“De kale of Durme

De Kale ontspringt op het plateau van Tielt en vertakt in Mendonk tot de Moervaart en de Zuidleie. Ter hoogte van Daknam vloeien de twee waterlopen weer samen tot de Durme, die nabij Tielrode in de Schelde uitmondt. Maar de geschiedenis van de Kale is bewogen. De Sassevaart of het kanaal Gent-Terneuzen gegraven in opdracht van Keizer Karel tussen 1547 en 1563, zorgde ervoor dat de Kale van dan af in de vaart afwaterde. Tussen 1613 en 1623 werd de Brugse Vaart gegraven. Het water van de Kale moest nu aan het duivelsgat met een sifon onder de Brugse Vaart door. Het Schipdonkkanaal, het afleidingskanaal van de Leie, werd gegraven in 1847-1848. Op sommige plaatsen kwamen de Kalemeanders in het nieuw kanaaltracé, daardoor werd de Kale op die plaatsen rechtgetrokken. Vandaag lijkt de Kale in deze streek meer op een gracht dan op een beek. Het zuidelijke deel van de Kale verdeelt grotendeels bij het graven van de ringvaart rond Gent”.

OORSPRONG VAN DE TWEE WATERLOPEN MET DE NAAM KALE (zie fig. 2)

In een document van 1438¹ dat handelt over de onderhoudswerken van de Kale, wordt de loop beschreven van drie rivieren in het Nevelse met de naam Kale:

Te wetene d'eeene Calene commende van(den) ha(m)me ter vaert streckende te Lovendeghem eene tot vinderhaute by der Bruggen, ende d'andere Calenen commende van Landeghem den Da(m)me, streckende te Meerendre der Brugghe tot Inde Lieve by soete moeijen, ende oock de cruus Calene, die light tusschen beede dese voors(eid)e Calene commende by der meulen te Meerendre, ende met den Caelnene dat compt van(den) hove te hansbeke streckende tot jnde prochie van Meerendre, ende aldaer commen(de) Inde groote Calene die compt van hamme...

---

¹ RAG, fonds baronie Nevele, nr. 43.

Samengevat komt het hierop neer:

1. Er was een Kale die van Hamme in Hansbeke naar Lovendegem stroomde en vandaar naar de brug in Vinderhout.
2. Een tweede Kale kwam van Landegem aan de Dam, liep naar de brug in Merendree en mondde uit in de Lieve bij Zoetemoëie.
3. Tussen deze beide rivieren lag de Kruiskale.
4. Ten slotte was er een Kaleke dat kwam van het kasteel van Hansbeke en in Merendree in de Grote Kale uitmondde.

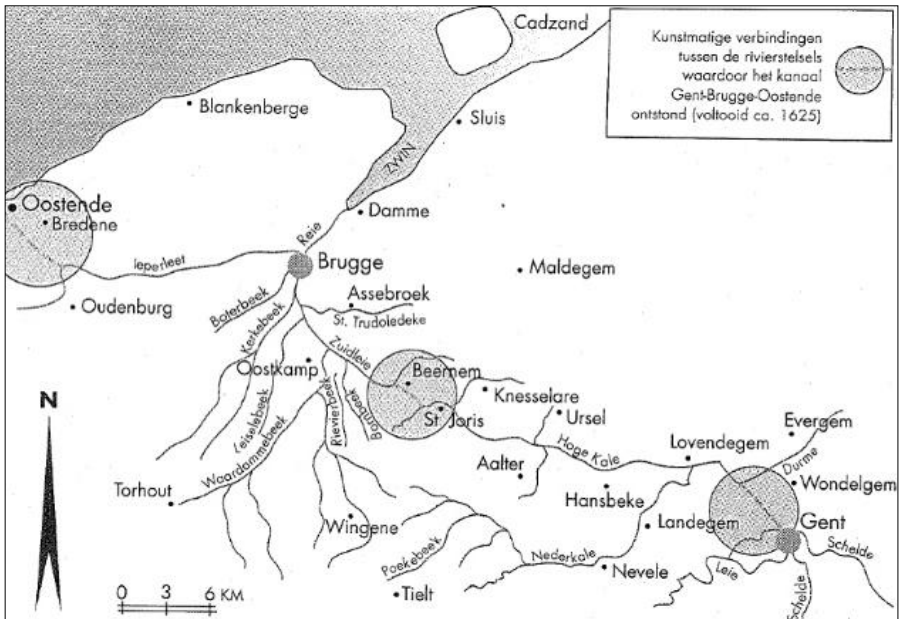

Fig. 1 Informatiebord bij de brug over de Kale in Landegem.

In dit artikel bespreken we enkel de tweede eerste waterlopen met de naam Kale. In het historische Land van Nevele verloren in de loop der tijden deze twee waterlopen over een deel van hun loop of zelfs over hun hele loop hun oorspronkelijke naam en werden ze Kale genoemd.

Zoals uit de tekst van 1438 blijkt, stroomt de eerste Kale van west naar oost op de noordelijke grens van de gemeenten Hansbeke en Merendree en is nu helemaal opgenomen in de bedding van de Brugse Vaart. De tweede Kale stroomt van zuid naar noord door de gemeenten Nevele, Landegem en Merendree en gedeeltelijk parallel met deze Kale werd na vroegere mislukte pogingen tussen 1847-48 het Schipdonkkanal gegraven.

DURME, LEIE, KALENE, BRUGSE VAART (zie fig. 2)

Fig. 2 Het waterlopenstelsel ten westen van Gent in de middeleeuwen (uit: G. Bogaert, Van dotterbloem tot ossentong, Eeklo, 1998, p.12).

Durme

De Durme vindt haar oorsprong in de Miseriebeek die ontspringt in de West-Vlaamse gemeente Beernem. Ze vormt over ongeveer één kilometer de grens tussen Beernem en Sint-Joris, verder tussen Hansbeke en Zomergem en tussen Zomergem en Merendree. Tussen Lovendegem en Vinderhoute ontvangt de Durme op haar rechteroever de Poekebeek (zie hierna) en ten noordoosten van Hansbeke vormt de Durme de grens tussen Evergem aan de ene kant en Vinder-

houte, Mariakerke, Wondelgem, Oostakker, Desteldonk en Mendonk aan de andere kant. Langs Moerbeke, Lokeren, Waasmunster en Hamme vloeit ze oostwaarts in de Schelde.

Leie

Reeds in de 13e eeuw deden de Bruggelingen pogingen om het stroomgebied van hun Zuidleie te vergroten door contact te zoeken met de Durme en op die manier een waterweg tussen Brugge en Gent tot stand te brengen.

Een tekst van 24 juni 1291 leert ons dat de Bruggelingen toen zeker al een waterloop bezaten, de Zuidleie genoemd, die strekte van het Minnewater in de Brugse binnenstad tot Oostmolen in Aalter. Hiervoor hadden ze enkele jaren voordien de hoogtekam tussen Beernem en Sint-Joris doorgedolven en hun waterloop met de Durme verbonden. Het contact tussen de Brugse waterloop en de Durme is omstreeks 1270-80 tot stand gekomen.

Naarmate de Bruggelingen de Durme kanaliseerden, verdween die naam in de archivalia en kreeg de nieuwe waterweg de naam Leie.

Dat waterlopen een nieuwe naam krijgen, ligt niet voor de hand. Dat gebeurt pas wanneer een of andere materiële omstandigheid de volksmond tot een dergelijke vernieuwing aanzet. De verlegging van de oude Durmebedding heeft in Hansbeke en Bellem reeds in 1306 en later ook in de aanpalende gemeenten tot de introductie van de naam Leie geleid. De betrekkelijk late attestatie van Leie in Merendree (1584), Zomergem (1554) en Lovendegem (1696) is mogelijk een aanwijzing dat de kanalisatie er later is gebeurd dan in Hansbeke en Bellem.

De waternaam *Leie* is afgeleid van het werkwoord (*ge*)*leiden* en betekent 'gegraven of gekanaliseerde waterloop'. Ze mag niet verward worden met de Leie die in Gent in de Schelde uitmondt.

Kale

Ongeveer honderd jaar na het invoeren van de naam Leie wordt deze nieuw gegraven of hergraven Durme-Leie ook Kale genoemd, het eerst in Hansbeke in 1412; in Zomergem heet diezelfde Durme in 1438 *oude caelne*, wat erop wijst dat er toen al een nieuwe Kale was gegraven. In Lovendegem duikt in 1413 de naam *caelne* op en in Vinderhoute is de *cale* in 1494 geattesteerd.

Aan de waternamen Kalene, Kalle en Kaandel ligt een vorm *ka(a)nle* ten grondslag die zich op twee manieren heeft ontwikkeld, enerzijds *kanle*>*kandl*>*kaandel* (met *d*-epenthese²), anderzijds *kanle*>*kalene* (door metathese³) en *kalle* (door assimila-

---

² Epenthese: inlassing van een klank in een woord, bijv. de **d in hoenders**.

³ Metathese: omwisseling van klanken, meestal medeklinkers in een woord, bijv. **gras:gers**.

tie⁴). De grondvorm *ka(a)nle* is afkomstig van het Latijnse *canalis, canella* 'kanaal'. Kalene betekent 'gegraven waterloop, kanaal'⁵.

Brugse Vaart

In 1613 werd begonnen met het graven van de Brugse Vaart in de bedding van de bovenloop van de Durme en dus ook in die van de Kale. In 1623 werd deze nieuwe, verbrede waterweg in gebruik genomen, maar sommige afgesneden armen van de vroegere Durme/Leie/Kale zijn nog steeds in het landschap zichtbaar.

POEKE, KALE, NEVELSCH VAERDEKEN, SCHIPDONKANAAL

Poeke/Kale

De nieuwe naam *Kale* was geen alleenstaand geval in het Land van Nevele. Ook in het stroomgebied van de Poekebeek tussen Tielt en haar monding bij Vinderhoutte in de huidige Brugse Vaart werden die beek en enkele van haar zijtakken ook Kale genoemd (zie fig. 2).

Van de vele beekjes die op de hoogte van Tielt ontspringen, is de Poeke(beek) wel de belangrijkste⁶. Ze stroomt langs Ruiselede en Poeke over Nevele, Landegem en Merendree naar Vinderhoutte.

De prehistorische waternaam *Poeke* behoort bij het Indo-Europese *pek-, pok*, wat 'schoon, aangenaam' betekent⁷ en is overgeleverd in Lotenhulle-Poesele (1460): *up de poucke*; in Nevele (1394): *up de pouke*, (1426) *woute(r)s wedue va(n) d(er) pouke*⁸; in Merendree (1481): *ov(er) de pouke*) en in de gemeentenamen Poeke en Poesele.

Geleidelijk aan komen de namen *Poeke* en *Kale* naast elkaar voor om dezelfde beek aan te duiden. In Poesele verschijnt voor het eerst in 1639 de dubbele naam Poeke/Kale: *de caelne ofte poucke*⁹, in Landegem in 1578-1579: *de calene ofte*

---

⁴ Assimilatie: aanpassing aan een volgende of voorafgaande klank, bijv. tovenaer uit tove-raar.

⁵ J. Luyssaert, De hydroniemen *Leie, Kale, Kalle, Kaandel* voor de bovenloop van de *Durme*, in *Naamkunde*, jg. 33 (2001), afl. 2, p.219-230.

⁶ A. De Vos 1958, De middeleeuwse loop van de Durme en haar bijrivier de Poeke, in *Handelingen van de Maatschappij voor Geschiedenis en Oudheidkunde te Gent*, nieuwe reeks, deel 12, 1958.

⁷ M. Gysseling, Inleiding van de toponymie vooral van Oost-Vlaanderen, in *Naamkunde*, jg. 10 (1978), p. 1-24.

⁸ RAG, Nevele, 58, 12v.

⁹ A. Bollaert, J. Luyssaert, Perceelsreconstructie van Poesele in de 17^e eeuw met toponymie van de 15^e eeuw tot heden, in *Het Land van Nevele*, jg. 12 (1981), afl. 2-3, p. 67.

*poucque*¹⁰ en in Nevele in 1567-1573: *upde poucque ofte Calene*¹¹.

Vanaf de 15e eeuw treffen we in de archivalia van Landegem en Nevele enkel nog de naam Kale aan als nieuwe naam voor de Poeke: *in de caelne te moghen vaerne tot in de lieve* (Landegem 1413)¹² en *in oessche brouc com(m)ende mett(n) oest hende ande caendele en(de) mette(n) westhende ande cout(er)e* (Nevele, ca. 1444)¹³.

In Poesele blijft de naam Poeke(beek) behouden. De naam Kale wordt er sporadisch ook gebruikt voor de Neerschuurbeek¹⁴.

Het Nevelsch Vaerdeken¹⁵

In 1751-1752 werd evenwijdig aan de Kale van Nevele tot Merendree een kanaaltje gegraven het Nevelsch Vaerdeken ook Nieuwe Kale genoemd. Dit kanaaltje loste de regelmatige overstromingen in het gebied van de Kale niet op.

In september 1830 beval Willem, koning der Nederlanden, dat het Nevelsch Vaerdeken of de Nieuwe Kale opnieuw moet worden gegraven van Nevele tot Merendree. Door de onafhankelijkheidsverklaring van België worden deze werken uitgesteld maar in november 1831 zijn ze beëindigd en de overstromingen tussen Deinze en Merendree zijn voorbij.

Het Schipdonkkanaal

Na het graven van het Nevelsch Vaerdeken werd de Oude Kale niet meer geruimd. De beek slibde daardoor (opnieuw) dicht en de meersen langs de (Oude) Kale tussen Deinze en Merendree overstromden opnieuw. Het plan om het Nevelsch Vaerdeken te verbreden sneuvelt voor een grootser plan: er zal een kanaal worden gegraven dat de Leie in Deinze verbindt met het kanaal Gent-Brugge in Merendree.

De werken voor het graven van het tracé van Nevele naar Merendree begonnen op 20 maart 1847 en eindigden op 5 juni 1848 en bestonden enkel in de verbreding van het Nevelsch Vaerdeken, de Oude Kale bleef ongemoeid. De graafwerken van het deel Deinze-Nevele startten op 19 juni 1848 en eindigden op 6 oktober 1849.

---

¹⁰ RAG, baronie Nevele, nr. 149, 36v.

¹¹ RAG, baronie Nevele, nr. 99, 13r.

¹² SAG, 301/22, 52v.

¹³ RAG, Drongen, nr. 83, 16v.

¹⁴ A. Bollaert en J. Luyssaert, Perceelsreconstructie van Poesele in de 17e eeuw met toponymie van de 15e eeuw tot heden, in *Het Land van Nevele*, jg. 12 (1981), afl. 2-3, p. 67.

¹⁵ G. Bogaert, *Van dotterbloem tot ossentong. Landschap en natuur in de vallei van de Oude Kale*, Eeklo, 1989, p. 43-48.

Het Schipdonkkanaal veranderde het uitzicht van het landschap grondig. Het Nevelsch Vaerdeken werd bijna volledig opgenomen in de bedding van het Schipdonkkanaal. Enkel een deel van de waterloop op de grens van Hansbeke en Merendree bleef bewaard. Van dit zogenoemde Vaardeken werd tijdens de Tweede Wereldoorlog nog eens tuk gedempt. Een stuk grondgebied van Merendree geraakte ingesloten tussen het Schipdonkkanaal, de Brugse Vaart en het Vaardeken en kreeg de naam Eiland.

Rechttrekking van de Oude Kale

In 1963 beslisten de gemeenten Nevele, Merendree, Drogen en Vinderhoute om het water op hun grondgebied sneller af te voeren en hiervoor de Oude Kale recht te trekken. Deze plannen werden in werkelijkheid slechts uitgevoerd tussen Nevele en Merendree, dus ook op het grondgebied Landegem, en in Vinderhoute evenwijdig aan het kanaal Gent-Brugge. De beek werd voor een groot gedeelte verlegd. De werken aan de Oude Kale werden officieel beëindigd in 1974. De oorspronkelijke Oude Kale in Landegem verdween bij de plaatselijke opspuiting van de vallei met baggerspecie in 1981-1982.

Het infobord van de provincie Oost-Vlaanderen staat bij de brug van het volledig kunstmatig nieuw gegraven tracé van de Oude Kale in Landegem. Iets meer zuidelijk in Landegem zijn nog enkele vroegere meanders van de Oude Kale bewaard; ze zijn opgenomen in het educatief natuurgebied Priesteragemeers.

BESLUIT

Het informatiebord bij de Kale in Landegem dient als volgt te orden verbeterd:

“De Oude Kale

De Kale ontspringt op het plateau van Tielt en droeg aanvankelijk de naam Poeke of Poekebeek. Na rechttrekking- en verbeteringswerken aan de Poeke kreeg ze geleidelijk aan de naam Kale.

In 1751-1752 werd evenwijdig aan de Kale tussen Nevele tot Merendree het Nevelsch Vaerdeken gegraven.

In 1847-1848 werd tussen Deinze en Merendree het Schipdonkkanaal gegraven. Op sommige plaatsen kwamen de Kalemeanders in het nieuwe kanaaltracé. In de jaren 1970 werd de Kale tussen Nevele en Merendree recht getrokken en op enkele plaatsen verlegd. Vandaag lijkt de Kale in deze streek meer op een gracht dan op een beek.”

Jan Luysaert
Merendree

NEVELAAR GILBERT DECLERCQ MAAKTE STRIP OVER 'GROOTSTE BELG'

Op zondag 11 oktober 2009 werd Jozef De Veuster, beter gekend als pater Damiaan te Rome heilig verklaard. Naar aanleiding van deze heiligverklaring werd ons lid Gilbert Declercq kort voor de grote schoolvakantie door uitgeverij 'die Keure' uit Brugge aangezocht om een stripverhaal te maken over pater Damiaan, bestemd voor de kinderen van het lager onderwijs en de eerste graad van het secundair onderwijs.

Onmiddellijk begon Declercq informatie te verzamelen over de nieuwe heilige. Verder wilde hij zo natuurgetrouw mogelijk het uitzicht van Molokai ten tijde van Damiaan weergeven. Ook aan het binnenzicht van de woningen werd speciale aandacht besteed. Via o.a. het consulteren van de uitgaven van National Geographic konden bepaalde interieurs tot in de details worden nagetekend.

Die Keure maakte er een dubbelnummer van. 'Heilige Damiaan. Van boerenzoon tot heilige' werd een werkboekje voor de derde- en vierdeklasser' terwijl 'Heilige Damiaan. Wij melaatsen ...' een werkboekje is voor de derde graad basis onderwijs en de eerste graad secundair onderwijs.

Declercq is met de historische Damiaanstrip niet aan zijn proefstuk toe. Dit jaar werkte hij ook mee aan een handboek over het leven van een kind vroeger en nu bestemd voor de kinderen van het 5de leerjaar. Eerder tekende hij o.a. al historische strips over de Guldensporenslag (Uitgeverij Snoeck) en het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog. De tekeningen van dit laatste verhaal met als titel 'De wereld in brand geschoten' waren vorig jaar te bezichtigen tijdens de tentoonstelling 'Landegem onder vuur en Duitse bezetting' die van 3 tot 9 november 2008 doorging in de Wandelgangen van de Nevelse bibliotheek in Landegem.

Over Gilbert Declercq en zijn werk verscheen een bijdrage in ons septembernummer van vorig jaar onder de titel 'Kunst in het Land van Nevele (IV), striptekenaar Gilbert Declercq'.

André Bollaert
Poesele

OOK DIT NOG UIT BELGIË....

'Ook dit nog uit België' verscheen in de Gazette van Detroit op 20 augustus 2009 voor de laatste maal van de pen van auteur André de Ké, ontegensprekelijk één van de trouwste leden van Het Land van Nevele. In deze rubriek scheef André korte teksten over weetjes uit België en vooral dan uit Vlaanderen.

Na 50 jaar belangloze medewerking ten dienste van de Vlaamse emigranten in de Verenigde Staten houdt André ermee op. Karel Meuleman volgt hem op met een nieuwe rubriek die voortaan 'Sprokkels uit de lage landen' zal heten. Voor de 'Gazette' verzorgde André ook de rubriek 'Sport uit België'. Hier wordt hij opgevolgd door Kim Torfs.

Voor o.a. zijn inzet voor de uitgeweken Vlamingen kreeg André De Ké van Het Land van Nevele in 1991 de Nevelse huwiel. Naast zijn vrijwilligerstaak als correspondent van de Gazette van Detroit schreef André zo'n 15-tal romans waaronder 'De fabriek' (1966), 'Mijn jeugd onder de toren' (1969), 'Er groeide geen onkruid' (1972), 'Koen' (1979), 'Pierlala' (1989), 'Zes verdomde jaren' (1998), 'Polly' (2008) en een 12-tal jeugdverhalen in de reeks 'Vlaamse Filmkes'. Enkele van zijn boeken verschenen ook als vervolgverhaal in de Gazette van Detroit.

Naar aanleiding van de viering van de 95ste verjaardag van de Gazette van Detroit op zondag 17 mei 2009 in het 'Hof ter Molen' in het West-vlaamse Leke (bij Diksmuide) werd hij gehuldigd door Elisabeth Khan, Editor-in-chieff van de Gazette van Detroit en Ludwig Vandenbussche, verantwoordelijke afdeling Vlaanderen, en werd zijn vrouw Rita in de bloemetjes gezet.

*V.l.n.r. Rita Haervoet, André De Ké,
Elisabeth Khan-Van de Hove en
Ludwig Vandenbussche.
(Foto: Jacques Pieters, Eernegem)*

André Bollaert
Poesele

VERSLAGEN

Buysse-wandeling in Nevele onder de leiding van Jan Luysaert op zondag 19 april 2009 om 15.00 uur.

Zo'n 125 Buysse-fans waren samengekomen aan de vroegere cichoreifabriek Buysse-Loveling, C.Buyssestraat 38 (parking GB-Carrefour). Hun aantal zou tijdens de wandeling nog aangroeien. Ze werden er verwelkomd door André Bollaert, voorzitter van het Land van Nevele.

Geachte aanwezigen. Van harte welkom op de tweede Buysse-activiteit die door Het Land van Nevele wordt ingericht, ditmaal i.s.m. Curieus Nevele. Onze eerste Buysse-activiteit, een lezing over Poesele en Poeselaars in het leven en het werk van Cyriel Buysse, was met 115 aanwezigen meteen een voltreffer. Net als tijdens de lezing in Poesele kunnen we tijdens deze wandeling opnieuw proeven van de Buysse-nougat van Nougat Vital, waarvoor onze welgemeende dank. Ondertussen werd ook de activiteitenkalender van de 'Werkgroep 150 jaar Cyriel Buysse' geselecteerd door de provinciale jury van de Vlaamse prijs 'Dorp met toekomst' zodat de werkgroep op een onverwachte tegemoetkoming van 2500 euro kan rekenen.

Buysse en Nevele, Buysse en de Nevelaars. Er is een tijd geweest, nog niet zolang geleden, dat niemand in Nevele er graag aan herinnerd werd dat zijn voorouders of verwanten in een van de werken van Buysse zouden zijn ten tonele gevoerd. Maar de tijden veranderen en vandaag zijn vele Nevelaars er trots op dat hun dorp als decor diende voor de novellen en de romans van een van de grondleggers van de moderne roman in Vlaanderen.

Nochtans was er destijds niet zo'n levendige interesse in Nevele voor Buysse, die voor de goegemeente toch maar een beetje van een vuilschrijver was wiens boeken men beter niet las, tenzij in het geniep, want ze zouden misschien de lezer wel op verkeerde gedachten kunnen brengen.

In 1959, juist vijftig jaar geleden, kwam daar verandering in. Op initiatief van de heemkundige Antoine Janssens kreeg de toenmalige Tielstraat een nieuwe naam en werd ze de Cyriel Buyssestraat, de straat waar we ons nu bevinden aan de woning waar de auteur zijn jeugdjaren doorbracht. In dat jaar organiseerde Antoine Janssens een eerste Buysse-tentoonstelling in Nevele die het bezoek kreeg van niemand minder dan de vermaarde Antwerpse politicus Camille Huysmans.

In 1960 schreef Antoon Schelstaete, als eerste Nevelaar een wetenschappelijk werk over Buysse. Het was een licentiaatsverhandeling aan de R.U.G. met als titel 'Cyriel Buysse. Zijn Nevelse periode (1859-1896)'.

Ondertussen had Antoine Janssens zijn Museum Rietgaverstede opgericht en toen dit museum in 1971 werd uitgebreid met een letterkundige afdeling rond Cyriel Buysse was zelfs toenmalig minister van Nederlandse Cultuur Van Mechelen op de afspraak. Het museum Rietgaverstede beschikt trouwens ook over een unieke collectie manuscripten van Buysse.

Onze heemkundige kring, Het Land van Nevele die in 1970 werd opgericht wijdde in 1972 twee literaire monografieën aan Cyriel Buysse en de gezusters Loveling. In de literaire monografie van Buysse werd trouwens voor het eerst de volledige tekst gepubliceerd van zijn gemeenteraadsverslagen uit 1885 die ondertussen wellicht reeds duizendmaal werden opgevoerd als 'De raadsheren van Nevele'. Het werd voor onze kring het begin van een boeiende literaire verhouding met de schrijver, zijn familie en de figuren en plaatsen uit zijn boeken die er toe leidde dat tot op heden in onze tijdschriften meer dan 500 bladzijden hierover werden gepubliceerd.

Dit jaar, onze 40ste jaargang, begint trouwens met een biografie van Alice Buysse, de tien jaar jongere zuster van Cyriel. Wie het nummer nog wil aanschaffen kan dit hier doen aan de prijs van 8 euro, of beter nog wie wil abonnee wil worden op het Land van Nevele kan dit doen voor slechts 20 euro, goed voor minstens 400 bladzijden boeiende streekgeschiedenis.

In de aanloop naar de Buysse-jaren 2007 (75ste verjaardag van overlijden) en 2009 (150ste verjaardag van zijn geboorte) stelde onze vereniging in 2005 en 2006 de rondreizende tentoonstelling 'Mijnheer Cyriel' samen. Volgens een ruwe schatting werd deze tentoonstelling tot op heden door zo'n 15.000 geïnteresseerden bezocht waarvan vermoedelijk zo'n 3000 Nevelaars. Dit betekent dat het bezoekerspotentieel van Nevele zeker nog niet is uitgeput. Tijdens de voorbije maand februari stond 'Mijnheer Cyriel' vier weken opgesteld in één van de grootste bibliotheken van het land namelijk de Gentse stadsbibliotheek aan het Zuid. Deze zomer staat ze twee maanden ten toon in Eeklo, de hoofdstad van het Meetjesland, en in de maand december verhuist ze enkele weken naar Vilvoorde.

Op de Sinksenkermis is ze net als in 2006 nogmaals te zien in de lokalen van de vroegere cichoreifabriek Buysse-Loveling. Dan wordt ook de film 'In de voetsporen van Cyriel Buysse' van Marc Galle vertoond.

Uw gids van deze namiddag is onze erevoorzitter Jan Luysaert. Jan is germanist en woont sinds 1969 in groot-Nevele maar is afkomstig uit Avelgem, de streek van de grote Buysse-concurrent Stijn Streuvels. Bij de oprichting van de heemkundige kring in 1970 werd hij de eerste voorzitter van het Land van Nevele en bleef dit tot eind 2006, sindsdien is hij erevoorzitter van de kring. Jan is ook bestuurslid van het 'Cyriel Buysse Genootschap' en is ontegensprekelijk een van onze belangrijkste Buysse-kenners. Ik laat hem nu graag het woord.

Aan het Nevelse kerkhof, voor de herinneringsplaat van Congo-pionier Honoré Meganck (alias Fortuné Massijn in Buysse's roman De Zwarte kost) kon Jo Decaluwé, de auteur van zoveel meesterlijke vertolkingen van het werk van Buysse, zich niet meer bedwingen en nam hij eventjes het woord.

(Foto: Walter Gorré)

Veel van zijn inspiratie haalde Buysse uit het dagelijks leven in Nevele. Wie een beetje vertrouwd is met Nevele herkent gemakkelijk plaatsen en personen, zo kan het 't Bolleken' gesitueerd worden in het herenhuis op het eind van de Cyriel Buyssestraat op de hoek van de Graaf van Hoornestraat en de Kerrebroekstraat. Een nog grotere herkenning vormt de taal van Buysse: veel dialogen zijn in het Nevels dialect geschreven. Op deze literaire Buysse-wandeling werd de taal van Buysse gecombineerd met herkenbare toestanden en plaatsen.

André Bollaert en Mia Pynaert, droegen in het Nevels dialect, teksten voor uit het werk van Buysse in het *Cyriel Buysse Centrum*. De wandeling eindigde met de onthulling van het poëziepaneel gewijd aan Rosalie en Virginie Loveling aan de Vaart Rechts op het einde van de Langemunt.

In totaal namen zo'n 150 personen aan deze activiteit deel. (A.B.)

Schepen van cultuur Hugo Verhaege spreekt de aanwezigen toe bij de onthulling van het poëziepaneel met gedichten van Rosalie en Virginie Loveling.

(Foto: Walter Gorré)

Literaire zomerwandeling in het Deurle van Cyriel Buysse op zondag 14 juni 2009 aan de Sint-Aldegondiskerk om 14u30 o.l.v. Eddy Vaernewijck.

Het hevig onweer tijdens de voormiddag had vermoedelijk heel wat leden afgeschrikt om naar Deurle te komen. Voorzitter André Bollaert verwelkomde de dertig moedigen die zich op het afgesproken uur aan de trappen van het Deurlese kerkhof meldten als volgt: *Van harte welkom op onze zomerwandeling in het kader van de 150ste verjaring van de geboorte van Cyriel Buysse. Het woordje 'zomer' moet je wel met een korreltje zout nemen, daarvoor is het nog een week te vroeg. Voor ons is het vooral een verwijzing naar Buysse's werk 'Zomerleven' dat hij hier in Deurle schreef en dat hij ook zijn 'zomerdagboek' noemde.*

Deurle werd vorig jaar verkozen tot het mooiste dorp van Oost-Vlaanderen en ei zo na het mooiste dorp van Vlaanderen. Bijna een eeuw geleden wist Cyriel Buysse dit al. In 1911 kwam hij zich hier vestigen op de Molenberg bijna halverwege tussen zijn officiële zomerwoonplaats Afsnee en zijn geboortedorp Nevele in de schaduw van de kerktoeren op een dicht beboste heuvel met een uniek uitzicht over de Leiemeersen. Daar liet hij zijn paalwoning oprichten en kon hij rustig zijn verhalen neerschrijven ver van alle drukte en één met de mooie natuur die het Leieland te bieden heeft.

Het volledige gezelschap bij een van Deurles best bewaarde geheim 'de galgeput', een van de mooiste plekjes van het schilderachtige Leiedorp.

(Foto: Stefaan De Grootte)

Onze gids Eddy Vaernewijck, groeide op in Deurle en was een van de belangrijkste initiatiefnemers in de actie om Deurle tot het mooiste dorp van Vlaanderen te laten verkiezen. Eddy is niet enkel een Deurlekenner bij uitstek. Hij is van opleiding germanist en heeft naast zijn interesse voor de poëzie ook een levendige interesse voor Cyriel Buysse en zijn werk. Een betere gids in het mooie Deurle konden we ons dus niet indenken. Ik laat hem dan ook graag aan het woord.

Eddy Vaernewijck leidde ons rond in zijn Deurle, waar Cyriel Buysse in 1911 een paalwoning liet bouwen om in alle rust te kunnen werken. Hier schreef hij zijn onvolprezen zomerdagboek 'Zomerleven'(1913). Het bezoek aan de Molenheuvel, waar ooit Buysse's paalwoning en molen stonden was er een om nooit te vergeten. Kleindochter Nadine Buysse was niet enkel zo vriendelijk om haar domein uitzonderlijk voor ons open te stellen, ze liet ons ook toe in haar woning waar wij op het balkon van de bovenste verdieping, net als destijds haar grootvader, konden genieten van een uniek zicht over de Leievallei.

Eddy bracht ons daarna bij een schitterend Deurles geheim, de Galgeput, waaraan Buysse in 'Zomerleven' de nodige aandacht besteedt. Verder passeerden wij de twee kastelen uit de roman 'Van hoog en laag', de woningen van Buysse's chauffeur Gaston en Deurles oudste gebouw, het muldershuis uit 1665, waar Cyriel Buysse's molenaar woonde en tot slot bezochten we het kerkhof van Deurle, waar een aantal bekenden van Buysse en diverse kunstenaars begraven liggen. Het Land van Nevele had voor Eddy ook nog een verassing in petto. In het domein van Cyriel Buysse, ongeveer op de plaats waar ooit de molen van Deurle stond, werd hem door voorzitter André Bollaert de Nevelse Huwier overhandigd.

Eddy Vaernewijck studeerde in 1985 af aan de Universiteit Gent als germanist. Zijn eindwerk was een studie over de Vlaamse Poëziedagen die hij als kind en jonge man nog te Deurle had meegemaakt. Hij publiceerde over die poëziedagen te Deurle in het jaarboek van de heemkring Scheldeveld waarvan hij bestuurslid is en tevens de verantwoordelijkheid op zich neemt van de redactie.

Bij Het Land van Nevele verscheen van hem in juni 2000 'Geboorte en bloei van de Vlaamse Poëziedagen', over de ontstaansgeschiedenis van de Vlaamse Poëziedagen in Bachte-Maria-Lerne en hun grote bloei te Merendree onder priesterdichter Basiel De Craene.

Eddy is een Deurlenaar in hart en nieren. Feestcomité 'Deurle davert' kan steeds op hem rekenen als zij hun activiteiten een echt en origineel Deurles tintje willen meegeven. Als heemkundige is hij nog vrij jong en in Deurle moet men zich absoluut geen zorgen maken want ook zijn zoon Michiel schijnt nu al de weg van zijn vader op te gaan.

Eddy is naast de heemkunde ook zeer actief in de literatuur en de poëzie. De laatste jaren haalde hij trouwens als dichter menigmaal het nieuws. Zo werd hij in 2005 winnaar van de Basiel De Craeneprijs in Merendree en won hij begin 2007 de poëziewedstrijd 'Dichter bij Dies' . Deze wedstrijd, die aan zijn derde uitgave toe was, stond voor het eerst ook open voor volwassenen. Eddy haalde het van ruim tweehonderd andere inzendingen uit België en Nederland. Vooral zijn gedicht

'Canto voor een demente moeder' sprak de jury, met onder meer Willy Verhegge, zeer sterk aan.

In 2008 werd hij tweede in de eerste Jotie T'Hooft poëzieprijs te Oudenaarde en begin dit jaar werd hij eveneens tweede in de poëzieprijs Georges Leroy in Waregem georganiseerd door de lokale Marnixring 'Leeuwerke' (leeuwerik) met het gedicht Koudvuur. Het is dus niet verwonderlijk dat Eddy een graag geziene gast is op literatuurfestivals, gedichtendagen en culturele manifestaties waar poëzie en proza hoog in het vaandel gedragen worden.

De vele publicaties van zijn pen opsommen gaan we niet doen, toch willen we er enkele vernoemen zoals 'De geschiedenis van de kruisbooggilde jonge en oud' uit Deurle, 'Het kerkhof van Deurle: een hulde aan het eeuwig dorp', 'Het stuift in 't Scheldeveld' over de beruchte bende Van Hoe-Verstuyft, enz. Op dit ogenblik werkt hij aan de geschiedenis van de 75ste verjaring van de autowijding in Deurle en hij schreef natuurlijk in diverse tijdschriften en jaarboeken bijdragen over Cyriel Buysse. Als Buysse-kenner kan hij rekenen op de waardering van prof. Musschoot, voorzitter van het Cyriel Buysse Genootschap en Buysse-biograaf Joris van Parys die ook op Eddy's medewerking kon rekenen voor zijn bekroond meesterwerk 'Het leven, niets dan het leven. Cyriel Buysse en zijn tijd.'

Dat ook Het Land van Nevele Eddy enorm waardeert willen we vandaag graag uiten op de plaats waar Buysse zijn ode aan Deurle en de Leie schreef, waar hij zo graag verbleef en waar hij intens genoot van het unieke uitzicht.

*Eddy Vaernewijck ontvangt de Nevelse huwrier uit de handen van André Bollaert.
(Foto: Marijke Van Welden, Maarkedal)*

Beste Eddy, omwille van je vele verdiensten voor Deurle - dat eigenlijk tot het historische Land van Nevele behoort, maar niet tot het werkgebied van onze kring - omwille van je vele verdiensten voor de heemkunde en niet te vergeten omwille van je inzet voor de studie en de kennis van Buysse's werk, omwille van je onbaatzuchtige inzet om de studie van zijn persoon en zijn omgeving in brede zin te bevorderen neemt het Land van Nevele je vandaag op als prins in de orde van de Nevelse huwiar. Van harte gefeliciteerd. (A.B.)

Tentoonstelling 'Mijnheer Cyriel' in de vroegere cichoreifabriek Buysse-Loveling, op zondag 31 mei 2009 van 10.00 tot 12.00 uur en van 14.00 tot 20.00 uur en op maandag 1 juni 2009 van 14.00 tot 18.00 uur.

Tijdens de kermistentoonstelling werd de licht herwerkte nieuwe brochure *Mijnheer Cyriel* voorgesteld. Deze 2de tentoonstelling in drie jaar van 'Mijnheer Cyriel' trok opnieuw zo'n 1500 bezoekers aan.

De voorstelling van de film *In de voetsporen van Cyriel Buysse* van Marc Galle moest wegens een technisch defect op zondagavond stopgezet worden. (A.B.)

25ste uitdeling van bedevaartvaantjes van de Heilige Donatus in de St.-Laurentiuskerk van Poesele.

Dit jaar werden bij de offergang met zegening van de relikwie van de donderheilige 52 vaantjes uitgereikt. Nog eens 35 vaantjes gingen de daaropvolgende dagen naar verzamelaars of geïnteresseerden. (A.B.)

Fietstocht Nevele-Deurle op 16 juli 2009 om 14.30 uur ingericht door NEOS Nevele i.s.m. Het Land van Nevele v.z.w. 49 deelnemers.

De fietstocht gebeurde onder de leiding van ons bestuurslid André Stevens. Alle deelnemers kregen een herinneringsbrochure aangeboden door Het Land van Nevele die was samengesteld door André Bollaert.

Na een korte verwelkoming door Walter Uyttenhove werden de fietsende leden van NEOS verrast door een welkom in Brakel en vermoedelijk verward door het feit dat ik hen aanbracht dat we van Brakel naar Vannelare zouden rijden en vervolgens naar Meulegem om dan via Lauwegem terug te keren. Al vlug hadden de aanwezigen door dat de spreker niet abuus was maar dat de taal die gebruikt werd de naamgeving van Cyriel Buysse was zoals hij destijds de gemeenten benoemde in zijn romans.

Nadat het schetsen van de symbolen van Cyriel Buysse rondom de cichoreifabriek en in de straat aan het gemeentehuis, vertrok de groep via de woningen van de gezusters Loveling en het geboortehuis van Cyriel Buysse naar Deurle.

In Deurle bezochten de meesten eerst het 'Land van belofte' om dan gegidst te worden langs het *dreupelwegske* naar de molenberg. Na een passage langs het 'mooiste meisje van het mooiste dorp' werd het bezoek aan Deurle afgesloten aan het huis van Buysse waar de plaat zich bevindt van zijn 100-jarige herdenking in 1959. De fietstocht werd hernomen en eindigde voor de meesten in 'Lauwergem' waar een laatste groet werd gericht naar een tevreden groep waarvan een paar enkelingen nog verder reden naar Nevele om aldus de dag af te sluiten. (A. S.)

Heemkundige herfstwandeling in Lotenhulle en Poeke op zondag 27 september o.l.v. Arnold Strobbe: 'In de schoenen van Cyriel Buysse. Lotenhulle en Poeke in het werk van C.Buysse.' Een organisatie van DF Lotenhulle–Poeke en Het Land van Nevele.

*Arnold Strobbe gidsend voor herberg 'De Sperre'.
(Foto: Marc Van Acker)*

Het was een zonnige herfstdag in Lotenhulle. Een honderdtal belangstellenden daagden omstreeks 14 u op om de 3 km lange literaire voettocht aan te vatten. Op het Gulden Sporenplein heette erevoorzitter Jan Luysaert iedereen welkom en stelde hij gids Arnold Strobbe voor. In zijn inleiding legde deze laatste de nadruk

op de link tussen de biografie van C. Buysse en de diverse locaties die in de loop van de wandeling aan bod zouden komen.

Het eerst belichtte hij het belang van de vroegere tramhalte met de stoomtram die sinds 1902 Nevele met Lotenhulle en Poeke verbond. Voorts de herberg 'De Korenbloem'. Het duurde in Lotenhulle tot in de jaren dertig voor er daar voor het eerst publiekelijk gedanst werd. Dit in tegenstelling met cafés in het werk van Buysse waar er al veel vroeger duchtig gedanst en gevochten werd. De strenge pastoor Van den Abeele speelde in het Lotenhuls verhaal een hoofdrol. Vandaar ging het naar de jongensschool.

Na een beknopt overzicht van Buysse's biografie wees A. Strobbe op het belang van de schoolkinderen en van de molen van Oudegoede voor het verhaal 'De Sperre' dat Buysse in 1930 publiceerde. William Van Hove, leerkracht in het VTI te Deinze, bracht dit verhaal heel levendig en visueel aantrekkelijk naar voren in de tuin van het vroegere molenhuis. Vandaar trok de stoet via de vroegere herberg 'De Sperre' doorheen Poeke-park naar de achterzijde van het kasteel. Onderweg had de gids de groep kennis laten maken met de handboogschuttersgilde Sint-Sebastiaan waarvan Cyriel Buysse een tiental jaren lid was.

*De Davidsfondsgroep van Lotenhulle-Poeke die enkele fragmenten uit 'Het Gezin van Pamel' speelden op de oorspronkelijke hoeve van boer Van Pamel in de Kontenhoek.
(Foto: Marc Van Acker)*

Op het bordes wachtte Edith Wille, oud-leerkracht van het Emmaüsinstituut van Aalter, de Buysse-fans op om Buysse's verhaal 'Herinnering' uit 1911 voor te stellen. Ze deed het met zoveel stijl dat het leek alsof ze een vroegere barones was die de aanwezigen het verhaal van één van haar adellijke voorouders vertelde.

Van het kasteel trok de groep richting Kontenhoek naar de hoeve waar met een aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid het authentieke gezin Van Pamel woonde. Leden van het Davidsfonds Lotenhulle-Poeke speelden er met verve vanop een als decor ingerichte wagen twee fragmenten uit het Gezin van Pamel. De omgeving, het kasteelpark en het Stekkebos, leenden zich uitstekend tot fragmenten uit het toneelstuk die verband hielden met het pensjagen. Cordule en Masco kwamen daardoor extra op de voorgrond.

Tot slot begaven de wandelaars zich langs de Boterstraat naar de vroegere herberg 'Het Handbooghof' waar de gaaisprange van de vroegere liberale Sint-Sebastiaansgilde stond. Zoals op de voorgaande locaties staaft de gids zijn verhaal met afbeeldingen van oude foto's, prentkaarten of schilderijen. Als afsluiter van de officiële wandeling maakte hij de cirkel rond door nog eens de rol te onderstrepen van de strenge pastoor Van den Abeele. Door zijn onrechtstreekse tussenkomst stierf de aloude gilde een stille dood.

Terug aangekomen op de speelplaats van de jongensschool, ontvingen alle deelnemers een gratis brochure over de wandeling van de hand van gids Arnold Strobbe. Deze wandeling was de laatste activiteit van de heemkundige kring n.a.v. de viering van de 150-ste verjaardag van de geboorte van Cyriel Buysse. (A. S.)

MENSEN VAN TOEN

OVER DE MOLENAARSFAMILIE VAN DE VOORDE
't zit in de familie

*De molen van Oudegoede te Lotenhulle.
(Archief Het Land van Nevele)*

*Molenaar, prozaïsch ambacht of symboliek van een sacraal verhaal tussen hemel en aarde?*¹
(Paul Bauters)

*Wij zijn in feite een schakel in de ketting gedurende de tijd waarin wij leven. Als wij als schakel ons deel doen, dan dragen wij er toe bij dat de ketting sterk en stevig blijft; en wij haar aan onze kinderen kunnen doorgeven.*²
(Antoine De Smet)

INLEIDING

Over de molens van Vlaanderen werden al vele bijdragen geschreven. Deze bijdrage handelt over de molens te Lotenhulle, Poeke, Poesele, Drongen en Gavere en de molenaarsfamilie Van de Voorde.

De gegevens uit de historische bronnen stemmen vaak niet overeen met de verhalende bronnen over de geschiedenis van de molens van Lotenhulle. De gegevens van de ene molen worden bij de andere verteld. Dat is niet verwonderlijk omdat verscheidene molens te Lotenhulle eigendom waren van de familie Van de Voorde en dicht bij elkaar stonden.

Onze voorouders Van de Voorde hebben gedurende de 16^e, 17^e en 18^e eeuw een belangrijke rol gespeeld in de streek van Ruiselede, Kanegem, Poeke en Lotenhulle. Ze waren o.m. baljuw³ van Oudegoede van 1708 tot 1771, amman, schepen, burgemeester en landbouwer op de belangrijkste hoeven en heren van de heerlijkheid ter Eeken te Poeke. Laureins Van de Voorde was niet alleen baljuw van Oudegoede maar ook van Reibroek, Baarle en de Proosdij.

Leenroerig hing twee derden van Lotenhulle af van het leenhof van Nevele maar het gezag van deze heer was er eerder gering. De wet, met baljuw en schepenen van Oudegoede, had het feitelijke bestuur van heel de gemeente in handen. De eerste schepen droeg de titel van burgemeester.

---

¹ BAUTERS, Paul, *Kracht van wind en water. Molens in Vlaanderen*, Davidsfonds, Leuven, 1989, p. 5.

² DE SMET, Antoine, *Geschiedenis van Semmerzake*, Davidsfonds, s.l., 1985, p. 2.

³ Naast de heer was de baljuw de belangrijkste figuur binnen de heerlijkheid. Hij vertegenwoordigde het centrale gezag van de graaf van Vlaanderen. Voor een beschrijving van de bevoegdheid van de baljuw, zie A. STROBBE, Arnold, *Geschiedenis van Lotenhulle, in Het land van Nevele*, jg. 31 (2000), nr. 4, p. 301.

De leden van de familie deelden in die streek de macht met de baljuwfamilies Cackaert, Damours, Tijtgat en Rootsart en huwden met de molenaarsfamilies Braet, Damours, De Clercq, Huybrecht, Lampaert, Minnens, Steyaert, Van de Genachte, Van Overbeke, Van Pachtenbeke en Goethals. Die politiek om huwelijken te sluiten tussen families die behoren tot een bepaalde status of een bepaald beroep noemt men sociale homogamie. De familie Goethals had molens te Wingene, Bellem, Eeklo, Drogen en Sleidinge. In de familie Van de Voorde sloot men ook veel huwelijken onder familieleden.

Die huwelijkspolitiek doet denken aan het devies van het Oostenrijkse keizerrijk: 'Bella gerant alii, tu felix Austria nube'. (Laat anderen oorlog voeren, gij gelukkig Oostenrijk huwt (uw dochters) uit.)

In de stamboom zien we dat onze voorvaders Van de Voorde het beroep van molenaar uitoefenden vanaf Laureins in 1716 tot en met Adolf en Emiel, zonen van Bruno, in 1918. Gedurende die tweehonderd jaar waren er in onze familie dertien mannelijke Van de Voorde die molenaar waren.

De Van de Voorde mochten zich verheugen in een lang leven. Onze laatste zes voorvaders werden gemiddeld 82 jaar. Uit de parochieregisters blijkt ook dat al onze voorvaders konden lezen en schrijven.

Uit de Staten van Goed blijkt dat molenaars behoorden tot de welstellende middenklasse. De molenaars hadden de heilige Victor tot patroon. Die werd in de 3^e eeuw als martelaar voor zijn geloof tussen molenstenen geplet.

Molens waren centra van invloed en macht. Meestal waren de molens geen of soms maar voor de helft eigendom van de molenaar. Rond 1730 kwam de aardappel in onze streken op, met als gevolg dat de rol van het graan in het toenmalige voedselpakket enigszins verminderde.

DE NAAM VAN DE VOORDE

Een *voorde* is 'een doorwaadbare plaats' en is een plaatsnaam in Vlaanderen, Nederland (Voort/Voorde), Duitsland (Furt) en Engeland (Ford). Het woord *gewad* heeft ongeveer dezelfde betekenis.⁴

---

⁴ P. DE BAETS, F. DEBRABANDERE, *Woordenboek van de familienamen in België en Noord-Frankrijk*, Antwerpen, 2003.

DE WINDMOLEN VAN DE HEERLIJKHEID OUDEGOEDE TE LOTENHULLE⁵

De windmolen van de heerlijkheid Oudegoede te Lotenhulle was een houten staakmolen en zou gebouwd zijn in de 15^e eeuw. Hij stond op een molenberg in de Oude Warande even ten zuiden van de dorpskom, langs de Molenstraat.⁶

In de *Geschiedenis van Lotenhulle*⁷ lezen we dat in de periode 1636-1645 Jacques Verstraete optrad als molenaar van Oudegoede. Tussen 1670 en 1682 combineerde Martinus Cackaert die het ambt van baljuw met de stiel van molenaar combineerde. Deze was de schoonvader van Laureins Van de Voorde die gehuwd was met Catharina Cackaert.

Rond 1640 kwam de molen van Oudegoede door aankoop in handen van de familie della Faille d'Huyse. In 1715 werd reeds een bijhorende rosmolen, voortbewogen door een paard, vermeld. In 1736 was de molen, zoals blijkt uit de Staat van Goed van Laureins Van de Voorde, in het bezit van Jonkheer Joseph Ferdinand de Kerckhove.

Het was tot 1785 de enige korenwindmolen van Lotenhulle. Toen werd de Proostdijmolen in de Kleitestraat gebouwd door Adriaan De Clercq, echtgenoot van Marie Therese Van de Voorde, dochter van Jan Baptist en Lauwers. Adriaan De Clercq was de zoon van Jacobus, mulder te Poesele. Na 1810 kwam er een derde molen.

In 1716 pachtte Laureins Van de Voorde de molen van Oudegoede aan Philippe della Faille d'Huyse voor 300 gulden of 50 pond Grooten Vlaams⁸ per jaar. De afgaande pachter-molenaar was Jacob de Clercq. Uit het feit dat de ijzeren windwijzer van de molen (in het bezit van de familie Muys) de vermelding 'CVDV 1774' draagt, zou kunnen besloten worden dat de molen in dat jaar eigendom van de familie Van de Voorde geworden is.

Tot 1907 bleef de molen in handen van de afstammelingen van Laureins Van de Voorde. Op dat ogenblik ging hij door erfenis over in handen van Marie Sidonie Van de Voorde, gehuwd met Henri Muys (°Ruisselede 30.11.1851). Zijn zoon Remi Muys (°1895, †na 1975) was tot 1926 de laatste molenaar. Volgens gegevens van het kadaster werd de molen van Oudegoede afgebroken in 1931.

---

⁵ Kadaster Sectie 134, art. 265.

⁶ Kadaster Sectie C nr. 134.

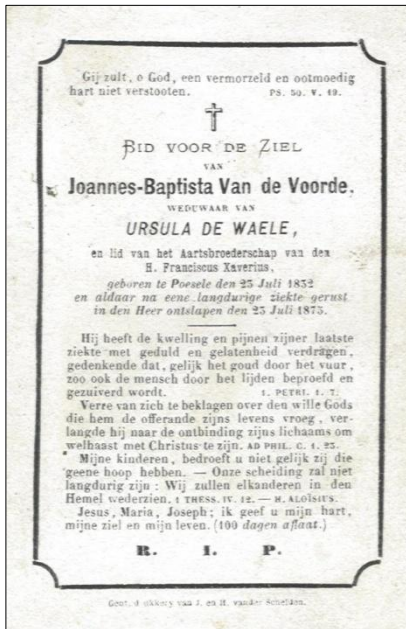
⁷ F. BASTIAEN, I. HOSTE, P. LAROY, L. STOCKMAN, A. STROBBE, *Geschiedenis van Lotenhulle*, Aalter, 2006, p. 108.

⁸ 1 pond Grooten Vlaams is 6 gulden.

*Poesele molen in 1945.
(Archief Het Land van Nevele)*

DE STENEN OLIEWINDMOLEN VAN 'T MEULEKEN TE LOTENHULLE⁹

Doodsprentje van Jan Baptist Van de Voorde die zijn vader Florentinus als molenaar te Poesele had opgevolgd. (Archief Het Land van Nevele)

Volgens Lucien De Roo¹⁰ vatte Charles (Carel Franciscus) Van de Voorde (°Lotenhulle 20.10.1743, †Lotenhulle 01.02.1829), zoon van Martinus, in 1774 het plan op een molen te bouwen op zijn grond gelegen aan de hoek van de lenstraat en de Sparrestraat te le, op 100 m van de molen van Oudegoede. Volgens Arnold Strobbe¹¹ werd hij gebouwd in het begin van de 19^e eeuw door Jan-Baptiste Van de Voorde (°Lotenhulle 04.02.1781, †Lotenhulle 22.11.1849), zoon van Carel Franciscus. Beiden steunen zich op wat Remi Muys, de laatste molenaar, hen verteld heeft. Volgens het boek *Geschiedenis van Lotenhulle*¹² richtte Jan-Baptiste Van de Voorde op 16 april 1831 een brief aan de provincie waarin hij schrijft dat hij 'van voorneemens is eenen olie windmolen'¹³ op de molenberg van de Warande op te richten.

Volgens Luc Goeminne¹⁴ werd hij gebouwd tussen 1810 en 1830, op het perceel Sectie C Nr. 149bis. In die molen werd olie geperst uit lijnzaad en raapzaad.

⁹ Kadaster Sectie C 149bis ar.t 261.

¹⁰ L. DE ROO, Een verdwenen molen uit Lotenhulle, in *Het land van Nevele*, jg. 6 (1975), afl. 1, pp. 2-3.

¹¹ A. STROBBE, *Lotenhulle. Een verhaal van mensen*, Een verleden voor mensen van heden, Creatief, Roeselare, 1990, pp. 41-45.

¹² F. BASTIAEN, I. HOSTE, P. LAROY, L. STOCKMAN, A. STROBBE, *Geschiedenis van Lotenhulle*, p. 290.

¹³ RAG Provinciaal Archief 1851-1870 nr. 1493 stuk 35.

¹⁴ L. GOEMINNE, Prijsschatting en verpachting van de Oudegoed windmolen in Lotenhulle in 1716, in *Bijdragen tot de geschiedenis van Deinze en de Leiestreek*, Kunst- en oudheidkundige Kring, Deinze, jb. 50 (1983), p. 147 e.v.

Jan-Baptiste Van de Voorde stierf ongehuwd. Nathalie, de dochter van zijn broer Florentinus, erfde de molen in 1856. Zij was gehuwd met Bruno Minnens, zoon van Pieter, molenaar te Nevele.

In 1885 werd de molen vergroot met een aanpalend landgebouw en in 1904 werd de stenen molen volledig afgebroken.

DE FAMILIE VAN DE VOORDE IN DE STREEK VAN RUISELEDE, KANEGEM, POEKE EN LOTENHULLE

De eerste Van de Voorde van wie we gegevens hebben is Hendrik. Gwijde van Dampierre schreef in een brief van september 1281¹⁵ aan de tempeliers van Ruiselede over lenen die Hendrik (*Henris de le Vorde*) aan de Orde van de Tempeliers geschonken had. Die lenen hield hij van Eulaard I¹⁶, baron van Poeke van 1275 tot 1305.

Een volgende Van de Voorde was Jacob. In de *Geschiedenis van Poeke* lezen we over Jacob:

Ridder Eulaard III van Poeke moet in 1418 gestorven zijn want in dat jaar laten Daneel van Herzele, uit naam van zijn echtgenote Margareta van Poeke, Clemence van Poeke en Jacob Van de Voorde, voogd van Grielen van Poeke, het testament van hun vader registreren door de schepenen van Gent.¹⁷

Op bladzijde 14 van de *Geschiedenis van Poeke* lezen we verder:

Jan (Jehan) van Poeke, baron van Poeke van 1418 tot 1440, was nog minderjarig toen zijn vader Eulaard III stierf. Op 17 november 1420 verhiel Jacob Van de Voorde *als wettelijk voocht van Janne van Poeke thof te Winghe met twee wallen ende enen neerhove*.¹⁸

Er kon niet aangetoond worden dat Hendrik en Jacob Van de Voorde deel uitmaken van onze familie.

---

¹⁵ Deze brief wordt bewaard in het Archief te Rijsel.

¹⁶ Van Eulaard I is sprake in I. HOSTE, L. STOCKMAN, *Geschiedenis van Poeke*, Aalter, 1985, p. 11. en in het artikel van L. STOCKMAN, De eerste heren van Poeke, in *Appeltjes van het Meetjesland. Jaarboek van het Heemkundig genootschap van het Meetjesland*, jb. 28 (1977), pp. 160-172. Eulaard wordt ook geschreven als Eulard, Olart, Oelaers, Heullardt, Heylaert en Eylard.

¹⁷ I. HOSTE, L. STOCKMAN, *Geschiedenis van Poeke*, p. 13.

Volgens I. HOSTE, L. STOCKMAN, *Geschiedenis van Poeke*, p. 61. bevindt het testament van Eulaard III zich in het Stadsarchief Gent reeks 330, nr 17, f°73 r°.

¹⁸ I. HOSTE, L. STOCKMAN, *Geschiedenis van Poeke*, p. 14.

Volgens I. HOSTE, L. STOCKMAN, *Geschiedenis van Poeke*, p. 61. bevindt die akte zich in het Algemeen Rijksarchief te Brussel WK nr 2176.

Onze voorvaders Van de Voorde en het familieverband tussen de personen die in deze bijdrage aan bod komen

XIV. Van de Voorde Judocus

Leefde in Ruiselede in de 16^e eeuw.

x De Cloet Elisabeth

XV. Van de Voorde Laureyns

(° ca 1593, †15.12.1670)

Zoon van Judocus XIV.

x Van Hee Adriana

XVI. Van de Voorde Judocus

(°Poeke ca 1618, †Poeke 01.09.1681)

Zoon van Laureyns XV

Landbouwer, eigenaar, pointer¹⁹ en ontvanger.

x West Elisabeth

(Poeke 02.12.1692)

Van de Voorde Joos

(°Poeke 03.06.1653,

†Poeke 31.10.1722)

Zoon van Judocus XVI.

Burgemeester, schepen, belastinginner heer Heerlijkheid ter Eeken.

x Van Uytenhove Martina

Van de Voorde Pieter Frans

Zoon van Joos.

x Claeys Anna

Van de Voorde Joannes Baptiste

(Jan-Baptiste)

Zoon van Pieter Frans.

x De Rijcke Livina

Van de Voorde Petrus Franciscus

Zoon van Jan-Baptiste.

x Van Wonterghem Carolina

Van de Voorde Jois Baptiste

(°1778, †04.10.1820)

Zoon van Petrus Franciscus.

Hij was mulder op de Knokmolen te Poeke²⁰. Bij zijn dood in 1820 werd hij opgevolgd door Augustin Roygens.²¹

x Van Pamel Marie-Rose

---

¹⁹Een pointer is een ambtenaar die bepaalt welk aandeel iedere belastingplichtige moet betalen van het bedrag dat een belasting moet opbrengen.

XVII. Van de Voorde Laureins

(°Poeke 27.08.1671,
†Lotenhulle 17.12.1736)

x (Lotenhulle 30.03.1693)
Cackaert Catharina
(°Lotenhulle 29.04.1673,
†Lotenhulle 28.12.1756)

Zoon van Judocus XVI

Laureins is de oudst bekende molenaar van de familie. Hij pachtte de molen van de heerlijkheid Oudegoede vanaf 1716.

Laureins was naast molenaar en landbouwer ook baljuw van de heerlijkheid van Oudegoede. Als baljuw volgde hij zijn schoonbroer Jacobus Cackaert (°Lotenhulle 10.04.1670, †15.03.1708) op. Diens vader – de schoonvader van Laureins – Martinus Cackaert (°Nevele 1643, †Lotenhulle 13.06.1691) was ook baljuw van Oudegoede.

Uit de Staat van Goed²² opgemaakt op 8 januari 1739, twee jaar na het overlijden van Laureins Van de Voorde, blijkt dat Laureins vele onroerende bezittingen had in Aalter, Ruiselede, Poeke en Lotenhulle. Deze bezittingen erfde hij van zijn ouders Judocus Van de Voorde en Elisabeth West of van de ouders van zijn vrouw, Martinus Cackaert en Anne Van der Straeten. De echtgenoten bezaten ook een huis in Damme.

In de baten van deze Staat van Goed komt op p. 37 voor: *Item comt voor baete over den meulenprijs volgens het aengeven van Frans Van de Voorde deselve bedienen-de, t saemen bedraegende tot 300 pond.*

De Staat van Goed werd opgemaakt twee jaar na het overlijden van Laureins. Waarschijnlijk slaan de ingebrachte inkomsten en uitgaven van de molen op die twee jaar na het overlijden.

Het gezin Laureins Van de Voorde - Catharina Cackaert telde naast verscheidene dochters ook zeven zonen, onder wie:

Jaspaert: lijnwaadhandelaar en houthandelaar, baljuw van Oudegoede. Hij leverde het hout voor de molen van Baarle-Drongen waar zijn neef Bernardinus molenaar was.

Augustinus: prijer, eveneens baljuw van Oudegoede.

Franciscus Dominicus (°Lotenhulle 22.12.1712): genoemd naar Franciscus Dominicus de la Faille d'Huyse, op dat ogenblik heer van de heerlijkheid van Oudegoede. Hij was aanwezig bij de doop van Franciscus Dominicus.

Francies (†Bellem 13.10.1762): eerst molenaar te Oudegoede en daarna te Bellem.

---

²⁰ Inventaris van de wind- en watermolens in de provincie Oost-Vlaanderen naar gegevens van het archief van het kadaster, in *Kultureel jaarboek voor de provincie Oost-Vlaanderen*, Provinciebestuur Oost-Vlaanderen, Gent, 1961, p. 150.

²¹ I. HOSTE, L. STOCKMAN, *Geschiedenis van Poeke*, p. 225.

²² Deze Staat van Goed wordt bewaard in het Rijksarchief te Gent.

In het passief van de Staat van Goed van Laureins komt op p. 42 voor als “*comme- ren ende lasten*”: *Item aenden selven (= jonch Jooseph Ferdinande de Kerckhove heere der heerelijckhede van Audegoede) twee jaeren meulenpacht leste versche- nen heeft seventhienhondert achtendertigh in advenante van vijftigh ponden grooten*²³ *tsjaers, t saemen over de voornoemden twee jaeren tot 100 pond.*²⁴

Laureins Van de Voorde pachtte de molen vanaf 1716 van Philippe della Faille d’Huysse. De afgaande pachter was Jacob De Clercq.

De kleindochter van Laureins, Maria Theresia Van de Voorde, dochter van Joannes, trouwde op 07.01.1777 te Poesele met Adrianus De Clercq, zoon van Jacobus. Deze Jacobus was molenaar en schepen te Poesele.

Van de Voorde Frans

(°Lotenhulle, †Bellem 13.10.1762)

Zoon van Laureins XVII.

Hij was molenaar op Oudegoede tijdens het leven van zijn vader en later in Bellem.

XVIII. Van de Voorde Martinus

(°Lotenhulle 01.04.1711,

†Lotenhulle 09.01.1766)

x (Lotenhulle 27.06.1738)

Tytgat Marie Catharina

(°Lotenhulle 28.02.1718,

†Lotenhulle 23.09.1791)

Zoon van Laureins XVII.

Martinus volgde zijn vader Laureins op als molenaar op Oudegoede. Zijn echtgenote zette het beroep voort na zijn dood. Zij was de dochter van Antoine Tytgat (°Wakken en †Lotenhulle 13.09.1736), baljuw van het Dendermondse te Lotenhulle en van Joanna Damours fa Steven.

Verscheidene leden van de families Tytgat en Damours waren schepen, burgemeester en baljuw te Poeke.

XIX. Van de Voorde Carel Franciscus

(°Lotenhulle 20.10.1743,

†Lotenhulle 01.02.1839)

x De Suttere Isabella Petronella

(°Aalter 03.06.1755,

†Lotenhulle 11.03.1814)

Zoon van Martinus XVIII.

Molenaar op Oudegoede.

De ouders van Isabella De Suttere huwden te Waarschoot op 09.11.1743.

Carel Franciscus Van de Voorde zette de molenaarsstiel van zijn vader Martinus voort op Oudegoede.

---

²³ 1 pond grooten Vlaams is 6 gulden.

²⁴ RAG, jaar 1739.

Carel Franciscus was een welstellende man. Hij bezat in Lotenhulle 10 ha waarop 8 huizen en de windmolen Oudegoede stonden.

Hij had twee zonen die Florentinus heetten. De ene, onze voorvader Florentin XX, was bakker in Landegem.

Van de Voorde Carolus Bernardus x Van Overbeke Rosalie

(°Lotenhulle 21.08.1798,

†Lotenhulle 12.01.1880)

Zoon van Carel Franciscus XIX.

Ameldonkmaker.

Hij werd bijgenaamd 'Pinne-Voorde'. Hij werd de volgende molenaar van Oudegoede. Bij zijn dood kocht zijn ongehuwde dochter Marie-Louise Van de Voorde de molen. Haar broer Felix was de molenaar.

De dochter van Felix, Marie Sidonie Van de Voorde, huwde met Henri Muys, molenaar van beroep. De kinderen Muys (Remi-Jozef, Maria-Helena, Elisa-Maria, Karel Ernest) erfden de molen van Oudegoede in 1908. Een van hen, Remi Muys (°ca 1895, †na 1975), molenaar, werd alleen eigenaar in 1926. In 1931 werd de molen helemaal afgebroken. Aan de overkant in de Sparrestraat werd een machinale maalderij gebouwd. In 1962 werd het muldersbedrijf definitief stopgezet.

Van de Voorde Jean-Baptiste Ongehuwd

(°Lotenhulle 04.02.1781,

†Lotenhulle 22.11.1849)

Zoon van Carel Franciscus XIX.

Hij was molenaar op de stenen oliewindmolen te Lotenhulle²⁵, die gebouwd werd door hem of door zijn vader. Hij was ook jeneverstoker. Hij overleed in zijn woning in de wijk Meuleken. De stenen oliewindmolen ging bij erfenis over in handen van Rosalia-Nathalie Van de Voorde, dochter van Florentinus van Poesele en echtgenote van Bruno Minnens, zoon van Pieter uit Nevele. In 1885 werd de molen vergroot met een aanpalend landgebouw.

De kinderen Minnens erfden de molen die in 1904 werd afgebroken. Niet de weduwe Van de Voorde maar wel een zekere Vincent leidde de molenwerkzaamheden. Men noemde de molen dan ook 'Vincents molen'. De herberg die voor de molen stond met de gevel naar de Heirstraat heette "t Meuleken". Pas later verhuisde de herberg met dezelfde naam naar de overzijde van de straat.²⁶

---

²⁵ Kadaster Sectie C149bis art 261.

²⁶ Voor aanvulling zie I. HOSTE, L. STOCKMAN, *Geschiedenis van Poeke*, p. 225, 316.

Van de Voorde (Rosalie) Nathalie

(°Poesele 14.07.1824,
†Lotenhulle 13.07.1853)

Dochter van Florentinus (°1778).

Haar man, Bruno Minnens, was de molenaar op de stenen oliewindmolen.

x Minnens Bruno

(zoon van Pieter, die in 1853 cijnspachter
was van de Sprietmolen in Nevele)

Van de Voorde Florentinus

(°Lotenhulle 28.10.1778,
†Poesele 05.06.1836)

Zoon van Carel Franciscus XIX.

Hij was eigenaar en uitbater van de houten windmolen te Poesele vanaf 1837. Zijn zoon Jan Baptist (°Poesele 23.07.1832, †Poesele 24.07.1875) volgde hem op.

De molen behoorde reeds vroeger toe aan de familie:

- Christian Braet bouwde de molen terug op in 1639. Zijn kleindochter Brigitte huwde met Jan Baptist Van de Voorde, afstammeling van Judocus XIV. De weduwe van Christian Braet was in 1667 eigenares van de Pietendriesmolen te Knesselare.
- In 1810 werd de molen nog eens opgebouwd door Adriaan De Clercq, schepen te Poesele. Hij huwde in 1777 te Poesele met Maria-Theresia Van de Voorde van Lotenhulle, kleindochter van Laureins Van de Voorde XVII.

De Poeselse windmolen werd in 1963 tijdens een onweer totaal vernield.²⁷ Hij was toen in zeer slechte staat.

Van de Voorde Bernardinus

(°Poesele 20.05.1828)

Zoon van Florentinus.

Hij was landbouwer en molenaar te Drongen-Baarle. De houten korenwindmolen²⁸, staande op een perceel van 5240 m² op het Baerelveld te Baarle-Drongen, was gelegen waar nu het restaurant 'Molenhuis' staat, Baarledorpstraat 20. Er waren twee knechten. Bernardinus kocht de molen in 1856 van Marcellinus Vander Stichelen. Hij verkocht hem terug in 1860 aan de molenaar Dominicus Goethals, lid van de bekende molenaarsfamilie waarvan sprake in de inleiding.

De Baarlemolen te Drongen werd afgebroken in 1898.

Bernardinus Van de Voorde was gehuwd met Mathilde Van de Genachte. De familie Van de Genachte was eigenaar van de houten korenwindmolen 'Vrouwkensmolen' te Deinze.

x Van de Genachte Mathilde

(°Deinze 1834)

---

²⁷ A. BOLLAERT, Verslagen, in *Het land van Nevele*, jg. 31 (2000), afl. 4, p. 346.

²⁸ Volgens Kadaster op 01.01.1835, Sectie D nr. 1070 art. 453 (of 938/6/7).

Het gezin van Bernardinus woonde vóór 1856 in Markegem en verhuisde terug naar daar op 28.03.1860 met de twee kinderen, Henri Camillus (°1854) en Emillus (°1855).

Van de Voorde Marie-Louise

(°Lotenhulle 23.09.1832,
†Lotenhulle 05.03.1907)

Dochter van Carolus Bernardus.
Eigenares van de molen Oudegoede.

Ongehuwd

Van de Voorde Felix

(°Lotenhulle 13.02.1836,
†Lotenhulle 1920)

Zoon van Carolus Bernardus.
Molenaar op Oudegoede.

x Rutsaert Clemence

Van de Voorde Marie Sidonie

(°Lotenhulle 28.10.1868,
†Lotenhulle 20.01.1906)

Dochter van Felix.

x (Lotenhulle 09.07.1890)

Muys Henri
Molenaar op Oudegoede

Van de Voorde Jean Baptiste

(°Lotenhulle 04.02.1781,
†Lotenhulle 22.11.1849)

Zoon van Carel Franciscus XIX..
Molenaar op de stenen oliewindmolen.

Ongehuwd

XX. Van de Voorde Florentin

(°Lotenhulle 21.05.1783,
†Lotenhulle 27.08.1835)

Charles Pijpaert in 1855 en Daniël Pijpaert in 1869 waren eigenaars van een windmolen te Vinkt. De eerste echtgenote van Florentin, Seraphina De Wart was ook een molenaarsdochter.

Derde zoon van Carel Franciscus XIX, bakker te Landegem.

Van zijn kinderen – Leonardus, Joannes-Baptist, Bruno (zie verder), Carolus Ludovicus, Anne-Marie en Leander – bleef niemand in Landegem wonen. Waar de kinderen naartoe gegaan zijn na de vroege dood van hun ouders is niet geweten.

Louis Van de Voorde, mijn grootvader, zoon van Bruno, vertelde dat hij neven had in Deinze. Dat waren dan kleinkinderen van Florentin.

x (Bachte-Maria-Leerne 02.08.1820)

Pijpaert Camilla
(°Sint-Maria Leerne 12.01.1800,
†Landegem 30.04.1833)

XXI. Van de Voorde Bruno

(°Landegem 14.02.1823,
†Semmerzake 28.08.1892)

x (Semmerzake 26.06.1860)

De Bosscher Maria Pelagia
(°Semmerzake 31.12.1838,
†Semmerzake 04.08.1885)

Zoon van Florentin XX.

Landbouwer, molenaar op Lattes molen te Gavere en uitbater van de herberg 'De Nationale Vlag', thans 'De Toren', aan de kerk van Semmerzake.

Het is niet geweten waar Bruno verbleven heeft tussen de dood van zijn ouders (1835) en zijn huwelijk (1860). We kunnen vermoeden dat hij bij het gezin van zijn oom Florentinus te Poesele woonde.

Dit vermoeden wordt gestaafd door volgende feiten:

- Volgens een akte van bekendheid opgemaakt bij zijn huwelijk verbleef Bruno in Drogen als knecht. Zijn neef Bernardinus (zoon van Florentinus) was eigenaar van de molen te Drogen-Baarle van 1856 tot 1860. Bruno was niet ingeschreven in de bevolkingsregisters van Drogen.
- Bruno nam een molen over te Gavere. Aangezien zijn vader (ook Florentinus, maar te Landegem) bakker was, heeft hij de stiel waarschijnlijk geleerd in Drogen bij zijn neef Bernardinus.
- Joannes Baptist en Ursula Van de Voorde, zoon en dochter van Florentinus van Poesele en broer en zus van Bernardinus, waren peter en meter van kinderen van Bruno.

Bruno oefende het voorvaderlijke beroep van molenaar uit op de houten korenwindmolen van Latte, 'Den Doorn', te Gavere²⁹, aan de brouwerij met dezelfde naam in de Molenstraat te Gavere. De molen en de brouwerij werden later verkocht aan Contreras. Na de dood van Bruno zetten zijn zonen Adolf en Emiel Van de Voorde het muldersbedrijf verder tot aan de dood van Adolf in 1909.

Lattes molen werd door de Duitsers opgeblazen in 1918.

Zo eindigde, na 200 jaar, de molenaarsloopbaan van het geslacht Van de Voorde.

Adolf Van de Voorde is laat getrouwd, bleef kinderloos en stierf in 1909. De ongehuwd gebleven zonen van Emiel Van de Voorde, Marcel en Louis (bijgenaamd 'Wietje mulders'), woonden met hun zus Euphasie, die gehuwd was met René De Gos, in de Fonteinstraat 2 te Semmerzake. Het huwelijk bleef kinderloos. Sinds 01.10.1993 woont Daniël De Vleeschouwer, achterkleinzoon van Bruno Van de Voorde, in dit huis.

Gegevens over de afstammelingen van Bruno Van de Voorde vindt men in de boeken *Geschiedenis van Gavere*³⁰ en *Geschiedenis van Semmerzake*³¹.

---

²⁹ Kadaster Sectie E nr. 448 art 68.

³⁰ A. DE SMET, L. DHONDT, *Geschiedenis van Gavere*, Regionale Vereniging voor Vreemdelingenverkeer vzw, Oudenaarde, 1982.

Bruno Van de Voorde heeft op dit ogenblik nog maar één levende afstammeling met de naam Van de Voorde, namelijk Henriette Van de Voorde, dochter van Leon, zoon van Louis.

Van de Voorde Adolf
(*Semmerzake 20.07.1861,
†Gavere 03.01.1909)
Zoon van Bruno XXI.
Molenaar op Lattes molen.
Kinderloos.

x (Gavere 15.11.1900)
Bert Marie-Therese

Van de Voorde Emiel
(*Semmerzake 09.04.1863,
†Semmerzake 20.8.1929)
Zoon van Bruno XXI.
Molenaar op Lattes molen, landbouwer.
Ze hadden drie kinderen die zonder afstammelingen stierven.

x Bos Magdalena

XXII. Van de Voorde Louis
(*Semmerzake 12.09.1868,
†Asper 23.05.1967)
Zoon van Bruno XXI.
Landbouwer.

x Van der Meersch Elodie

XXIII. Van de Voorde Clara
(*Semmerzake 15.11.1900,
†Gent 22.10.1998)
Dochter van Louis XXII.

x De Vleeschouwer Frans

XXIV. De Vleeschouwer Daniël
(*Asper 22.12.1928)
Zoon van Clara XXIII.

x (Lovendegem)
De Cuyper Simonne

Daniël De Vleeschouwer
Semmerzake

---

³¹A. DE SMET, *Geschiedenis van Semmerzake*, 1985.

BRONNEN

- BASTIAEN, Filip, HOSTE, Ivan, LAROY, Peter, STOCKMAN, Luc, STROBBE, Arnold, *Geschiedenis van Lotenhulle*, Gemeentebestuur Aalter, Aalter, 2006.
- BAUTERS, Paul, *Kracht van wind en water. Molens in Vlaanderen*, Davidsfonds, Leuven, 1989.
- BOLLAERT, André, Verslagen, In: *Driemaandelijks tijdschrift van de heemkundige kring Het land van Nevele*, Heemkundige kring Het land van Nevele, Merendree, 2000 (31, nr. 4), p. 346.
- DE BAETS, Peter, DEBRABANDERE, Frans, *Woordenboek van de familienamen in België en Noord-Frankrijk*, L.J. Veen, Antwerpen, 2003.
- DE ROO, Lucien, Een verdwenen molen uit Lotenhulle, In: *Driemaandelijks berichtenblad van de heemkundige kring Het land van Nevele*, Heemkundige kring Het land van Nevele, Merendree, 1975 (6, nr. 1), pp. 2-3.
- DE SMET, Antoine, DHONDT, Luc, *Geschiedenis van Gavere*, Regionale Vereniging voor Vreemdelingenverkeer vzw, Oudenaarde, 1982.
- DE SMET, Antoine, *Geschiedenis van Semmerzake*, Davidsfonds, s.l., 1985.
- GANSHOF, François-Louis, *Geschiedkundige inleiding tot het burgerlijk recht*, Standaard, Gent, 1962.
- GOEMINNE, Luc, Prijsschatting en verpachting van de Oudegoed windmolen in Lotenhulle in 1716, In: *Bijdragen tot de geschiedenis van Deinze en de Leiestreek*, Kunst- en oudheidkundige Kring, Deinze, 1983 (50), p. 147 e.v.
- Heemkundige Kring Dronghine. Jaarboek*, Heemkundige kring Dronghine, Dronghen, jaarboeken 1996/2000.
- HOSTE, Ivan, STOCKMAN, Luc, *Geschiedenis van Poeke*, Gemeentebestuur Aalter, Aalter, 1985.
- Inventaris van de wind- en watermolens in de provincie Oost-Vlaanderen naar gegevens van het archief van het kadaster, In: *Kultureel jaarboek voor de provincie Oost-Vlaanderen*, Provinciebestuur Oost-Vlaanderen, Gent, 1961 en 1962.
- LAMBRECHTS-AUGUSTIJNS, Hugo, De huwelijkspolitiek van de molenaars in de stad Antwerpen in de 18de eeuw, In: *Vlaamse Stam. Tijdschrift voor familiegeschiedenis*, Vlaamse vereniging voor familiekunde, Antwerpen, 2006 (42, nr. 2, maart-april), p. 98.
- SILVERSMET, Theo, *Het verzamelde archief van Ruiselede*, Westvlaams Genootschap voor Familie- en Wapenkunde, Sint-Andries, 1982-1991.
- STOCKMAN, Luc, De eerste heren van Poeke, In: *Appeltjes van het Meetjesland. Jaarboek van het Heemkundig genootschap van het Meetjesland*, Heemkundig genootschap van het Meetjesland, Maldegem, 1977 (28), pp. 160-172.

STROBBE, Arnold, Geschiedenis van Lotenhulle, In: *Driemaandelijks tijdschrift van de heemkundige kring Het land van Nevele*, Heemkundige kring Het land van Nevele, Merendree, 2000 (31, nr. 4), pp. 284-322.

STROBBE, Arnold, *Lotenhulle. Een verhaal van mensen*, Een verleden voor mensen van heden, Creatief, Roeselare, 1990.

VERHOUSTRAETE, Arthur, Feodaal Overzicht van Ruiselede, In: *Appeltjes van het Meetjesland. Jaarboek van het Heemkundig genootschap van het Meetjesland*, Heemkundig genootschap van het Meetjesland, Maldegem, 1965 (16), pp. 82-131.

PACHTERS VAN DE ABDIJIENDEN TE HANSBEKE, MEDI 18de EEUW

De Onze-Lieve-Vrouwabdij van Drongen was vanouds één van de tiendheffers te Hansbeke. Ze had er tiendrecht in al de tiendbelopen van de parochie, namelijk:

- het zesde deel (*den sesden schoof*) van de Grote Sint-Pieterstiede¹ en van de tienden in de tiendwijken *Hammestraete*, *Heystacke*, *Damput*, *Vissenhaeghe*, *Hullewijck*, *Romey* en *Veldstraete*
- de helft van de volle tiende in de tiendwijken *Doorenbusch*, *Rowijck*, *Tusschestraete* en *Kerckacker*
- de vijf zesden (*de vijf schoven van ses doorgaende*) van de tiende in de tiendwijk *Hammenacker*
- de volle tiende in de tiendwijk *Voorde*².

De abdijsienden in de verschillende tiendbelopen werden niet zelf door de Dronghense abdij geïnd. Op verzoek van de abt werd de tiende in ieder tiendbeloop ieder jaar in het openbaar door de baljuw van de heerlijkheid van Hansbeke aan de meestbiedende verpacht.

De verpachting vond telkens plaats midden de maand juli, hetzij korte tijd voor de oogst van de graangewassen. Ze werd één of twee weken tevoren vanop de *kerckstichele* door de officier van de parochie bij het buitenkomen van de kerkganers uit de zondage vroegmis afgekondigd.

De toewijzing van de pacht gebeurde door de baljuw bij klopslag. Onmiddellijk na de toewijzing moest de pachter de persoon bekend maken die zich voor hem borg stelde. In geval van wanbetaling werd de volledige pachtsom met de bijhorende kosten op deze persoon verhaald.

De tiendpachter, die het risico van ontduiking van de tiendbelasting op zich moest nemen, liet zich bijstaan door een *thiendestecker*, een beëdigde controleur die kwam verdienen.

---

¹ A. Martens, *Pachters van de Sint-Pieterstieden te Hansbeke in de 16de, 17de en 18de eeuw*, in *Het Land van Nevele*, jg. XII, 1991, afl. 1, p. 55-68.

² A. Martens, *De grote tienden van Hansbeke*, in *Het Land van Nevele*, jg. XL, 2009, afl. 4, p.

Volgens de heersende regel gebeurde het vertienden nadat de pikkelingen van de tiendgewassen in schoven verzet waren. De oogst moest op het veld blijven tot er vertiend was en de tienden waren opgehaald.

Tabel I vermeldt de pachters, hun borgen en de pachtssommen³ van de abdijtienden te Hansbeke in de jaren 1745, 1746, 1747 en 1748.

Tabel I

	Pachters		Borgen	PachtSom
1	Hammestraete thiende - 1 ^{ste} deel			
	1745	Jan Van Vooren zv Arnaut ⁴	Pieter Maenhaut	1. 5. 4
	1746	Jan Lomme zv Lieven	Joos Van Branteghem	1. 8. 0
	1747	Jan Vande Putte zv Philip	Pieter Lomme zv Lieven	1. 5. 4
	1748	Jan Van Vooren zn Arnaut	Pieter Lomme zv Lieven	1. 2. 0
2	Hammestraete thiende - 2 ^{de} deel			
	1745	Jan Van Vooren ⁵ zv Arnaut	Pieter Maenhaut	2. 10. 0
	1746	Jan Lomme zv Lieven	Joos Van Branteghem	2. 0. 0
	1747	Pieter Van Vooren ⁶ officier te Hansbeke	Jan Lomme zv Lieven	2. 1.8.
	1748	Jan Van Vooren zv Arnaut	Pieter Lomme zv Lieven	3. 0.0.

³ De pachtssommen worden uitgedrukt in ponden, schellingen, groten. 1 pond = 20 schellingen, 1 schelling = 12 groten.

⁴ Overgenomen door Jooris van der Venet, burgemeester te Hansbeke.

⁵ Overgenomen door Jooris van der Venet, burgemeester te Hansbeke.

⁶ Overgenomen door Joos Van Renterghem zv Adriaen.

3	Hammestraete theinde - 3 ^{de} deel			
	1745	Jan Van Vooren zv Arnaut ⁷	Pieter Maenhaut	3. 10. 0
	1746	Jan Van Vooren zn van Arnaut ⁸	Pieter Lomme zv Lieven	2. 13. 4
	1747	Jan Lomme zv Lieven	Joos Van Renterghem zv Adriaen	3. 0. 0
	1748	Jan Van Vooren zv Arnaut	Pieter Lomme zv Lieven	2. 18. 0
4	Hammenacker thiende ⁹			
	1745	Jan Braet zv Pieter pachter van Goed te Voorde		14. 16. 0
	1746	Jan Braet zv Pieter		14. 10 0
	1747	Jan Braet zv Pieter		14. 16. 0
	1748	Jan Braet zv Pieter		13.10.0
5	Voorde thiende ¹⁰			
	1745	Jan Braet zv Pieter		8. 15. 0
	1746	Jan Braet zv Pieter		9. 15. 0
	1747	Jan Braet zv Pieter		8. 10. 0
	1748	Jan Braet zv Pieter		8. 0. 0
6	Doorenbusch thiende - 1 ^{ste} deel			
	1745	Christoffel Lambrecht zv Jacques	Jacob Van Havre zv Jan	5. 3. 0
	1746	Christoffel Lambrecht zv Jacques	Jan Van Maldeghem zv Philip	5. 6. 8
	1747	Marten Vermeire zv Jacques	Pieter Van Vooren officier te Hansbeke	6. 0. 0

⁷ Overgenomen door Jooris van der Vennet, burgemeester te Hansbeke.

⁸ Overgenomen door Joos Lievens zn Jacques.

⁹ Verpacht aan de pachter van het Goed te Voorde.

¹⁰ Verpacht aan de pachter van het Goed te Voorde.

	1748	Jacob Lambrecht zv Jan	Christoffel Lambrecht zv Jan	5. 5. 0
7	Doorenbusch thiende - 2 ^{de} deel			
	1745	Jacob Van Havre	Christoffel Lambrecht zv Jacques	9.10. 0
	1746	Jan Cocquyt zv Pieter	Marten Le Febre	10.16. 8
	1747	Mattheus De Meyer zv Jan	Jacob Coppens zv Pieter	11. 0. 0
	1748	Jan Gysels zv Jan	Pieter Gysels zv Jan d'aude	10.10. 0
8	Heystackker thiende - 1 ^{ste} deel			
	1745	Bernard Frans zv Frans	Frans Debbaut zv Jan	2. 0. 0
	1746	Bernard Ide zv Frans	Frans Debbaut zv Jan	2.10. 0
	1747	Jacob Lambrecht zv Jan	Christoffel Lambrecht zv Jan	2. 6.10
	1748	Guilliams Mestagh zv Pieter	Jacob Coppens zv Pieter	2.16. 0
9	Heystackker thiende - 2 ^{de} deel			
	1745	Bernard Ide zv Frans	Frans Debbaut zv Jan	4. 8. 0
	1746	Bernard Ide zv Frans	Frans Debbaut zv Jan	2.16.8.
	1747	Jacob Lambrecht zv Jan	Christoffel Lambrecht zv Jan	3. 6. 8
	1748	Guilliams Mestdagh zv Pieter	Jacob Coppens zv Pieter	3.12. 0
10	Rowijck thiende - 1 ^{ste} deel			
	1745	Jan Van Maldeghem zv Philip	Joos Van Maldeghem	8.10. 0
	1746	Jacob Coppens zv Pieter	Mattheus De Meyer zv Jan	9.10. 0
	1747	Jacob Coppens zv Pieter	Mattheus De Meyer zv Jan	9.16. 0
	1748	Lieven Morthier zv Jan	Jacob Van Havre zv Jan	11. 0. 0

11	Rowijck thiende - 2 ^{de} deel			
	1745	Jan Van Maldeghem zv Philip	Joos Van Maldeghem	5. 15. 0
	1746	Jan De Witte zv Jan	Matheus De Meyer zv Jan	7. 0. 0
	1747	Mattheus De Meyer zv Jan	Jacob Coppens zv Pieter	5. 6. 8
	1748	Jacob Van Havre zv Jan	Lieven Morthier zv Jan	5. 13. 0
12	Rowijck thiende - 3 ^{de} deel			
	1745	Jan Van Maldeghem zv Philip	Joos Van Maldeghem	5. 13. 4
	1746	Mattheus De Meyer zv Jan	Jan De Witte zv Jan	4. 16. 0
	1747	Jacob Van Capenberghe zv Gheert	Jan Van Capenberghe zv Gheert	6. 3. 4
	1748	Jan Van Capenberghe zv Gheert	Jacob Rutsaert zv Pieter	6. 0. 0
13	Tusschenstraete thiende - 1 ^{ste} deel			
	1745	Jacob Coppens zv Pieter	Pieter Coppens zv Jacques	7. 15. 0
	1746	Jan Gijssels zv Jan	Pieter Gysels zv Jan de Jonghe	5. 16. 0
	1747	Jan Gysels zv Jan	Pieter Martens zv Jacques	6. 3. 4
	1748	Jacob Van Havre zv Jan	Lieven Morthier zv Jan	6. 0. 0
14	Tusschenstraete thiende - 2 ^{de} deel			
	1745	Pieter Gysels zv Jan de Jonghe	Pieter Martens zv Jacques	11. 15. 0
	1746	Jan Gysels zv Jan	Pieter Gysels zv Jan de Jonghe	11. 16. 0
	1747	Pieter Van Vynckt zv Gillis	Jan Van Ooteghem zv Lieven	12. 16. 0
	1748	Jan Martens zv Joos	Jacques Steyaert zv Jacques, greffier	12. 15. 0

15	Grote St.-Pieters thiende			
	1745	Philip Van Maldeghem	Jan Van Maldeghem zv Philip	2. 0. 0
	1746	Frans Coopman zv Pieter	Pieter Martens zv Jacques	2.10. 0
	1747	Jacob Van Capenberghe zv Gheert	Jan Van Capenberghe zv Gheert	3. 0. 0
	1748	Jan De Witte zv Laurens	Gillis Van Hove	2.12. 0
16	Damput thiende - 1 ^{ste} deel			
	1745	Baudewijn Maenhaut zv Gheert	Jooris Van der Venet burgemeeter Hansbeke	2. 5. 0
	1746	Jacob Van Capenberghe zv Gheert	Jacques Steyaert zv Jacques, greffier	3. 6. 8
	1747	Jacob Broecke zv Gillis	Pieter Gysels zv Jan d'aude	2.16. 8
	1748	Joos Roeges zv Frans	Jan Maenhaut zv Jan	3.12. 0
17	Damput thiende - 2 ^{de} deel			
	1745	Baudewijn Maenhaut zv Gheert	Jacques Steyaert zv Jacques, greffier	2. 5. 0
	1746	Jacob Van Capenberghe zv Gheert	Jacques Steyaert zv Jacques, greffier	2.15. 0
	1747	Jacob Broecke zv Gillis	Pieter Gysels zv Jan d'aude	2. 1. 4
	1748	Jan Roeges zv Frans	Jan Maenhaut zv Jan	2.18. 0
18	Vissenhaeghe thiende			
	1745	Baudewijn De Clercq	Baudewijn Maenhaut zv Gheert	1.14. 0
	1746	Jacob Cocquyt zv Lieven	Jacob Broecke zv Gillis	2. 0. 0
	1747	Jacob Cocquyt zv Lieven	Jan Van Ooteghem zv Lieven	3.10. 8
	1748	Frans Rutsaert zv Jan	Pieter Rutsaert zv Frans	3.16. 0

19	Hullewijck thiende			
	1745	Frans Verstraette zv Guille	Jacques Steyaert zv Jacques, greffier	1. 17. 0
	1746	Baudewijn Yserman zv Jan	Pieter Gysels d'aude	2. 13. 0
	1747	Joos Roeges zv Frans	Frans Verstraette zv Guille	2. 14. 0
1748	Jacob Broecke zv Gillis	Pieter Gysels d'aude	1. 15. 0	
20	Kerckacker thiende - 1 ^{ste} deel			
	1745	Pieter Gysels zv Jan de Jonghe	Pieter Martens zv Jacques	5. 17. 0
	1746	Jan Van Maldeghem zv Philip	Christoffel Lambrecht	7. 0. 0
	1747	Baudewijn Yserman zv Jan	Joannes Stofferis	6. 10. 0
1748	Pieter Gysels zv Jan de Jonghe	Jan Gysels zv Jan	5. 13. 0	
21	Kerckacker thiende - 2 ^{de} deel			
	1745	Pieter Gysels zv Jan d'aude	Jan Verstraeten zv Jan	13. 10. 0
	1746	Pieter Gysels zv Jan d'aude	Jacob Broecke zv Gillis	11. 16. 8
	1747	Pieter Gysels zv Jan d'aude	Jacob Broecke zv Gillis	12. 0. 0
1748	Pieter Gysels zv Jan d'aude	Jan Gysels zv Jan	11. 0. 0	
22	Romeye thiende			
	1745	Frans Braet zv Pieter, baljuw	Jooris Van der Venet burgemeester	5. 0. 0
	1746	Guille Sutterman zv Joos	Pieter Sutterman zv Joos	6. 6. 8
	1747	Gabriel Vande Walle zv Jan	Jacob Willems zv Gheert	5. 16. 8
1748	Gabriel Vande Walle zv Jan	Jacob Van Vooren zn Arnaut	5. 7. 0	

23	Veldstraete thiende			
	1745	Frans Debbaut zv Jan	Bernard Ide zv Frans	2. 18. 0
	1746	Frans Debbaut zv Jan	Bernard Ide zv Frans	2. 15. 0
	1747	Niclaes Mynsberghe zv Jan	Christoffel De Vreese zv Anthonis	3. 0. 0
1748	Niclaes Mynsberghe zv Jan	Christoffel De Vreese zv Anthonis	3. 3. 0	

Uit de verpachtingen van de abdijtienden te Hansbeke in de jaren 1745-1748 blijkt dat de pachters uitsluitend inwoners van Hansbeke waren. Slechts één pachter was een *afsetene*, namelijk Jan Van de Putte zv Philip. Hij woonde op Zomergem Ro. Hij pachtte in 1745 de tiende in de tiendewijk *Hammestraete 1ste deel* (gelegen op de noordzijde van de Brugse vaart). Ook de borgen van de pachters waren Hansbekenaren, soms familieleden.

De pachters waren veelal keuterboeren en enkele neringdoeners. Toch herkent men onder de pachters een tweetal paardenboeren: Jan Braet zv Pieter pachter van het goed te Voorde in de *Leystraete*, Jan Martens zv Joos op het hof 'De Meren' in de *Rostraete*.

Sommige pachters maakten met hun borgen een afspraak. Die pachters stelden zich op hun beurt voor hen borg. Zo was Frans Debbaut zv Jan in 1745 en 1746 borg van Bernard Ide zv Frans die de tiende pachtte in de wijk *heystacke 1ste en 2de deel*. En Bernard Ide was op zijn beurt in 1745 en 1746 borg van Frans Debbaut die de tiende pachtte in de wijk *Veldstraete*.

Merkwaardig is dat Frans Braet, baljuw van de heerlijkheid Hansbeke, in 1745 de *Romeye thiende* pachtte, dat Jooris Van der Vennet, burgemeester van de heerlijkheid, in 1745 de pacht van de *Hammestraete thiende* overnam van Jan Van Vooren, en dat greffier Jacques Steyaert en burgemeester Jooris Van der Vennet zich enkele malen borg stelden.

Ook verschillende pachters stonden met elkaar in verstandhouding. Sommigen pachtten ieder jaar de tiende in dezelfde tiendwijk, zoals Pieter Gysels zv Jan d'aude. Hij pachtte in 1745, 1746, 1747 en 1748 telkens de tiende in de wijk *Kerkacker 2de deel*.

Ieder jaar waren zekere pachters in twee of drie tiendkavels geïnteresseerd. Zo pachtte Jooris Van Vooren zv Arnaut in 1745 de drie delen van de wijk *Hammestraete thiende* (die nadien evenwel door burgemeester Jooris Van der Vennet werden overgenomen), Bernard Ide zv Frans pachtte in 1745 en 1746 de gehele wijk *Heystacke thiende*, die uit twee delen bestond, Jan Van Maldeghe zv Philip

pachtte de drie delen van de *Rowijck* in 1745 en Baudewijn Maenhaut zv Gheert pachtte in 1745 de twee delen van de wijk *Damput thiende*.

Gedurende de jaren 1745-1748 waren er in totaal slechts 41 pachters van de 4 x 23 = 92 tiendwijken. Ze worden in tabel II alfabetisch gerangschikt met aanduiding van het aantal pachten dat hen werd toegewezen.

Tabel II

Pachters	Aantal pachten				
	1745	1746	1747	1748	Totaal
Frans Braet zv Pieter	1				1
Jan Braet zv Pieter	2	2	2	2	8
Jacob Broecke zv Gillis			2	1	3
Jacob Cocquyt zv Lieven		1	1		2
Joos Cocquyt zv Pieter		1			1
Frans Coopman zv Pieter		1			1
Jacob Coppens zv Pieter	1	1	1		3
Frans Debbaut zv Jan	1	1			2
Baudewijn De Clercq	1				1
Mattheus De Meyer zv Jan		1	2		3
Jan De Witte zv Jan		1			1
Jan De Witte zv Laurens				1	1
Jan Gysels zv Jan		2	1	1	4
Pieter Gysels zv Jan de Jonghe	2			1	3
Pieter Gysels zv Jan d'aude	1	1	1	1	4
Bernard Ide zv Frans	2	2			4
Christoffel Lambrecht zv Jacques	1	1			2
Jacob Lambrecht zv Jan			2	1	3
Joos Lievens zv Jacques		1			1
Jan Lomme zv Lieven		2	1		3
Baudewijn Maenhaut zv Gheert	2				2
Jan Martens zv Joos				1	1
Guillaume Mestdagh zv Pieter				2	2
Lieven Morthier zv Jan				2	2
Niclaes Mynsberghe zv Jan			1	1	2
Joos Roeges zv Frans			1	1	2
Frans Rutsaert zv Jan				1	1
Guille Sutterman zv Joos		1			1
Jacob Van Capenberghe zv Gheert		2	2	1	5
Jan Van de Putte zv Philip			1		1

Jooris Van der Vennet	3				3
Gabriel Van de Walle zv Jan			1	1	2
Jacob Van Havre zv Jan	1			2	3
Jan Van Maldeghem zv Philip	3	1			4
Philip Van Maldeghem	1				1
Joos Van Renterghem zv Adriaen			1		1
Jan Van Vooren zv Arnaut				3	3
Pieter Van Vynckt zv Gillis			1		1
Marten Vermeire zv Jacques			1		1
Frans Verstraette zv Guille	1				1
Baudewijn Yserman zv Jan		1	1		2
	23	23	23	23	92

De tienden waren een voorname bron van inkomsten van de tiendheffers.

Aan de hand van de tiendverpachtingen in de jaren 1745-1748 is het mogelijk de toenmalige geldwaarde van de *abdijtiende* en van de *volle tiende* te Hansbeke te berekenen.

Daartoe wordt uitgegaan van de gemiddelde pachtsom per tiendwijk die uit de pachtsommen van 1745, 1746, 1747 en 1748 kan becijferd worden. Uitgaande van die gemiddelde pachtsom kan de vermoedelijke pachtsom van de overige tienden in dezelfde wijk begroot worden.

De gemiddelde pachtsom bv. van de abdijtiende in de wijk *Hammestraete 1ste deel* bedraagt $(1.5.4 + 1.8.0 + 1.5.4 + 1.2.0) : 4 = 1.5.2$ ponden groten. Deze gemiddelde pachtsom betreft het zesde deel van de volle tiende. De gemiddelde pachtsom in dezelfde wijk van de overige tienden (de vijf zesden van de volle tiende) bedraagt nagenoeg $(1.5.2) \times 5 = 6.5.10$ ponden groten, van de volle tiende $1.5.2 + 6.5.10 = 7.11.0$ ponden groten.

Tabel III geeft de resultaten van deze berekeningen in de 23 verschillende tiendwijken.

Tabel III

Tienden	Gemiddelde pachtsommen											
	Abdijtiende			Overige tienden			Volle tienden					
Hammestraete												
1 ^{ste} deel	1/6	1.	5.	2	5/6	6.	5.	10	6/6	7.11.	0	
2 ^{de} deel	1/6	2.	7.	11	5/6	11.	19.	7	6/6	14.	7.	6
3 ^{de} deel	1/6	3.	0.	4	5/6	15.	1.	8	6/6	18.	2.	0
Hammenacker	5/6	14.	5.	6	1/6	2.17.	1	6/6	17.	2.	7	
Voorde	6/6	8.13.	9					6/6	8.13.	9		

Doorenbusch												
1 ^{ste} deel	3/6	5.	8.	8	3/6	5.	8.	8	6/6	10.	17.	4
2 ^{de} deel	3/6	10.	9.	2	3/6	10.	9.	2	6/6	20.	18.	4
Heystacke												
1 ^{ste} deel	1/6	2.	8.	2	5/6	12.	0.	10	6/6	14.	9.	0
2 ^{de} deel	1/6	3.	8.	4	5/6	17.	1.	8	6/6	20.	10.	0
Rowijck												
1 ^{ste} deel	3/6	9.	14.	2	3/6	9.	14.	2	6/6	19.	8.	4
2 ^{de} deel	3/6	5.	18.	8	3/6	5.	18.	8	6/6	11.	17.	4
3 ^{de} deel	3/6	5.	5.	6	3/6	5.	5.	6	6/6	10.	11.	0
Tussenstraete												
1 ^{ste} deel	3/6	6.	8.	7	3/6	6.	8.	7	6/6	12.	17.	2
2 ^{de} deel	3/6	12.	5.	6	3/6	12.	5.	6	6/6	24.	11.	0
St.-Pieters	1/6	2.	10.	6	5/6	12.	12.	6	6/6	15.	3.	0
Damput												
1 ^{ste} deel	1/6	3.	0.	1	5/6	15.	0.	5	6/6	18.	0.	6
2 ^{de} deel	1/6	2.	9.	10	5/6	12.	9.	2	6/6	14.	19.	0
Vissenhaeghe	1/6	2.	15.	2	5/6	13.	15.	10	6/6	16.	11.	0
Hullewijck	1/6	2.	4.	9	5/6	11.	3.	9	6/6	13	8.	6
Kerckacker												
1 ^{ste} deel	3/6	6.	5.	0	3/6	6.	5.	0	6/6	12.	10.	0
2 ^{de} deel	3/6	12.	1.	8	3/6	12.	1.	8	6/6	24.	3.	4
Romeye	1/6	5.	12.	7	5/6	26.	12.	11	6/6	32	5.	6
Veldstraete	1/6	2.	19.	0	5/6	14.	15.	0	6/6	17.	14.	0
		130.	8.	0						376.	11.	2

Door optelling bekomt men 130 ponden en 8 schellingen voor de *abdijtiende* en 376 ponden 11 schellingen en 2 groten voor de *volle tiende*.

Ter vergelijking wordt opgemerkt dat Jacob Verstraeten de herberg *het paelken*, gelegen op de wijk Zande, op 8 april kocht voor 150 ponden groten (vergelijkbaar met de totale abdijtiende in alle tiendwijken van Hansbeke).

Albert Martens
Gent